

Luam Kebreab

**Oppfatninger om lovovertrедelser og deres
årsaksforklaringer
Kvalitative intervjuer av unge i Oslo øst**

**Masteroppgave i barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

Statistikk over kriminalitet viser at forekomsten av ungdomskriminalitet har gradvis økt siden 2014 dersom en ser bort ifra pandemiårene (Oslo Politidistrikt, 2023, s. 10).

Ungdomskriminalitet er ikke en ny problematikk, imidlertid vil denne økningen vurderes som en negativ utvikling, og er grunn til å se nærmere på årsaken til dette.

Denne oppgaven handler om hvordan unge i Oslo øst opplever lovovertrædelser i deres nærmiljø, og hvilke årsaksfaktorer ungdommer selv legger til grunn for utførelse av lovovertrædelser. De vil forstås i et lys av teorier om sosial ulikhet, klasse, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet. Det teoretiske utgangspunktet i oppgaven er Bourdieus teori om kapital for å se nærmere på unges forståelse av klasser, tidligere forskning om territoriell stigmatisering og hvordan det virker inn på ungdommer bosatt i områdene.

Det er blitt utført intervjuer med 6 ungdommer, og dataen er dermed basert på et ungdomsperspektiv på fenomenet. Fra et barnevernsperspektiv vil studien kunne nyttiggjøre seg av denne kunnskapen til å forebygge stigmatisering, marginalisering og utenforskap i senere alder. Fra et samfunnsmessig perspektiv kan studien bidra til å fremme politiske mål om å skape en trygg og god oppvekst for alle barn i Norge (Barne - og familiedepartementet, 2020).

Hovedfunn i oppgaven er en tydelig sammenheng mellom faktorene økonomi og sosial ulikhet, sosial status og anerkjennelse, etnisk/territoriell stigmatisering og tilhørighet og lovovertrædelser. Ungdommene beskriver lovovertrædelser som relativt normalt, og hvordan det i enkelte miljøer vil gi en form for anerkjennelse å drive med lovovertrædelser. Videre er et sentralt funn hvordan økonomi og sosial bakgrunn i enkelte tilfeller bidrar til legitimering av lovovertrædelser. Diskriminering, stigmatisering og utenforskap påvirker de unges stedstilhørighetsfølelse, og de håndterer territoriell stigmatisering på ulike måter.

Abstract

Crime statistics show that the incidence of youth crime has gradually increased since 2014 if one ignores the pandemic years (Oslo Politidistrikt, 2023, s. 10). Juvenile crime is not a new problem; however, this increase will be considered a negative development, and is reason to look more closely at the cause of the development.

This thesis is about how young people in east Oslo experience violations of the law in their immediate environment, and which causal factors young people use as a way of reasoning for committing violations of the law. The causal factors will be understood in the light of theories of social inequality, class, territorial stigmatization, and sense of belonging. The theoretical framework in the thesis is Bourdieu's theory of capital to look more closely at young people's understanding of classes, previous research on territorial stigmatization and how it affects young people living in the areas.

Interviews have been conducted with 6 youths, and the data is thus based on a youth's perspective on the phenomenon. From a child welfare perspective, the study will be able to make use of this knowledge to prevent stigmatization, marginalization, and exclusion. From a societal perspective, the study can contribute to promoting political goals of creating a safe and good upbringing for all children in Norway (Barne - og familiedepartementet, 2020).

The main finding in the thesis is a clear connection between the factors of economy and social inequality, social status and recognition, ethnic/territorial stigmatization and belonging and juvenile offences. The participants describe breaking the law as relatively normal, and furthermore how breaking the law it can be viewed as admirable and a sign of respect in some environments. Furthermore, a key finding is how finances and social background in some cases contribute to the legitimization of legal offences. Discrimination, stigmatization, and alienation affect the youth's sense of belonging, and they handle territorial stigmatization in different ways.

Forord

Først vil jeg takke mine kjære venninner og familie som har vært støttende gjennom masterperioden. Oppmuntrende ord og trøst i tøffe perioder har vært til stor hjelp for å holde motivasjonen oppe.

Takk til Sessen og pappa som har holdt ut med meg når jeg har hatt hendene fulle og vært lite tilgjengelig. Jeg setter pris på alt dere har gjort og all støtte.

Til min studiepartner, Haben, vil jeg gi en spesiell takk. Takk for at du har gjort disse to årene til en fryd og spennende tid. Jeg ville ikke klart meg uten deg, haftey.

Jeg vil også uttrekke en stor takk til Anita Borch for all hjelp gjennom denne perioden. Takk for gode innspill og inspirasjon. Du har bidratt med begeistring og engasjement fra start, og gitt gode råd.

En siste takk til alle ungdommene som stilte opp og gjorde denne oppgaven mulig.

Oslo, mai 2023

Luam Kebreab

OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo 2023

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1. INNLEDNING	1
1.1 TEMA OG FORMÅL.....	1
1.2 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	2
1.3 TIDLIGERE FORSKNING	4
1.4 MÅL OG PROBLEMSTILLING	8
1.5 PROSJEKTTILKNYTNING	8
1.6 OPPGAVENS VIDERE OPPBYGNING	9
KAPITTEL 2 TEORIER OM LOVOVERTREDELSER, MULIGE SOSIALE OG TERRITORIELLE ÅRSAKSFORKLARINGER. 9	9
2.1 LOVOVERTREDELSER OG UNGDOMSKRIMINALITET	9
2.2. SOSIALE ÅRSAKSFORKLARINGER: SOSIAL ULIKHET OG KLASSE A LA BOURDIEU	12
2.3.1 <i>Stedstilhørighet</i>	17
2.3.2 <i>Territoriell stigmatisering</i>	21
3.1 VALG AV METODE	25
3.2 SEMISTRUKTURERT LIVSVERDENSINTERVJU.....	25
3.3 UTVALG	27
3.3.1 <i>Rekruttering</i>	28
3.4 UTFORMING AV INTERVJUGUIDE	29
3.5 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	31
3.6 TRANSKRIBERING.....	31
3.7 ANALYSE	32
3.8 ETISKE PROBLEMSTILLINGER	33
3.8.1 <i>Asymmetrisk maktforhold</i>	36
3.9 VALIDITET, RELIABILITET OG GENERALISERBARHET	37
KAPITTEL 4. RESULTAT	39
4.1 UNGES FORSTÅELSE AV LOVOVERTREDELSER.....	39
4.2 UNGDOMMENS SOSIALE ÅRSAKSFORKLARING FOR LOVOVERTREDELSER	41
4.2.1 <i>Økonomiske årsaksforklaringer</i>	41
4.2.2 <i>Sosial status og anerkjennelse som årsaksfaktor</i>	47
4.2.3 <i>Kriminelle forbilder</i>	49
4.3 UNGDOMMENS TERRITORIELLE ÅRSAKSFORKLARING FOR LOVOVERTREDELSER	50
4.3.1 STEDSTILHØRIGHET OG TERRITORIELL STIGMATISERING	50
4.3.3 TILHØRIGHET TIL NORGE VS OPPRINNELSESLAND.....	54
KAPITTEL 5 DISKUSJON	58
5.1 ØKONOMI OG SOSIAL ULIKHET	59
5.2 SOSIAL TILHØRIGHET OG ANERKJENNELSE.....	62
5.4 OPPLEVELSE AV DISKRIMINERING.....	65
5.4 KJØNN	66
5.5 LOVOVERTREDELSER OG TERRITORIELL STIGMATISERING	68
5.6 SAMMENHENG MELLOM FAKTORER (SOSIOTERRITORIELL MODELL).....	71
KAPITTEL 6 AVSLUTNING	75
KAPITTEL 7 LITTERATURLISTE	78
VEDLEGG 1	81
VEDLEGG 2	84
VEDLEGG 3	87
VEDLEGG 4	90

Tabell 1 - oversikt over utvalg 29
Tabell 2 - sammenheng mellom faktorer 71

Kapittel 1. Innledning

1.1 Tema og formål

Ungdom i alderen 18-20 er overrepresenterte i kriminalstatistikker i Norge og i andre land (Lomell et al., 2009). Ferske tall fra rapporten «Anmeldt kriminalitet i Oslo Politidistrikt 2022» viser at dersom en ser bort fra pandemiårene, har veksten i barn – og ungdomskriminalitet vært økende siden 2014 (Oslo Politidistrikt, 2023, s. 10). FHI sin rapport (2020) viser også at mange som utvikler såkalt «lovbruddskarriere» med mange lovbrudd bak seg som voksen, påbegynte en kriminelle handlinger i ung alder (Aase et al., 2020, ss. 22-23). Barn og unge som gjør kriminelle handlinger har høyere risiko for å gjøre kriminelle handlinger som voksne. Vi har kunnskap om hvilke risiko – og beskyttelsesfaktorer som kan føre til utvikling av atferdsproblemer, herunder kriminalitet blant unge. Vi vet imidlertid lite om hvilke årsaksfaktorer barn og unge selv legger til grunn for utvikling av kriminell løpebane. Denne studien handler om hvordan unge i Oslo øst opplever lovovertrедelser i deres nærmiljø og hvordan disse opplevelsene kan forstås i et lys av teorier om sosial ulikhet, klasse, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet. Fra et ungdomsperspektiv vil studien gi kunnskap om hvordan unge oppfatter ulike lovbrudd – hvor vanlige og alvorlige lovbruddene er og hvordan de kan årsaksforklares. Fra et barnevernsperspektiv vil studien kunne nyttiggjøre seg av denne kunnskapen til å forebygge stigmatisering, marginalisering og utenforskap i senere alder. Fra et samfunnsmessig perspektiv kan studien bidra til å fremme politiske mål om å skape en trygg og god oppvekst for alle barn i Norge (Barne - og familiedepartementet, 2020). Oppvekstvilkår preget av fattigdom kan føre til utenforskap og marginalisering i barnets oppvekst og fremtid (Bufdir, 2023) som videre kan være risikofaktor for utvikling av kriminalitet. Å stoppe den enkelte på vei inn i en kriminell løpebane vil ifølge Regjeringen være å oppfylle en av samfunnets viktigste forpliktelser (Justis- og politidepartementet, 2005, s. 1).

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for bakgrunnen for valg av tema, tidligere forskning og kunnskapsgap. Jeg vil også beskrive oppgavens mål og problemstillinger, prosjekttilknytning og oppbygning.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Det er flere årsaker til valg av tema for oppgaven. For det første har ungdomskriminalitet i hovedstaden lenge vært på den politiske agendaen. Oslo som hovedstad har en særskilt posisjon i Norge, som den største byen med omtrent 700 000 innbyggere (Strand, u.å.). Historisk har det vært drabantbyer i de østlige deler av Oslo, og disse er eksisterende den dag i dag. Det er hyppig omtalt at det er et stort skille mellom bydeler og områder i Oslo. Det blir trukket frem at det er store ulikheter i levekårene blant innbyggerne i samme by. Sosioøkonomisk status, trangboddhet, tilknytning til arbeidslivet er eksempler på områder der ulikhetene kommer til uttrykk. Den siste tiden har den økende fattigdommen, og særlig hos barn og unge, vært i søkelyset. Enkelte områder kan defineres som «utsatte» eller «belastede» områder. Denne omtalen viser ofte til geografiske områder der «en høy andel av innbyggerne har høy grad av levekårsutfordringer, hvor det er mange innvandrere, og hvor det kan være utfordringer knyttet til sosialt utenforskap i form av høy arbeidsledighet, høyt frafall fra skole, lav grad av organiserte fritidsaktiviteter og kriminalitet» (Kindt & Strand, 2019, s. 6). Tall fra Oslo kommunes nettside har over halvparten av befolkningen i bydelene Stovner, Søndre Nordstrand og Alna innvandrerbakgrunn (Oslo kommune, u.å.) Omtrent 12 prosent av barn har bakgrunn fra familier med vedvarende lavinntekt, og 60 prosent av barn i lavinntektshusholdninger har innvandrerbakgrunn (Normann & Epland, 2020). Såkalte risiko – og beskyttelsesfaktorer har ulikt omfang blant barn og unge i Oslo (Oslo kommune & Oslo Politidistrikt, 2022). Norge har tradisjonelt rettet politiske tiltak mot utsatte områder. Problemforståelsen baserer seg ofte på en forståelse av at samfunnsmessige og strukturelle faktorer fungerer som barrierer for inkludering i samfunnet, og tiltakene har i all hovedsak hatt som mål å støtte individer i møte med disse barrierene (Kindt & Strand, 2019). Med denne masteroppgaven ønsker jeg å se nærmere på hvordan vi kan forebygge utenforskap hos den voksne befolkningen gjennom konkretisert inkluderingsprosesser hos unge. Et ungdomsperspektiv på problemstillingen vil dermed bidra til økt kunnskap og vil således være nyttig for forebyggende arbeid.

Et annen viktig bakgrunn for valg av tema er å bistå barnevernet i deres arbeid for å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig

hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid ((Barnevernsloven, 2021) §1-1. Barnevernet har ansvar for barn under myndighetsalder som utfører lovbrudd. I en retningslinje for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd utarbeidet av Bufdir (2021) blir det beskrevet hvordan barneverntjenestens har et forebyggende ansvar om å komme tidlig inn med barnevernstiltak for å forebygge ytterligere problemutvikling og behov for mer inngripende tiltak. Videre blir det beskrevet at jo bedre barneverntjenesten er til å avdekke utfordringer og skjevutvikling hos barn, jo bedre er muligheten for tidlig innsats som kan forebygge kriminalitet. Barneverntjenesten har et ansvar for å forebygge at barn begår lovbrudd, og skal gjennom forebyggende arbeid i kommunen arbeide mot barnefattigdom og sosial marginalisering av barn og unge. Ettersom forebygging av marginalisering og kriminalitet faller innenfor barnevernets ansvarsområde vil denne problematikken være relevant for barnevernfaglig felt. Oslo kommune og Oslo politidistrikt har et tverrfaglig samarbeid ved navn «Sammen lager vi et trygt Oslo», også kalt SaLTo, som har som mål å blant annet forebygge barne – og ungdomskriminalitet. Rapporten viser at ungdommer som utfører gjentatte kriminelle handlinger hadde bakgrunn fra østlige bydeler i Oslo, og fra vanskeligstilte familier med lav sosioøkonomisk status (Oslo kommune & Oslo Politidistrikt, 2021). Rapporten viser at 92% av personene med gjentatt kriminalitet hadde barnevernstilhørighet i Oslo. Gjennom denne masteroppgaven ønsker jeg å bidra til forebyggende sosialfaglig arbeid som utjevner sosial ulikhet i samfunnet, og i større grad bidra til å bekjempe utenforskap og utvikling av flere som står på utsiden av samfunnet. En tredje bakgrunn for valg av tema bunner i mine egne erfaringer fra arbeidslivet der jeg har møtt mange ungdommer som har bakgrunn fra disse bydelene. Gjennom arbeidet har jeg kommet i kontakt med mange unge som til en viss grad hadde normalisert handlinger som lovovertrедelser som av øvrig samfunn ville blitt kategorisert som et avvik. Jeg fikk et inntrykk av at mange unge hadde et behov for å «forsvare» områdene de hadde vokst opp på, og at de hadde en ambivalent tilhørighetsfølelse til stedene. Jeg har selv bakgrunn fra en bydel i Oslo som har hatt et dårlig omdømme og vil kategoriseres som en belastet bydel. Ungdommene i bydelen jeg vokste opp i ble omtalt som sårbare for å bli marginalisert og ekskluderte, blant annet gjennom rekruttering til kriminalitet og en påbegynnende kriminell løpebane. Da jeg kontaktet ungdommene i forbindelse med min masteroppgave, erfarte jeg

raskt en skepsis ovenfor meg. En av de første ungdommene jeg snakket med, sa «skal du skrive om hvor farlig og ghetto det er her?» Jeg forklarte hva oppgaven min handlet om, og de sa seg villige til å delta. Den umiddelbare skepsisen deres til at jeg skulle skrive «enda en» artikkel med negativt perspektiv på oppvekstområdene deres var overraskende. Det kom tydelig til uttrykk hvor bevisste ungdommene var det negative synet samfunnet hadde til Oslo øst. Dette vekket interessen i meg til å se nærmere på hvordan deres tilhørighetsfølelse hadde en sammenheng med territoriell stigmatisering. Masteroppgaven vil kunne gi innsikt i hvordan unge forstår og årsakforklarer lovovertridelser, herunder hvilken betydning de tillegger stedet de bor på.

Den viktigste bakgrunnen for valg av tema bunner likevel i tidligere forskning og identifiserte kunnskapsgap i studier av unges syn på lovovertridelser. I neste delkapittel gjør jeg nærmere rede for dette.

1.3 Tidligere forskning

Det har gjennom tidene vært forsket mye på ungdomskriminalitet og forebygging av dette, særlig innenfor fagfeltene juss, sosialt arbeid, sosiologi og kriminologi. Mye av forskningen har dreid seg om årsaker til kriminalitet, hvordan kriminalitet kan forebygges og nytteeffekten av sanksjoner og forebyggingstiltak. Da innvandrerbefolkningen har vært overrepresentert i kriminalstatistikken i flere europeiske land har også forskjeller i kriminalitet blant innvandrere og majoritetsbefolkning vært et velstudert tema (Salmi et al., 2015). I dette kapitlet vil jeg gjøre særlig gjøre rede for studier som på ulike måter gir innblikk i unges syn på lovovertridelser.

Den første er studien er delrapporten «Unge i utsatte boområder – en kunnskapsoversikt» fra 2019 basert på systematisk litteratursøk som omhandler risikofaktorer for utenforskap blant unge. Studien dreier seg om årsaker til og konsekvenser av utenforskap blant utsatte unge i norske byer, og ser blant annet på mulige konsekvenser av å vokse opp i nabolag med få eller mange ressurser med tanke på fremtidig inntekt, yrkesdeltagelse, helseutfordringer og sosialhjelpsbruk De presenterer flere teorier for å forklare nabolagseffekter knyttet til

interne forhold, altså hvordan ett eller flere individers atferd, egenskaper og holdninger påvirker naboene i nabolaget. Ungdommer vil trolig være særlig utsatt for sosialiseringsteorien omtalt som *smitteeffekt*. De beskriver hvordan unge vil endre atferd og holdninger gjennom kontakt med rollemodeller fra nabolaget deres (Kindt & Strand, 2019, ss. 43-45)

Basert på en studie av norsk og skandinavisk forskningslitteratur rapporteres det at unge vil bli påvirket av en oppvekst i områder der det er store levekårsutfordringer da de er tett tilknyttet nabolagene de bor i. Videre konkluderer rapporten med at stigmaet knyttet til området har en negativ betydning for de unge som bor der. De peker på at en med utgangspunkt i internasjonal forskning kan se at segregering, økt økonomisk ulikhet og kriminalitet kan resultere i svekkelse av opplevd tilhørighet, samhold og tillitt (Kindt & Strand, 2019, s. 73). I rapporten blir også territoriell stigmatisering og hvordan dette påvirker unges tilhørighetsfølelse belyst. De henviser til en dansk studie fra østre Ålborg og Rosten (2017) sin studie på Furuset i Oslo om hvordan det kan resultere i sterkere tilhørighet til stigmatiserte nabolag samtidig som en kjenner seg ekskludert fra nasjonale storsamfunnet. Strand & Kindt (2019, s.73) beskriver også hvordan definering av områder som utsatt kan oppleves stigmatiserende for de som vokser opp i områdene.

Den andre studien er SaLTos rapport «Risiko og livssammenheng for unge kriminelle i Oslo» fra 2022 som omhandler ungdomskriminalitet basert på beskrivelser av 341 unge kriminelle gitt av profesjonelle hjelpere (Oslo kommune & Oslo Politidistrikt, 2022). Det er anvendt kvalitativ og kvantitativ metode i rapporten. De unge kriminelle er «aktive gjengangere» i den forstand at de har mer enn fire anmeldelser i løpet av et år. Rapporten fokuserer på hvilke risiko- og beskyttelsesfaktorer i unges liv som påvirker kriminell atferd, livsbetingelser hos unge kriminelle, hva som gjør kriminelle handlinger meningsfulle for dem og hvilke faktorer som er kriminalitetsgenererende i livene deres. I rapportens forord heter det at de «verste» ungdomskriminelle vekker bekymring og at det derfor er hensiktsmessig å innhente mer kompetanse om denne gruppen kriminelle. Videre heter det at det er viktig å ha et ungdomsperspektiv på de unges handlinger da det bidrar til økt innsikt i hvordan fenomener

oppleves av dem man har som mål å hjelpe. Medvirkning vil gi økt opplevelse av makt og eierskap til eget liv, noe en forsøker å etterstrebe. Rapporten finner blant annet at sosiale faktorer som tilhørighet til kriminelle og ikke-kriminelle grupperinger i nærmiljøet og stedstilhørighet kan påvirke unges kriminelle løpebane.

Andre studier som på ulike måter omhandler lovovertrедelser blant unge basere seg på studier gjennomført i utlandet. Av disse fremstår studiene fra andre nordiske land som de mest relevante. Én av disse er en dansk, kvalitativ studie gjennomført av Jensen og Christensen (2012) blant voksne innbyggere bosatt i et utsatt boligområde i Aalborg øst i Danmark. Et viktig funn er at innbyggerne ikke internaliserte den territorielle stigmatiseringen de ble utsatt for. Deres opplevelse av å bo der var enten positive eller ambivalente, og de aller fleste var tilfreds med å bo i området. Informantene uttrykte imidlertid tristhet eller sinne når de ble konfrontert med stigmaet knyttet til området der de var bosatt. Dette kan forstås som en måte å manøvrere og håndtere stigmatiseringen de opplever. Aalborg øst beskrives som et multikulturelt område i Aalborg der 18% av beboerne hadde innvandrerbakgrunn. Slik som nevnt tidligere viser tall at majoriteten av befolkningen i bydelene Stovner, Søndre Nordstrand og Alna har innvandrerbakgrunn (Oslo kommune, u.å.). Ettersom etnisitet og kulturell rasisme er knyttet til territoriell stigmatisering, vil det være relevant å ta høyde for at stigmatiseringen av områder med høyere andel innvandrere vil stigmatisere dem ytterligere. På den andre siden er det mulighet for at de opplever mindre stigmatisering fra majoriteten, altså andre minoritetsetniske, i nærmiljøet.

En tredje studie, også denne av kvalitativ art, ble gjennomført av (Svensson & Oberwittler, 2010) blant unge kriminelle i Sverige og Tyskland, rapporterer at viljen til å bryte loven og begå lovovertrедelser ikke er et element av mainstream-kultur eller ungdomskultur, men avhenger av forekomsten av situasjonsmessige faktorer som muligheter for og tilrettelegger for kriminalitet, og sosiale og personlige faktorer som bidrar til å legitimere, rasjonalisere og støtte avvikende atferd. Vennskap med ungdommer som begår kriminalitet vil være en av disse sosiale faktorene. Forskerne motsier tidligere studier som viser at ikke-kriminell

ungdom ofte vil reagere positivt på spenningen, påfallende forbruket og tøffheten som er en del av ungdomskriminelles handlinger (Svensson & Oberwittler, 2010).

Også studier gjennomført utenfor Norge og Norden kan fremkomme funn som kan fremstå som relevante i en studie av norske ungdommers syn på lovovertrедelser. Blant annet viser en studie av Patchin et al. (2006) gjennomført blant unge voldsutøvere i USA at det å uttrykke tøffhet kan være verdsatt og gi økt status i voldelige miljøer, og unge som adapterer denne kodeksen eller sosiale koden vil kunne være tilbøyelige til å utøve voldelige atferd eller eksempelvis bære våpen for å opparbeide seg respekt fra venner/jevnaaldrende (Patchin et al., 2006, s. 310). Studien ser nærmere på hvordan unges eksponering til vold i nærmiljøet vil kunne ha en innvirkning på dem. De type voldshendelser som studien til Patchin baserer seg på innebærer kriminelle handlinger i form av knivstikking, skuddutveksling og åpenlyst narkotikasalg fra en amerikansk by. Det vil naturligvis være høyere hyppighet av dette i enkelte amerikanske nabolag, slik at det ikke vil være direkte overførbart til norsk kontekst. I verste fall vil en utvikling av nabolag med subkulturer/parallelsamfunn kunne resultere i at flere unge vil bli boende i nabolag med mye vold og dårlige oppvekstvilkår.

Felles for mange av de overnevnte studiene er at de alle omhandler forhold som kan gi økt innsikt i unges syn på lovovertrедelser, men at i stor grad basere seg på beskrivelser gitt av andre enn de unge selv. Selv Salto-rapporten som vektlegger betydningen av å beskrive ungdomskriminalitet fra et ungdomsperspektiv gjengir beskrivelser gitt av sosialarbeider og andre voksne som gjennom utdanning og faglige virke kan ha lært seg å forstå fenomenet på en annen måte enn de unge selv. Et unntak er studiene av Svensson & Oberwittler (2010) og Patchin et al. (2006) som rapporterer perspektiver gitt av ungdommer direkte. Et annet fellestrekk med de gjengitte studiene er at de på ulike måter omhandler sosial og territorielle årsaksforklaringer, men at sammenhengen mellom disse faktorene i liten grad har vært studert. Lite fokus er lagt på betydningen av det materielle i unges lovovertrедelser, f.eks. betydningen av å ha de materielle tingene som skal til for å få innpass i jevnaldergrupper. Disse kunnskapshullene er det denne masteroppgaven har til

hensikt å adressere gjennom en studie av unges egne syn på lovovertridelser dere mulige årsaksfaktorer.

1.4 Mål og problemstilling

Basert på en gjennomgang av tidligere studier og identifiserte kunnskapsgap er valgte tema for denne masteroppgaven unges syn på lovovertridelser i nærmiljøet og hvordan disse årsaksforklares av de unge selv. Målet er å bidra til økt innsikt i unges syn på lovovertridelser på den ene siden og deres sosiale og territoriale årsaksforklaringer på den andre.

Problemstillingen for oppgaven er:

Hvordan kan lovovertridelser blant ungdommer i Oslo øst forstås i lys av teorier om sosial ulikhet, klasse, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet?

Forskningsspørsmål for oppgaven er:

1. Hvordan opplever unge i Oslo øst lovovertridelser i nærmiljøet?
2. Hvor vanlige og alvorlige oppfatter de disse lovbruddene å være, og hvordan blir de forklart?

1.5 Prosjekttilknytning

Denne oppgaven er en del av Belong-projektet til SIFO ved OsloMet. Prosjektet har fokus på tilhørighet blant barn med ulike sosiale, kulturelle og språklige bakgrunner, og er et forskningsprosjekt som vil pågå fra 2021-2025.

Prosjektet skal i hovedsak dreie seg om 12-åringers tilhørighet til mennesker, steder og ting for å få kunnskap om hvorfor noen faller utenfor samfunnet i voksen alder.

Forskningsspørsmålet omhandler hva slags praksiser fremmer og hindrer barns tilhørighet. (Belong, u.å.). En observasjon så langt i studien har vært at det materielle har stor betydning for barns inkludering og ekskludering blant jevnaldrende. Et spørsmål har derfor vært om, og i så fall hvordan, barn og unge er villige til å utfordre loven for å skaffe seg de tingene de

trenger for å skaffe seg tilhørighet. Dette spørsmål kan denne masteroppgaven bidra til å gi innsikt i.

1.6 Oppgavens videre oppbygning

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for teoriene om lovovertrædelser, sosial ulikhet, klasse, stedstilhørighet og territoriell stigmatisering som denne studien bygger på. Metodisk tilnærming vil bli presentert i kapittel 3. I kapittel 4 vil det presenteres funnene fra datainnsamlingen. Vi vil først se på unges forhold til lovovertrædelser, derunder hvilke lovbrudd unge oppfatter som vanlig i deres omgangskrets og hvor alvorlige de antas å være. Deretter vil vi se på hvilke årsaksforklaringer bruddene antas å ha, med underkapitler økonomi og sosial ulikhet, sosial status og etnisk/territoriell tilhørighet og stigmatisering. Kapittel 5 er bestående av diskusjon, der jeg vil drøfte de viktigste resultatene i lys av tidligere forskning og teorier. Avslutningsvis vil konklusjonen bli presentert i kapittel 6.

Kapittel 2 Teorier om lovovertrædelser, mulige sosiale og territoriale årsaksforklaringer

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for teorier om lovovertrædelser og ungdomskriminalitet på den ene siden og om sosiale og territoriale faktorer som kan forklare dette på den andre. Sistnevnte omhandler blant annet teorier om sosial ulikhet, klasse, stedstilhørighet og territoriell stigmatisering.

2.1 Lovovertrædelser og ungdomskriminalitet

Lovbrudd blir definert som «*en handling som representerer brudd på en lovbestemmelse som gjennom loven er gjort straffbart*» (Elden, 2022). Kriminalitet brukes ofte synonymt med lovbrudd, og er et uttrykk som brukes om handlinger som er belagt med straff (Lomell, 2009). Innenfor kriminologien vil man drøfte hvorvidt kriminalitet er sosialt konstruert basert på vår oppfattelse av handlinger som kriminelle fordi vi kriminaliserer dem og gjør dem straffbare. Det tradisjonelle synet samfunnet har på handlingene bidrar til klassifisering av hva som er avvikende handlinger er avgjørende for hva som vurderes som kriminelt

(Gundhus et al., 2010, s. 129). Kriminalitet er ikke et naturgitt fenomen der maktforhold og interesser i samfunnet bestemmer hva som defineres som kriminalitet. Omstendighetene og sosiale rammer avgjør hvorvidt en handling blir karakterisert som en kriminell handling eller ikke (Korsnes, 2019, s. 155). Nils Christie var en av de fremste innenfor kriminologifeltet til å betrakte kriminalitet som sosialt konstruert fenomen, og videre at kriminalstatistikken er et sosialt fenomen da den viser hva samfunnet for øyeblikket vurderer som kriminalitet og har søkelys på. Handlingers mening skapes som resultat av hvordan vi klassifiserer, evaluerer og konstituerer verden (Christie, 2004, ss. 22-23). Vi kan dermed klassifisere visse handlinger som avvikende, og videre kriminelle. Frem til 2005 var det et skille mellom forbrytelser og forseelser der førstnevnte var mer alvorlig kriminalitet i Straffeloven (Elden, 2022). Dette er en indikator på hvordan forståelsen av alvorlighetsgrader av ulike avvikende handlinger vil virke inn på sanksjonene en møter som reaksjon på overtredelse av dem. Ulik varighet og inngripen på straffeutmåling på ulike lovovertrедelser/kriminelle handlinger tydeliggjør hvordan den overordnede holdningen i samfunnet påvirker kategorisering av hva som er kriminell handling og ikke. Denne forståelsen vil trolig være påvirket av blant annet sosiale og kulturelle aspekter ved befolkningen, og det vil dermed føre til ulik praksis i ulike land. Eksempelvis var homofili tidligere kriminalisert og forbudt i Norge, mens en har gått bort i fra denne forståelsen. Vi vil imidlertid se at homofili fremdeles er kriminalisert i land som f.eks. Saudi Arabia. Samfunnsmessige endringer og ulikheter blant grupper vil dermed påvirke forståelsen av kriminalitet og er i stor grad en innvirkningsfaktor på den normative forståelsen av lovovertrедelser og kriminalitet, og dermed rangering og årsaksfaktorer bak disse handlingene. Dersom en tar utgangspunkt i at kriminalitet er sosialt konstruert, vil en kunne hevde at det er mulighet for ulik forståelse og definisjon av hva som utgjør en kriminell handling. Ungdommenes rangering av kriminelle handlinger vil være et resultat av hvilke handlinger de oppfatter som avvikende fra deres forståelse av normalitet.

I kriminologisk forskningstradisjon ser en nærmere på årsaken og omstendighetene til kriminalitet i samfunn (Hauge, 2001, s. 15). Det vil innenfor kriminologisk felt naturligvis være flere teorier som vil forklare kriminalitet, men jeg vil nå trekke frem et par for å belyse problematikken. Årsaksforklaringene kan dreie seg om kvaliteter ved individet som utfører

den kriminelle handlingen, det sosiale miljøet som utgjør gruppen og samfunnsmessige faktorer. Vi kan se at forekomsten av kriminalitet varierer blant ulike sosiale grupper, distriktsområder og byer, og også innad i byer. Slik som tidligere nevnt viser statistikken at det er høyere frekvens av kriminalitet blant unge i østlige deler av hovedstaden. Impulsivitet, psykiske lidelser, risikofylt atferd, aggressivitet og moral er eksempler på noen kvaliteter ved individet som kan forklare kriminell handling. Samfunnsmessige forklaringer vil derimot dreie seg om sosiale strukturer slik som lav status, manglende muligheter, vanskelige familieforhold og fattigdom. Hirshis kontrollteori dreier seg om hvordan mangel på tilknytning og integrasjon i et samfunn gjør en mer utsatt for å bli kriminell. Individet med en svak tilknytning til samfunnet vil ha mindre å tape på kriminelle handlinger. Slik forstår vi at integrasjon og sterk tilhørighet til samfunn vil ha motvirkende effekt for tiltrekning mot kriminalitet og lovovertrедelser (Hauge, 2001, s. 75).

Teori om kriminelle delkulturer er en teori med utgangspunkt i ungdomsgruppens felles problemer som de ønsker løsning på. Gruppens felles problem er forutsetningen for delkulturen, og en må derfor se nærmere på hvilke potensielle problemer en gruppe med ungdomskriminelle står ovenfor, og hvordan kriminaliteten fungerer som problemløsning for dem (Hauge, 2001, s. 82). Et eksempel vil være hvordan tyveri av en dyr veske vil være problemløsningen for å kunne gi deg innpass hos en ungdomsgjeng der dette er verdsatt. Enkelte handlinger som vurderes som avvik i samfunnet kan gi status og anerkjennelse innad blant medlemmene i delkulturen. Hauge (2001, s. 15) drøfter hvorvidt kriminalitet er et resultat av sosial, kulturell læring i en delkultur i nærmiljøet deres.

En annen teori ved navn stempingsteori tar for seg hvordan stemping som en avvik fra samfunnet vil påvirke individet, og hvordan stigmatisering kan bidra til en selvoppfyllende profeti. Stempingsteoretikere ser på stemping av avvikere som forklaring på fortsettelsen av avvik, men også som en form å videreutvikle kriminell livsstil gjennom selvoppfyllende profeti. Stemping av noen som kriminell vil ut ifra dette teoretiske synspunktet definere individer eller stereotyper, og dermed stigmatisere dem (Hauge, 2001, ss. 112-113). Forståelsen av dem som avvikende kan resultere i ytterligere avvikende atferd, for eksempel

ved å tre inn i den stereotypiske rollen som samfunnet «forventer» av deg. Kriminalitet kan også forstås som et rasjonelt valg der lovovertrედelsene vil finne sted når en opplever flere fordeler enn ulemper med å utføre handlingen. Lovovertrედelsen forstås som et bevisst valg der en ved å anvende middelet, eksempelvis stikke fra regningen, kan komme til et bestemt mål, nemlig å spise uten å betale (Hauge, 2001, s. 129).

Samfunnet har ulikt syn på ungdommer eller barn som utfører lovovertrედelser sammenlignet med voksne. Voksne blir som regel vurdert som ansvarlige individer som fortjener straff for handlingene de har utført, mens ungdommer blir vurdert som umodne og i behov av veiledning og hjelp (Agnew & Brezina, 2018, s. 6). Dette fører til en ulik tilnærming til hvordan en kan forebygge videre kriminell handling. Innenfor avviksforskningen har en funnet at tilbøyeligheten for ungdom til å begå kriminelle handlinger er nært knyttet til den sosiale tilknytningen til samfunnet (Schiefløe, 2015, s. 119). Dette samsvarer med kontrollteori, og understreker viktigheten av unges tilhørighet og tilknytning til samfunnet som forebygging av avvikende atferd.

2.2. Sosiale årsaksforklaringer: sosial ulikhet og klasse a la Bourdieu

Som nevnt i forrige kapittel, har lovovertrედelser en rekke årsaksforklaringer på samfunnsnivå. Noen av disse bunner i forhold knyttet til sosial ulikhet. Dette er forhold som blant annet kan forklares i lys av teorier av Pierre Bourdieu, en anerkjent konfliktteoretiker som var opptatt av klasser og klasseforskjeller. Hans teorier er egnet for å forklare unges syn på lovovertrעדelser. Ikke kun fordi mange lovovertrעדelser synes å bunne i sosial ulikhet og mulig klassekonflikt, men også fordi hans teorier knytter sosiale årsaksforklaringer med betydningen av det materielle i unges liv.

Pierre Bourdieu er en anerkjent konfliktteoretiker som var opptatt av klasser og klasseforskjeller, og som hevdet at en i ethvert samfunn vil kunne finne ulike samfunnslag, der økonomisk evne er nært knyttet til posisjon og status i det sosiale hierarkiet som utgjør samfunnet. Bordieu trekker frem at alt samfunnsliv består av at individer og grupper kjemper om mer kapital. Han hevder at det finnes tre kapitalformer, disse er økonomisk,

kulturell og sosial kapital. Videre hadde Bourdieus en klasseteori, der han hevdet at samfunnet består av tre hovedklasser: dominerende klassen som befinner seg øverst, middelklassen som befinner seg i midten og den dominerte klassen (arbeiderklassen) som vi finner nederst (Aakvaag, 2008, s. 153). Medlemmene i de ulike klassene vil ønske å enten forbedre eller forsvare posisjonen de har i hierarkiet. Bourdieu hevder at med utgangspunkt i dette vil forholdet mellom klassene være basert på konflikt.

Sosiale rom og sosialt felt er to hovedbegreper som bygger på kapitalbegrepet til Bourdieu for objektive sosiale strukturerer. Det sosiale rom er strukturen av klasser, altså fordeling av ressurser i samfunnet etter et hierarkisk system. Mengden kapital man besitter er avgjørende for posisjonen man vil ha. Kapital forstås som ressurser i samfunnet som vil gi makt i det sosiale liv. Ifølge denne teorien vil det altså være enkelte grupper som har mer makt enn andre grupper basert på mengde kapital de innehar. Det er en konkurranse om kapital blant individer og grupper som resultat av en ulik fordeling av ressursene (Aakvaag 2012, S. 151). Slik vil det sosiale samspillet dreie seg om å besitte mest mulig kapital for å ha mest mulig makt over andre grupper og individer med mindre kapital enn en selv. Det sosiale felt er en sfære eller arena innenfor klassestrukturen i samfunnet, der det også vil være hierarkiske klasseposisjoner rangert etter mengden kapital en besitter. I det sosiale feltet vil det imidlertid være en spesifikk type kapital som vil gi innflytelse og makt, innenfor det gitte feltet. Feltspesifikk kapital er begrepet på denne kapitalformen (Aakvaag 2012, s.155). Et eksempel på feltspesifikk kapital kan være hvordan evne til å sitere mange koranvers utenat vil fungere som kapital og gi en form for status innenfor et sosialt felt, muslimsk trossamfunn, men ikke nødvendigvis utenom det sosiale feltet. Et annet eksempel på feltspesifikk kapital vil være kapital utviklet i kriminelle miljøer. Sandberg (2014) fant at unge gutter oppnår såkalt «gatekapital», og videre makt over visse områder i Oslos gatekultur gjennom denne kapitalformen. Kapitalformen er begrenset til det sosiale feltet, altså gata i Oslo, men vil også kunne ha negativ virkning på andre sosiale felt (Sandberg, 2014, ss. 41-42).

I følge Bourdieu anvender vi væremåter og livsstiler som sosiale koder for å tydeliggjøre tilhørighet til bestemte sosiale grupper, som kan være bevisst eller ubevisst aktøren, men uansett vil oppfattes som et uttrykk på hvilket fellesskap en hører til i (Andersen et al., 2017, s. 310). Slik kan det være ulike trender og vaner blant grupper med ulik klasseposisjon i et samfunn, der eksempelvis høyere klasser vil verdsette eksklusiv champagne og arbeiderklasse vil verdsette alminnelig øl. Klær kan dermed forstås som en måte å uttrykke tilhørighet til en gruppe, og vil forklare hvorfor vi ofte ser likhetstrekk i uttrykksform blant medlemmer i samme gruppe.

Bourdieu hadde som prosjekt å avdekke ikke-erkjente og miserkjente former for makt og dominans i samfunnslivet (Aakvaag 2012, s. 148). I enhver relasjon der det er en skjev maktbalanse vil det være en risiko for at den underdanige parten i relasjonen vil kunne kjenne på avmaktsfølelse, noe som kan være bakenforliggende faktor for konflikt. I samfunnet er det vanlig å inndele grupper etter økonomisk evne, der enkelte blir omtalt som over – og middelklassen og sistnevnte vil være arbeiderklassen. Slik som tidligere beskrevet vil statistikk vise at majoriteten av familiene med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn (Normann & Epland, 2020). Dette plasserer hele familier, og også innvandrerungdom lavt i det sosiale hierarkiet.

Relativ deprivasjon kan forstås som når et individ opplever at man ikke har tilgang på de goder det er forventet at man skal ha, eller som man føler man er berettiget til å ha. Økonomiske forhold ved individets situasjon gjør det imidlertid ikke å mulig å anskaffe disse godene (Hogg & Vaughn, 2012, s.209). Begrepet om relativ deprivasjon kan knyttes til relativ fattigdom. (Ejrnæs et al., 2019) s.26 definerer fattigdom som *«en mangel på materielle goder som gjør at man som fattig ikke kan kjøpe goder eller delta i aktiviteter som normalt anses for nødvendige for å kunne ta del i samfunnslivet»*. I Norge opererer vi ofte med begrepet relativ fattigdom, som dreier seg om hvordan opplevelsen av fattigdom kan være subjektiv og relativ til omgivelsene. Begrepet muliggjør at en kan oppleve fattigdom som resultat av å ha mindre enn de rundt seg. Definisjonen av hva som er mye eller liten mengde kapital vil være relativ og varierende fra miljø til miljø, og dermed område til område. Slik vil

hierarkiske posisjoner være betinget av stedets relative vurdering av kapitalmengden en besitter, og kapital må derfor forstås kontekstuellet da det ikke er absolutt.

Det er en allmenn kunnskap omkring hvordan spesifikke materielle goder er assosiert med høy status. Eksempelvis er det grunn til å tro at store deler av befolkningen vet at en Tesla er dyrere enn en Toyota. Dyrere varer er ofte assosiert til velstand og fører med seg en viss status. Det er for mange ettertraktet å anskaffe disse varene for å bli oppfattet på en viss måte av andre samfunnsmedlemmer. Status er en form for sosialt anerkjent og individuelt ønsket aktelse, ære eller verdighet. (Daloz, 2010) viser til begrepet «conspicuous consumption», eller iøynefallende forbruk betegnet av Veblen. Begrepet dreier seg om hvordan motivasjonen bak anskaffelse av dyre materielle goder først og fremst er behovet for å vise det frem. Iøynefallende forbruk dreier seg om sosial oppfattelse, og hvordan det er nødvendig å anskaffe synlige luksuriøse varer for å oppnå anerkjennelse fra andre (Daloz, 2010, s. 19). Begreper viser til signalering av status gjennom anskaffelse og fremvisning av varer (Clingingsmith & Sheremeta, 2018, s. 878). De skriver videre at høy status er assosiert med bedre og flere materielle gjenstander, og at deler av motivasjonen bak å anvende ha luksuriøse biler eller dyre klær dreier seg om å formidle til andre at man har høy status. Synligheten av produktene bidrar til at andre oppfatter dem som en av høy status. Dette vil en observere i norsk kontekst der det er blitt relativt vanlig å se unge ikledd merkeklær. Kjønn var en sentral faktor ved såkalt iøynefallende forbruk der studier viser at menn i langt større grad enn kvinner hadde et slikt forbruk (Clingingsmith & Sheremeta, 2018, s. 880). Et annet sentralt funn fra studien var at når en har et iøynefallende forbruk, så vil man kjøpe mer av en vare enn det man ville gjort dersom forbruket var privat og ikke observert av andre (Clingingsmith & Sheremeta, 2018, s. 902). Dette tyder på at mye av behovet for å anskaffe de dyre tingene er knyttet til anerkjennelse fra andre.

Bourdieu's teori er relevant da han har fokus på hvordan samfunnet dreier seg om hierarkiske strukturering av klasseposisjoner, og om hvordan ulik kapitalmengde virker inn på den sosiale klassen. Betydningen av materielle kommer tydelig til uttrykk gjennom teoretiske perspektiv hans. Materielle goder forstås som en form for kapital, der mengden

en besitter gir makt. Desto mer materielle goder en har, desto mer makt vil en ha. Bourdieu tar imidlertid ikke høyde for etnisitet og hvordan det virker inn på klasseposisjon og videre makt en besitter. Andel fattige og lavinntekstfamilier er høy i innvandremiljøer. Etnisitet vil dermed være en dimensjon/faktor som også vil ha en innvirkning på maktposisjonen til individer. Luedicke (2011) sin studie setter søkelyset på betydningen av det materielle hos innvandrere, og hvordan majoritetsbefolkningen forholder seg til minoritetenes materielle goder. Et eksempel på hvordan klasse og etnisitet har en sammenheng er hvordan funnene viser at luksuriøse biler tilsynelatende mister sin verdi og status når det blir assosiert med innvandrerne i byen. Luedicke er en empirisk artikkel, men er et eksempel på at det eksisterer sammenhenger mellom verdien av materielle goder og klasse. Studien er dermed nyttig for å se på sammenhengen mellom etnisitet og klasse.

Luedicke (2011) har utført forskning på forbrukskultur blant innvandrergupper og majoritetsbefolkning der 14 nøkkelstudier har blitt analysert for å trekke frem de viktigste funnene. Penalozza, (1994, s.49 sitert i (Luedicke, 2011, s. 226)) finner i sin studie av meksikanske innvandrere i USA at de raskt adopterte amerikanske produkter som klær og biler som uttrykte høy grad av synlighet og sosial aksept i USA. Dette er trolig en forklaring på hvorfor materielle gjenstander med høy økonomisk og symbolsk verdi er populært blant minoritetsungdom i Oslo. I artikkelen til (Luedicke, 2011, s. 336) blir det beskrevet hvordan forbruksatferd er knyttet til symbolikk, og har ulik betydning basert på hvem som anvender det. Eksempelvis trekker han frem hvordan å ha en BMW ikke hadde like stor status/verdi dersom det var tyrkiske innvandrere som kjørte bilene sammenlignet med tyskere. Bilen, som i utgangspunktet hadde en status, mister statusen sin som følge av at tyrkiske innvandrere har bilen og dermed «reduserer» bilens verdi. Dette viser hvordan klasse og sosial posisjon er elementer i hvordan enkelte materielle goder blir vurdert som verdifulle eller ikke. En kan dermed trekke slutningen om at minoritetsungdom ønsker å erverve seg merkeklærne for å kunne forbedre sin sosiale posisjon, og hevde seg i hierarkiet i samfunnet. Det materielle hadde stor betydning for både inkludering – og ekskluderingsprosesser, både innenfor egen etnisk gruppe, men også i majoritetsbefolkningen. Det materielle har også innvirkning i hvordan majoriteten oppfatter minoriteten, med andre ord stigmatisering.

2.3 Territorielle årsakforklaringer

Mens Bourdieu kan anvendes for å forklare sosio-materielle årsaker til at unge gjør lovovertrædelser, kan teorier om behov for stedstilhørighet og territoriell stigmatisering forklare de territorielle årsakene. Teoriene er nyttige da de bidrar med et perspektiv på hvordan tilhørighetsfølelsen er betydningsfull faktor for utvikling av identitet, og i forlengelse en betydningsfull årsaksforklaring for utførelse av lovovertrædelser.

2.3.1 Stedstilhørighet

Vi mennesker er sosiale vesener, og har et behov for å kjenne tilhørighet. Maslows behovspyramide er en modell ofte trukket frem for å se på mennesker ulike behov. I behovspyramiden blir tilhørighet plassert som tredje behovet etter behov for trygghet og fysiologiske behov (Stai, 2022). Tilhørighet er dermed grunnleggende for alle mennesker, både voksne og unge. Det kan imidlertid vurderes at behovet for tilhørighet blant jevnaldrende er et fenomen som er særlig viktig under oppveksten og ungdomstiden. Dette vurderes som en sårbar tid hvor man er i prosessen med å utforme egen identitet, og opplevelsen av tilhørighet blant jevnaldrende oppleves som av stor betydning for denne utviklingen.

Begrepet tilhørighet dreier seg om opplevelsen av å «passe inn» og høre til i en sosial sammenheng. Tilhørighetsfølelsen kan knyttes til mennesker gjennom relasjoner, materielle gjenstander og steder (Belong, u.å.). Vi kan ha tilhørighetsfølelse til ulike ting, som materielle gjenstander, andre mennesker, en gruppe, et idrettslag, land og eller konkrete steder og nabolag. Stedstilhørighet dreier seg om tilhørighetsfølelsen knyttet til steder, og begrepet stedstilknytning er et ord som forstås som synonym til stedstilhørighet. Stedstilknytning blir definert som : *«a bond between an individual or group and a place that can vary in terms of spatial level, degree of specificity, and social or physical features of the place, and is manifested through affective, cognitive and behavioral physiological processes»* (Scannell & Gifford, 2010, s.5 sitert i (Ruud, 2015, s. 181). Stedstilknytningen handler om de relasjonelle båndene som oppstår mellom individ eller grupper og et sted, som videre påvirker følelser, identitet og handling (Ruud 2015 s. 181).

Unge opplevelse av lokal tilhørighet kan knyttes til sosiale relasjoner og opplevelse av inkludering i fellesskap på sosiale arenaer (Gulløy, 2017, s. 141). (Vestby, 2015, s. 167) skriver at å føle seg hjemme et sted kan ha sterke innslag av sosial tilhørighet, som bygger på en form for samhørighet og likhet fordi det der er folk som ligner en selv. De kan være like en selv ved å dele visse verdier og kulturelle preferanser, eller ved at man tilhører samme sosioøkonomiske sjikt. I Oslo vil en tydelig se en form for inndeling, der det ofte vil være bosatt mennesker med lik sosioøkonomisk bakgrunn i samme områder. Dette vil være forklaringen på hvordan vi ser en tendens til at det er flere med lav sosioøkonomisk status i visse områder, og samtidig flere med høy sosioøkonomisk status i andre nabolag. I drabantbyområder i østlige deler av byen vil det tenkes at minoritetsungdom med lavinntekstbakgrunn vil kjenne sosial tilhørighet til andre unge med lik bakgrunn, som videre forsterker tilhørighetsfølelsen til lokalmiljø.

Vi finner flere dimensjoner som danner grunnlaget for menneskers stedsidentitet og stedstilhørighet. Disse vil være henholdsvis være natur og landskap, fysiske omgivelser og miljøet og tredje er sosiale og lokalkulturelle forhold (Vestby, 2015, s. 167). Sosiale relasjoner er en viktig dimensjon for å forstå stedstilhørighet. Ruud viser til en studie utført av Søholt (2001) i Groruddalen og indre Oslo øst som viste at unge som vokste opp i samme multietniske boligområder ikke var opptatt av å holde fast på egen kultur på tvers av bakgrunner i nærmiljøet. De utviklet og styrket identiteten til et etablert sted og gjorde det til sitt gjennom sosial aktivitet med andre (Ruud, 2015, s. 183). Barn og unge med innvandrerbakgrunn vil ofte ha familierelasjoner i eksempelvis opprinnelseslandet, og andre land. De vil dermed oftere ha stedstilhørighet til flere steder, såkalt multiple stedstilhørigheter sammenlignet med etnisk norsk ungdom (Ruud, 2018, s. 49). Multiple stedstilhørigheter vil muligens ha en innvirkning i tilhørighetsfølelsen de vil kjenne til Norge, og vil muligens resultere i svekket tilhørighet til Norge som resultat av flere stedstilhørigheter. Søholt (2001) fant imidlertid at til tross for ulike etniske bakgrunn, og trolig tilhørighetsfølelse til opprinnelseslandet, utviklet de en felles kultur og stedstilhørighet til oppvekstområdet gjennom sosialisering. Det er nærliggende å tro at ungdommene utvikler

felleskapfølelse i opplevelsen av å «høre til» flere steder, da de må forholde seg til foreldres opprinnelsesland og til Norge.

En kan uttrykke tilhørighet på ulike måter. Pratt (1998) påpeker at noens stedstilhørighet kan oppnås ved å ekskludere andre. Selv blant ungdommer med tilsynelatende relativt mange likhetstrekk kan det bli definerte sosiale og territorielle grenser, der ulike ungdomsgrupper holder til, og «eier» sine reseptive plasser eller territorier der «de andre» i liten grad er velkomne eller føler seg hjemme (Vestby, 2015 s.170-171). Et eksempel vil være områder ved T-banestasjoner i Oslo hvor det ofte kan oppholde seg store ungdomsgjenger over lengre tid, som gjør stedet til «deres». Stedsidentitet brukes både om steders egenart, særpreg og karaktertrekk og om menneskers følelser for og tilhørighet til et sted (Relph 1967 sitert i (Vestby, 2015, s. 166)). Disse markørene bidrar til å forsterke tilhørighetsfølelsen innad i gruppen, og samtidig skape en distanse til andre grupper.

Kindt & Strand (2019, s.8-9) beskriver videre hvordan nabolag preget av levekårsutfordringer der befolkningen har flere risikofaktor som lav sosioøkonomisk bakgrunn og manglende videregående opplæring forsterker sannsynligheten for fremtidig utenforskap. Videre tar Kindt & Strand (2019, s.73) tar utgangspunkt i funn fra internasjonal forskning som viser at økt segregering, mer økonomisk ulikhet og økt kriminalitet kan føre til svekkelse av opplevd tilhørighet, samhold og tillit både blant befolkningen i utsatte områder og befolkning fra ulike nabolag. Ungdommer bosatt i vanskeligstilte og utsatte nabolag vil ha økt risiko for fremtidig utenforskap, og det vil dermed være prekært å fremme tilhørighetsfølelsen til den gruppen. Nabolagseffekter er et begrep knyttet til betydningen nabolaget kan ha for oppvekstmiljøet og fremtidsmuligheter for barn og unge. Nabolaget vil fungere som en ramme for unges mulighet til utfoldelse, og kan bidra til å forme deres identitet og tilhørighet (Kindt & Strand, 2019, s. 43).

Yuval-Davis (2011, s. 19) beskriver hvordan makt er en sentral del av tilhørighet. Medlemmer fra majoritetsbefolkningen eller myndighetene har en maktposisjon, og har mulighet til å konstruere hvor grensene omkring hva tilhørighet innebærer ved å være medlem i et slikt

samfunn. Maktposisjonen bidrar til at de kan bevilge/gi andre tilhørighet, og dermed innvirkning inkludering og ekskludering av visse grupper. Videre vil dette kunne føre til et skille mellom «oss» og «dem», der medlemmer av grupper som forstås som «dem» vil være ekskludert og bli posisjonert som «de andre». Skiller mellom «oss» og «de andre» vil tydeliggjøres og potensielt begrense minoritetens opplevelse av tilhørighet i samfunnet. Dersom betingelsene for tilhørigheten oppleves som uopnåelig for minoritetsgruppen, vil det muligens føre til følelse av utenforskap. Hellgren (2019, s. 2087) beskriver hvordan rasistiske strukturer og holdninger vil ha innvirkning på innvandrers opplevelse av aksept, tilhørighet og identifisering med majoritetssamfunnet. Videre beskriver Hellgren (2019) hvordan en stadig påminnelse på hvordan «svenskhets» betyr å være hvit fører til en prosess hvor man identifiserer seg selv som annerledes fra denne normen.

I bokkapittelet «strategier for stedstilhørighet blant ungdom» skrevet av Ruud (2018) blir sammenhengen mellom stedstilhørighet og de offentlige forestillingene til stedene diskutert. Stedstilknytning vil også være knyttet til omdømmet til stedet. Dersom samfunnet har positive assosiasjoner knyttet til stedet vil det trolig være mindre ubehag relatert til å fortelle om stedsbakgrunn. I tilfeller der en har bakgrunn fra mer utskjelte eller stigmatiserte områder, vil det imidlertid tenkes at det kjennes ubehagelig å uttrykke tilhørighet til områdene. Stolthet og positive opplevelser vil ha innvirkning på stedstilhørigheten. Ruud (2015, s. 189) beskriver hvordan oppfattelsen av stedet er knyttet til hvordan de oppfatter at andre ser på dem. Ungdommene vil oppleve økt stedstilhørighet som resultat av et styrket selvbilde og identitet som beboer på området de er fra. Oppfatningene av stedene kan være motstridende til ungdommenes egne opplevelser og følelser knyttet til stedet de er fra, og kan bidra til stigmatiserende holdning til de som bor der. Dette påvirker ungdommenes følelse av stedstilhørighet til området, særlig i områder med dårlig omdømme. (Brattbakk mfl., 2006 sitert i (Ruud, 2018) s.54-55.) Dette er nært knyttet til begrepet territoriell stigmatisering, som vil bli ytterligere redegjort for i neste delkapittel. Manglende tilhørighet er ofte assosiert med marginalisering, sosial ekskludering, lav sosial velferd og levekår. Tilhørighet kan også fungere som en ressurs ettersom det kan bidra til sosial mobilitet gjennom å snu negative spiraler til positive (Belong, u.å.). Slik vil tilhørighet

være en viktig del av forebyggende arbeid for å forhindre utenforskap blant unge. Utenforskap dreier seg om en objektiv og subjektiv dimensjon, der opplevelsen eller fraværet av tilhørighet er den subjektive dimensjonen av fenomenet (Kindt & Strand, 2019, s. 7). Vi forstår dermed tilhørighet som en grunnleggende faktor for å forhindre utenforskap. Sosial inkludering, forebygging og forhindring av utenforskap er høyt prioritert på et politisk plan. (Meld. St. 34 (2020-2021)). Diverse områdesatsninger som har blitt satt i gang i hovedstaden har blant annet hatt som mål å «løfte» visse områder, og styrke tilknytningen ungdommer har til stedene de er fra. (Ruud, 2015, s. 188). Negativt omdømme basert på lav score på levekårsindikatorer og manglende steder for unge å oppholde seg resulterte til fravær av stedstilhørighet. Oppvekst har dermed vært et av innsatsområdene for tiltak for å bedre barn og unges oppvekst og levekår, og således stedstilhørigheten deres (Ruud & Vestby, 2011 sitert i (Ruud, 2018, s. 47).

2.3.2 Territoriell stigmatisering

Stigmatisering defineres som «(...) det å merke noen negativt i sosial sammenheng; for eksempel stigmatisering av en minoritetsgruppe ved å hevde at gruppen generelt har spesielt dårlige egenskaper, er upålitelige og lignende» (Malt, 2020).

Rosten (2017) skrev artikkelen *Territoriell stigmatisering og gutter som «leker ghetto» i Groruddalen* hvor hun tar utgangspunkt i Loïc Wacquants begrep territoriell stigmatisering. Territoriell stigmatisering er et begrep som tar for seg den spesifikke stigmatiseringen som følger av stigmaet knyttet til visse områder. Waquant anvender begrepet territoriell stigmatisering om urban marginalisering der bostedsadressen er til hinder for andres fulle aksept (Rosten, 2017, s. 54). Marginalisering vil være prosesser der man gjør eller blir marginal, altså mindre viktig. Det beskriver også der man holder enkelte individer eller grupper utenfor makt eller påvirkningskraft (Nørdbø, 2022). Rostens (2017) forskning viser at marginaliseringen på bakgrunn av bostedsadressen fører til at de unge beboerne der utvikler en praksis med å forsvare hjemstedet kollektivt og fysisk i møte med ungdom fra andre nabolag. Dette fremstår som en form for motreaksjon på stigmaet de opplever fra samfunnet. Rosten satte søkelys på minoritetsnorske unge groruddølers erfaringer og

strategisk manøvrering i møte med andres diskreditering av deres bosted, og tok utgangspunkt i Wacuants analyser av hvordan diskursene om områder i Chicago og Paris påvirker innbyggerne, og skaper en kollektiv opplevelse av uverdighet og skam blant beboerne (Rosten, 2017, s. 54). I norsk kontekst vil en tenke seg til at visse områder i større byer vil ha likhetstrekk med forstedene i Chicago og Paris. Oslo som største by i Norge vil imidlertid skille seg ut fra de andre byene, og bydeler plassert øst i Oslo har flest likhetstrekk med disse områdene. Delbydeler som eksempelvis Furuset, Stovner, Mortensrud og Holmlia er områder som hyppig har blitt omtalt som såkalte belastede områder av blant annet media, og dermed vil bli påvirket av territoriell stigmatisering.

Den offentlige oppfattelsen et samfunn kan ha til visse områder kan komme til uttrykk gjennom blant annet medieomtaler og politiske fokusområder. Det ligger mye makt i hvordan en omtaler både fenomener, personer og områder, da disse omtalene kan fungere som deskriptive og definerende. Eksempelvis kan det tenkes at beboere i Nord-Norge vil kjennskap til området Groruddalen til tross for store avstanden gjennom medias beskrivelser og innslag. Slik som tidligere beskrevet, fant (Jensen & Christensen, 2012) at beboere i opplever at offentligheten har et lite nyansert bilde av hvordan det egentlig er å bo i disse områdene. Dette vil naturligvis være tilfellet der en kun har stereotyper og kunnskap gjennom media til å basere egne vurderinger på. I Danmark anvender de begrepet «ghetto» i både media, offentlig politiske program og i dansk lovgivning for å omtale visse boligområder. I 2010 innførte regjeringen ghettolister der kriteriene for beboersammensetningen å være en «ghetto» er arbeidsledighet, kriminalitet og andel innvandrere og etterkommere av innvandrere (Sand et al., 2020, s. 72). Det er negative assosiasjoner knyttet til ghettobegrepet, og ved å offentlig omtale bostedsområder som ghetto vil en stigmatisere de som er bosatt der ved at de forstås som «ghetto». Dette er en tydelig måte på hvordan politikere og media kan føre til territoriell stigmatisering, noe som dels kan være overførbart itil norsk kontekst. Til tross for en mildere fremtoning i beskrivelsene av områder blant annet av media, kan en trekke slutninger om at medias vil ha en innvirkning i territoriell stigmatisering.

Det var en kjønnsmessig dimensjon ved territoriell stigmatisering, der det hovedsakelig var gutter som opplevde å bli stereotypisert. Rosten (2017) ser mer spesifikt på hvordan unge mannlige beboere fra Furuset i Groruddalen forholder seg til territoriell stigmatisering. Studier viser at gutter med minoritetsbakgrunn opplever diskriminering og forskjellsbehandling i møte med politiet. Et funn fra en nordisk studie som undersøkte hvordan møter mellom politiet og minoritetsungdom var at de unge opplevde en form for «mild trakassering» i møte med politiet. Subtile former for provokasjon gjennom kroppsspråk, degraderende holdninger og fornærmelser kunne fremtre med stor hyppighet (Kindt & Strand, 2019, s. 59). De opplever blant annet å bli hyppig stoppet av politiet og profilert basert på utseendet deres. Videre skriver Strand & Kindt, (2019, s.44) at internasjonale studier viser at gutter i større grad enn jenter påvirkes negativt av nærmiljøet. Strengere sosial kontroll overfor jenter enn gutter kan føre til at nabolaget fungerer som større påvirkningsfaktor sammenlignet med familien. Dette samsvarer med funnene til Rosten (2017) der det hovedsakelig var minoritetsguttene som utøvde praksisen om å «forsvare» områdene sine som resultat av offentlig diskrediteringen og stigmatisering.

Sammensetningen av befolkningen i visse områder i Oslo har en innvirkning i hvordan den sosiale vurderingen og territoriale stigmatiseringen påvirker områder (Ljunggren & Andersen, 2017, s. 58). Den sosiale vurderingen knyttet til steder der befolkningssammensetningen er bestående av velstående høyinntekstfamilier, vil skille seg fra vurderingen knyttet til lavinntekstområder. Eksempelvis vil den sosiale vurderingen knyttet til Frogner eller Montebello vest i Oslo vil være annerledes fra vurderingen knyttet til østlige områder som Grønland eller Stovner. Videre skriver Ljunggren & Andersen (2017) at sosial sammensetning i områder og nabolag vil være av større betydning for unge sammenlignet med voksne. Det vil imidlertid være ulike måter å forholde seg til stigmatiseringen en blir utsatt for. En teori knyttet til eksterne forhold ved nabolagseffekter er stigmatiseringsteori. Forestillinger om at beboerne bosatt på visse områder har visse egenskaper kan føre til stigmatisering av hele grupper. Ifølge teorien kan beboerne forholde seg til stigmatiseringen ved å enten flytte, uttrykke motstand og forsøke å bygge samhold og fellesskapsfølelse i nabolaget. Sistnevnte kan omtales som «nabolagspatriotisme», hvor

beboerne forsøker å bekjempe negative holdninger og stigma knyttet til nabolaget deres (Brattbakk & Andersen (2017) sitert i (Kindt & Strand, 2019, s. 46)). Nabolagspatriotisme samsvarer med hvordan Rosten (2017) beskrev unge groruddølingers behov for å «stå opp» for områdene sine, og Jensen & Christensen (2012) som også finner at motsetningsfylte opplevelser knyttet til hvordan en selv opplever bostedssituasjonen sin og hvordan offentligheten stigmatiserer området påvirker stedstilhørigheten. Det vil dermed være en sammenheng mellom stedstilhørighet og territoriell stigmatisering.

Selvoppfyllende profetier kan påvirke stigmatiserte grupper til å leve opp til stigmaet de allerede opplever at de har fått, og videre til at de vurderer det som håpløst å kjempe imot negative fordommer og stigmatisering ettersom de uansett ikke vil ha de samme mulighetene (Kindt & Strand, 2019, s. 14). Et eksempel er hvordan Sandberg (2014, s. 42) fant ungdommene iscenesetter seg selv som farlige «gangstere» gjennom anvendelse av stereotyper storsamfunnet har til dem, og forsterker dermed stereotypen knyttet til dem og annen minoritetsungdom. Sandberg (2014) uttrykker videre bekymring for hvordan koblingen mellom etnisitet og fryktskapende stereotyper knyttet til subkulturelle gruppen vil bidra til ytterligere stigmatisering og marginalisering (Sandberg, 2014, s. 42). Etnisitet og minoritetsbakgrunn vil være faktorer som har innvirkning på stigmatisering og stereotyper. Loic Wacquant hevder at den avanserte marginaliserte og den territoriale stigmatisering i Europa forsterker rasismen og de sosiale konfliktene (Wacquant, 1999, 2006a, 2006b sitert i (Sernhede, 2009, s. 10).

Oppsummeringsvis har jeg i dette kapitlet gjort rede for teorier om lovovertrедelser og deres mulige sosio-materielle territoriale årsaksforklaringer. Det er disse faktorene og sammenhengen mellom dem som jeg i denne oppgaven tar sikte på å belyse. I neste kapittel gjør jeg rede for metoden som ligger til grunn for analysen. Teoriene med både samfunnsmessige og individuelle perspektiv ser på hvordan en kan årsaksforklare lovovertrедelser. De samfunnsmessige teoriene forklarer hvordan utenforskap, sosial ulikhet og marginalisering virker inn på tilbøyelighet for kriminelle handlinger.

Kapittel 3. Metode

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for metodologiske perspektivet og fremgangsmåten i analyseprosessen i oppgaven. Det vil også bli redegjort for etiske dilemmaer som oppstår i denne type studie. Denne oppgaven er som nevnt innledningsvis en del av Belong-prosjektet. Temaet «lovovertrедelser» og «tilhørighet» blant barn og unge var fastsatt på forhånd, mens andre avgrensninger er blitt gjort av meg.

3.1 Valg av metode

Problemstillingen og formålet med studien er avgjørende for hvilken forskningsmetode man anvender. Jeg var interessert i å se nærmere på ungdommenes oppfatninger vedrørende lovovertrедelser, samt hvordan de redegjør for holdningene sine. I kvalitative intervjuer vil man kunne få utdypet hvordan informantene redegjør for sin holdning, og dermed hva som bidrar til å skape holdninger (Tjora, 2017, s. 30). Ettersom det var ungdommens subjektive opplevelse av tilhørighet, samt deres holdninger knyttet til lovovertrедelser jeg var på utkikk etter var dermed en kvalitativ metode den valgte forskningsmetoden. En kvantitativ tilnærming ville ikke vært hensiktsmessig for å fange opp oppfatningene og holdningene, da jeg var på utkikk etter informantenes meningsdannelsesprosess.

3.2 Semistrukturert livsverdensintervju

Innenfor kvalitativ forskning så er en fenomenologisk tilnærming utbredt. Fenomenologi dreier seg om interessen for forståelsen av sosiale fenomener ut ifra aktørens egne perspektiver, og videre beskrive verden ut ifra perspektivene og opplevelsene til informantene. Til grunn for denne åpne tilnærmingen ligger forståelsen om at den virkelige verden er den mennesker oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Med andre ord vil det viktigere å ha fokus på individenes subjektive erfaring og det er mindre relevant hvorvidt det er objektivt «sant/ekte» (Justesen & Mik-Meyer, 2012, s. 23). Fenomenologisk tilnærming bidrar til å gi oss en forståelse om ulike fenomener basert på individenes subjektive opplevelser. Kvale & Brinkmann (2015, s.46) trekker frem hvordan semistrukturert livsverdensintervju brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås fra intervjupersonens egne perspektiver, og for å innhente beskrivelser og tolkninger fra deres livsverden.

Semistrukturert livsverdensintervju er en nyttig metode for å forstå individenes mening og perspektiver om det aktuelle fenomenet, og blir dermed anvendt for å besvare forskningsspørsmålet i denne oppgaven.

For å tilstrebe en fordomsfri beskrivelse av fenomenene er en nødt til å se bort fra vitenskapelig forhåndskunnskap om fenomenene, en såkalt fenomenologisk reduksjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Å være bevisst hvordan fordommene knyttet til intervjutemaene kan påvirke intervjuet og de intervjuedes beskrivelse av sin verden er relevant. Et av temaene for intervjuet var holdningene deres vedrørende lovovertrедelser. Lovovertrедelser er et tema som kan være tabubelagt, og i tråd med den fenomenologiske tilnærming til semistrukturerte livsverdensintervju var det viktig under intervjuene å sette forhåndskunnskap til side for å tilstrebe en fordomsfri beskrivelse av fenomenene de unge beskrev.

Det har blitt gjennomført individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. I utgangspunktet ønsket jeg hovedsakelig å foreta gruppeintervjuer. Fokusgruppeintervjuer er en vanlig intervjuform innenfor markedsføring og forbruksforskning, men er også anvendt i stigende grad innenfor akademisk samfunnsforskning (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). En fokusgruppe kjennetegnes ved at man har flere intervjudeltakere og en moderator som presenterer emnene som skal diskuteres og tilrettelegger for ordveksling. Å få frem ulike synspunkt er hovedformålet med gruppeintervju, og ville være en fordel når det var ønskelig at de skulle reflektere rundt egne oppfatninger ovenfor andre ungdommer og nærmiljøet deres (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 179). Jeg ønsket å ha gruppeintervjuer med tre intervjudeltakere i håp om at de ville drøfte og muligens forhandle oppfatningene og perspektivene deres med hverandre, og dermed bidra til å ha et mer variert og reflekterende perspektiv sammenlignet med individuelle intervjuer. Dersom enkelte ungdommer ikke fikk mulighet til å uttrykke seg under gruppeintervjuet vurderte jeg det som hensiktsmessig å ha individuelle intervjuer med dem i etterkant. Ved utføring av individuelle intervjuer vil man i større grad kunne stille flere personlige spørsmål til den intervjuede, da en ikke behøver å ta hensyn til at potensiell sensitiv informasjon blir delt med andre informanter tilstede.

Utfordringer med rekruttering til gruppeintervjuene resulterte imidlertid i at jeg bestemte meg for å foreta individuelle intervjuer isteden. Dette vil bli ytterligere forklart under delkapittelet «rekruttering» nedenfor.

3.3 Utvalg

I forkant av begynnelse av rekrutteringsprosessen utarbeidet jeg utvalgskriterier. Jeg ønsket å intervju unge mellom 16 og 18 år som var bosatt i Oslo. Jeg ønsket å avgrense geografiske området til Oslos østkant for å sikre at de unge hadde vokst opp under det samme oppvekstmiljøet. Dette var for å kunne ha sammenlignbare informanter, samt at oppgaven var begrenset for å se på følelsen av tilhørighet til ungdom i Oslo øst. Videre ønsket jeg å intervju gutter ettersom gutter dominerer i den registrerte barne – og ungdomskriminalitet i Oslo kommune (Oslo kommune & Oslo Politidistrikt, 2022, s. 15). Etnisk bakgrunn var ikke et kriterium for utvelgelsen. Personlig erfaring med lovovertrедelser var heller ikke et kriterium ettersom jeg i hovedsak var ute etter holdninger til kriminalitet blant ungdom flest. Ettersom det var gruppeintervju som var intervjumetoden som var tenkt, var det et kriterium at de ville stille til gruppeintervju, alternativt individuelle intervjuer.

Utvelgelseskriteriene ble imidlertid endret underveis grunnet utfordringer i rekrutteringen som blir beskrevet i neste delkapittel. Det var i utgangspunktet ønskelig med hovedsakelig gutter, men det viste seg å være vanskelig å rekruttere nok gutter til å være informanter. Dermed ble jenter også intervjuet, og utvalget består av begge kjønn. Det er totalt 6 informanter, der 3 er gutter og 3 er jenter. Etnisk bakgrunn var ikke et kriterium i utvelgelsen av informanter da det ikke var relevant for oppgavens tematikk, men alle informantene i oppgaven har imidlertid minoritetsbakgrunn.

Jeg kunne valgt å intervju ungdommer som hadde utført lovovertrедelser eller var etablerte i kriminelle miljøer. Det er rimelig å anta at de ungdommene muligens ville hatt andre holdninger knyttet til lovovertrедelser da de selv har brutt loven, og tilhørte et slikt miljø. Hensikten med oppgaven var imidlertid å fange opp *unges* holdninger til lovovertrедelser, og det var dermed ikke et kriterium at de selv måtte ha utført det eller var i et slikt miljø. På den måten ville det være generelle holdninger til unge og ungdomsmiljøer

som ikke nødvendigvis har personlige erfaringer med lovovertrедelser kom til uttrykk. Når det er sagt, så skal en ikke se bort ifra at enkelte av de informantene kan ha utført alvorlige kriminelle handlinger eller ha tilknytning til kriminelle (gjeng)miljøer utover det de forteller i intervjuet. Dette fremkommer imidlertid ikke av dataen, så det vil ikke bli ilagt vekt ved analysen og videre drøfting. Det ville naturligvis vært interessant å se nærmere på hva slags holdninger unge som har utført kriminelle handlinger eller tilhørte kriminelle miljøer har, men jeg ønsket å se nærmere på holdningene til ungdom i Oslo på et mer generelt nivå. Dersom jeg hadde spesifisert at ungdommene må ha gjennomført kriminelle handlinger, så ville dette begrenset potensielle informanter jeg kunne ha.

3.3.1 Rekruttering

Jeg anvendte den såkalte snøballmetoden for å komme i kontakt med informanter. Snøballmetoden brukes for å beskrive en metodikk for utvalg der man begynner med et lite utvalg, som videre vokser ved at man får forslag til nye informanter fra førstekontaktene (Tjora, 2017, s. 135). Jeg arbeider selv på en barnevernsinstitusjon plassert på Oslo øst, og har gjennom arbeidssituasjonen min hatt kontakt med miljøterapeuter som arbeider med ungdom i Oslo. Jeg kontaktet flere for å høre om de kunne bistå med å komme i kontakt med potensielle informanter. Jeg antok at det ville være enklere for ungdommene å delta som informanter dersom de blir rekruttert av voksne de er trygge på og har kjennskap til. Gjennom miljøterapeutene kom jeg i kontakt med flere aktuelle ungdommer. De første ungdommene ønsket å bli intervjuet på skolen der de gikk. Disse ungdommene oppsøkte andre ungdommer på skolen og spurte om de ønsket å være med. Slik begynte snøballen for rekruttering av unge til å rulle. Alle ungdommene jeg var i kontakt med virket svært positive til å bli intervjuet i første møtet. Det viste seg imidlertid å være noe utfordrende å gjennomføre intervjuene. Vi utvekslet kontaktinformasjon, og avtalte tidspunkt for intervjuer, men jeg opplevde gjentatte ganger at de ikke dukket opp eller sluttet å svare på henvendelser. Jeg bestemte meg dermed for å forsøke å bli litt mer kreativ og oppsøkende, og begynte da å kontakte ungdommer selv. Jeg oppsøkte ulike ungdomsklubber, ungdommer som var på biblioteket og forsøkte å oppsøke noen i idrettshaller.

I utgangspunktet hadde jeg forestilt meg å gjennomføre gruppeintervjuer. Det viste seg å være utfordrende å gjennomføre da det var vanskeligere å rekruttere unge til å stille i gruppeintervjuer enn individuelle intervjuer. Det ble kun gjennomført et gruppeintervju med kun to informanter, da den tredje informanten ikke dukket opp. De to gjenværende ble spurt om de foretrakk individuelle intervjuer eller å bli intervjuet sammen, og de ønsket å gjøre det sammen. Samtlige intervjuer med unntak av ett var altså individuelle intervjuer. Fordelen med individuelle intervjuer er at informantene tilsynelatende var mer komfortable og deltakende under intervjuet, sammenlignet med gruppeintervjuet. Flere av spørsmålene var noe personlige, så det vil være naturlig at de var mer komfortable på å svare på enkelte spørsmål uten andre til stede.

Totalt 11 personer fikk forespørsel om å delta på intervju, og 5 personer trakk seg eller møtte ikke opp. Det endelige utvalget består av seks personer.

Her er en tabell som viser det endelige utvalget.

Tabell 1 - oversikt over utvalg

	Nima	Thomas	Fatima	Nathan	Samuel	Betty
Kjønn	Jente	Gutt	Jente	Gutt	Gutt	Jente
Alder	18 år	17 år	17 år	17 år	17 år	16 år
Minoritetsbakgrunn	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Intervjuetype	Individuelt	Gruppe	Gruppe	Individuelt	Individuelt	Individuelt

3.4 Utforming av intervjuguide

Semistrukturerte intervjuer kan ha likhetstrekk med samtaler i dagliglivet, men har som profesjonelt intervju et formål med samtalen. *Semistrukturert* viser til at det verken er en åpen samtale eller et lukket spørreskjema, og at samtalen følger en intervjuguide med bestemte temaer og forslag til spørsmål en kan stille (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). En

intervjuguide er hensiktsmessig for å sikre at man går gjennom de valgte temaene, men ettersom det ikke er lukket har man også mulighet for at informanten kan presentere temaer som ikke var planlagt. Jeg utarbeidet en intervjuguide i forkant av intervjuene, slik at jeg hadde en struktur for intervjuene. Intervjuguiden ble utformet slik at de første spørsmålene omhandlet bakgrunnsinformasjon om dem for å bli bedre kjent med dem og skape bedre flyt under intervjuet. Ved utformingen av intervjuguiden ønsket jeg å legge vekt på spesifikke temaer. De overordnede temaene var tilhørighet, materielle ting, økonomi og lovovertrædelser. Avslutningsvis i intervjuet hadde jeg med 2-3 fiktive historier om lovovertrædelser som ble presentert for dem, der de fikk muligheten til å si hvilke tanker de fikk om handlingen i historiene. Dette var historier der det ble beskrevet blant annet ungdommer som stjal fra andre, utøvde vold eller løp fra regning på restaurant. Intervjuguiden ble utformet i en spesifikk rekkefølge, slik at temaer som var mer sensitive kom etter spørsmål som gjorde de intervjuede komfortable i intervjusituasjonen.

Jeg utarbeidet to intervjuguider, en for gruppeintervju og en for individuelle intervjuer. Det var liten forskjell i spørsmålene i intervjuguiden til gruppeintervjuet og individuelle intervjuet, med unntak av spørsmål knyttet til familiens økonomi. Slik som tidligere beskrevet oppdaget jeg raskt ved rekruttering at det var enklere og mer hensiktsmessig å fokusere på individuelle intervjuer, slik at dette ble intervjuguiden jeg anvendte under 5 av 6 intervjuer.

Jeg gjennomførte et pilotintervju bestående av et gruppeintervju med 3 ungdommer på 16 år. Jeg lærte mye av dette, da det bidro til å omformulere enkelte av spørsmålene samt endre rekkefølgen på noen spørsmål. Det var en prøvelse som bidro til at jeg ble tryggere i intervjurollen, og som lærte meg å være mindre deltagende og bekreftende under intervjuet. I etterkant av pilotintervjuet tilpasset jeg språket i intervjuguiden og i intervjuet til de andre ungdommene. Lovovertrædelser var for et eksempel begrep som måtte forklares ytterligere til enkelte av ungdommene.

Intervjuene varte i 45-60 minutter.

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Det første og andre intervjuet ble gjennomført på skolen der ungdommene gikk. Vi lånte et pauserom fra miljøterapeutene, slik at ingen andre ungdommer hadde mulighet til å komme inn og forstyrre eller høre hva som ble sagt. To av intervjuene ble gjennomført på lokalbibliotek i nærmiljøet til ungdommene. Det var flere på biblioteket da det er offentlig, men det var ingen som satt i nærheten av oss. Det siste intervjuet ble utført på personalrommet på ungdomsklubben i nærmiljøet til ungdommen. Alle ungdommene fikk valgmulighet om å være på grupperom på OsloMet eller grupperom på bibliotekene der vi var, men de ønsket ikke dette. Det var viktig at de følte seg trygge og komfortable under intervjuene, og deres mulighet til å velge lokasjonen er en medvirkning til dette.

Konteksten til intervjuet, samt intervjueren selv er en like stor del av datainnsamlingsverktøyet eller metoden som en intervjuguide. Dermed er intervjueren nødt til å reflektere over hvordan egne karakteristikk som kjønn, alder, utdanningsbakgrunn osv., påvirker den intervjuede og hva de deler (Justesen & Mik-Meyer, 2012, s. 55). Ved gjennomføring av intervjuene opplevde jeg at min etniske bakgrunn påvirket samspillet mellom meg som intervjuer og informantene. Etter intervjuet så ønsket flere av informantene å vite hvor jeg var fra i Oslo, og opprinnelig.

3.6 Transkribering

Neste steg etter gjennomføring av intervjuene var transkribering av lydopptakene. Intervjusamtalene blir strukturert og bedre egnet for analyse når intervjuene transkriberes fra muntlig til skriftlig form (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Det ble gjort lydopptak av intervjuene gjennom Diktafon-applikasjonen på mobiltelefonen, og lydopptakene ble senere lastet opp til «nettskjema». Behandlingen av lydopptakene vil bli utdypet i delkapittelet om etikk.

Kvale & Brinkmann, (2015 s. 207) beskriver hvordan forskere som transkriberer egne intervjuer lærer mye om egen intervjustil, vil gjøre seg opp tanker om intervjusituasjonen og

vil begynne med meningsanalyse av det som blir sagt. Transkribering ble utført av meg så raskt som mulig etter intervjuet slik at intervjuet fremdeles var friskt i minnet og jeg fikk muligheten til å notere emosjonelle og sosiale aspekter som kroppsspråket og tenkepausene til de intervjuede, samt hvilke umiddelbare refleksjoner som oppsto under intervjusituasjonen. Jeg valgte å transkribere ordrett og inkludere detaljer slik som pauser og utfyllingsord som «ehh», “liksom”, “skjønnte du?” og «ikke sant». Alle intervjuede brukte mange engelske ord og annen “slang”, som jeg valgte å ta med i transkriberingen. Dette valgte jeg fordi disse detaljene bidrar til å fremheve den naturlige flyten i samtalen og de intervjuedes uttrykksform. Pausene kan også forstås i sammenheng med enkelte temaer som familiens økonomi eller lovovertridelser som er mer personlige spørsmål. Dette var hensiktsmessig videre i analyseprosessen.

Transkriberingen resulterte i totalt 87 sider.

3.7 Analyse

Etter transkriberingen var gjennomført begynte jeg med analysen av datamaterialet. Jeg gjennomførte en tematisk analyse, der jeg så etter temaer i dataen. Tema vil her forstås som kategorier hvor data med viktige fellestrekk er gruppert (Johannessen et al., 2020, s. 279). En temaanalytisk tilnærming blir anvendt når vi utforsker temaer ved å sammenligne data om det samme temaet for alle deltakere i prosjektet. Den temaanalytiske tilnærmingen er basert på at man koder dataene på en enhetlig måte og foretar sammenligninger (Thagaard, 2018, s. 152).

Det første steget i analysen var å kode datamaterialet. Ved kodingen valgte jeg å markere og fremheve viktige poenger som blir uttrykt av de intervjuede. Videre utarbeidet jeg kategorier for å systematisere og organisere de ulike temaene og kodene. Kategoriseringen kan foregå ved å anvende enten deduktiv eller induktiv tilnærming, der førstnevnte tilnærming vil si at kategoriene blir betegnet med begreper fra annen teori eller fra problemstillingen (Thagaard, 2018, s. 154). Jeg begynte da med å navngi enkelte temaer som var relevante for å svare på problemstillingen. Disse temaene ble utarbeidet og diskutert med veilederen min.

Etter hvert i analyseprosessen valgte jeg å legge sammen noen av kategoriene, da det var hensiktsmessig for videre analyse. Kategorisering innebærer at meningen i lange intervjuuttalelser reduseres til noen få enkle kategorier (Kvale & Brinkmann, 2015, s.228). Jeg beholdt aliasnavnene jeg hadde utarbeidet til intervjudeltagerne for å sikre anonymiteten deres.

Ved analyse av intervjumaterialet er det viktig å forholde seg til selve konteksten til intervjuet, samt samspillet mellom intervjuer og den intervjuede. Å les en tekst analytisk innebærer flere elementer. Det innebærer å vurdere hva dataene kan gi en forståelse av, og at en noterer hvordan man begrunner forståelsen man mener at teksten gir uttrykk for (Thagaard, 2018, s. 153). Underveis i transkriberingsprosessen skrev jeg ned notater med egne tanker om hva som ble sagt i intervjuene. I notatene la jeg også til mine refleksjoner, assosiasjoner og ideer over hva informantene sa. Disse var nyttige når jeg skulle finne teorier å anvende. Underveis i analyseprosessen så utviklet jeg nye forskningsspørsmål som passet til dataen.

Jeg utformet også et nytt sentralt tema som et resultat av kodingen, nemlig diskriminering/stigmatisering. Dette ble dannet som en kategori som resultat av hva som fremkom av dataen, men som ikke opprinnelig var tenkt å inkluderes i forskningsspørsmålet. Dette resulterte i følgende kategorier: *1) tilhørighet, 2) holdning til lovovertrедelser, 3) årsaksforklaring av lovovertrедelser og 4) /diskriminering/stigmatisering*. Hensikten med analysen var å se hvilke fenomener som blir beskrevet av de intervjuede. Målet gjennom analyseprosessen var å skape mening fra det intervjudeltagerne uttrykte, og se hva som virkelig fremkommer fra det som blir sagt. Ved å gjøre meg kjent med transkriberte data og lese teksten analytisk vil jeg kunne vurdere hva dataene kan gi en forståelse av, samt begrunne den forståelsen en mener at teksten gir uttrykk for.

3.8 Etske problemstillinger

Det vil være flere etiske vurderinger en må foreta seg i forbindelse med forskningsprosessen for å ivareta og informantenes integritet. Informert samtykke er en sentral del ved

gjennomføring av studier for å sikre dette. Deltakerne i intervjuene fikk et informasjonsskriv der det ble redegjort for hva hensikten med intervjuet var og temaet for intervjuet.

Informasjonsskrivet inneholdt også et samtykkeskjema som de skulle signere dersom de ønsket å delta. Unge mellom 16-18 år kan signere selv uten foreldres samtykke i tråd med NSD sine etiske retningslinjer. Jeg observerte at de "skumleste" informasjonsskrivet og bladde til siste side og signerte uten å lese gjennom. Jeg valgte derfor å gå igjennom samtykkeskjemaet sammen med dem før utføring av intervjuet. Dette var for å sikre at de virkelig forstod hva de samtykket til for å gi et informert samtykke, og sikre/utøve god forskningsetikk.

Transkribering reiser etiske spørsmål da intervjuene kan omhandle temaer som er følsomme hvor det er viktig å beskytte konfidensialiteten til både intervjupersonen og til de personene som nevnes i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). I intervjuene jeg utførte var det flere som snakket om kjennskap til ulovlige handlinger, samt flere som tok opp lav sosioøkonomisk status hos seg selv eller blant andre. Dette er sensitive temaer, som naturligvis gjorde det viktig å understreke konfidensialiteten til de intervjuede ungdommene. Eksempelvis var det var en ungdom som sa «er jeg en snitch nå eller?». Vi hadde en samtale rundt dette, og han forklarte at det kjentes ut som at han "snitchet" (*sladret i negativ forstand*) om andre bekjente. Jeg forklarte at intervjuet er anonymt, samt at man alltid har mulighet til å trekke tilbake samtykket dersom en opplever å ha utlevert seg selv og ikke ønsker at det skal være en del av datamaterialet. Dette understreker hvordan enkelte kjente på at informasjonen de delte var sensitiv, at de utleverte andre og at de muligens hadde behov for betryggelse på at informasjonen ble anonymisert.

Mot slutten av intervjuet ble informantene stilt spørsmål om de hadde noe de ønsket å tilføye eller om det er noe de lurte på. I alle intervjuene svarte de nei, og jeg avsluttet intervjuet og lydopptaket. Flere begynte imidlertid å snakke om intervjusituasjonen i etterkant av møtet, og hadde en form for *debriefing* av intervjuet før vi avrundet intervjuet. Kvale & Brinkmann (2015, s.161) beskriver hvordan interessante emner kan dukke opp

under debriefing. Ungdommene fortalte hvordan de synes det var å bli intervjuet, og hva de synes om spørsmålene. Omtrent halvparten av informantene uttrykte at de håpet at jeg ikke skulle skrive negative ting om områdene de var oppvokst i. Ungdommene hadde en oppfatning av at områdene de var fra hadde et dårlig omdømme, og ble sett ned på av andre i samfunnet. De uttrykte bekymring for at jeg skulle ha en vinkling på oppgaven som ville videreføre det narrative. Ungdommene fortalte både i intervjuet og i etterkant at de kjente på fordommer og stigmatisering knyttet til deres etniske bakgrunn og områdene de var fra. En ungdom nevnte eksempelvis *“folk kommer til å tro jeg er verste utledning gangsteren”* basert på hva han hadde fortalt om miljøet der han bodde. Den tydelige fremtredelsen av denne oppfatningen styrket avgjørelsen om å rette søkelyset på territoriell stigmatisering som viste seg som tema i intervjuene. Ut fra et etisk synspunkt bør intervjueren be intervjupersonen om tillatelse til å rapportere de temaene som kommer opp i uformelle samtaler etter intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 161) Ungdommene i studien fikk muntlig forespørsel om jeg kunne inkludere det som ble snakket om i etterkant av intervjuene, noe alle samtykket til.

Videre vil en ta stilling til etiske vurdering knyttet til hvordan informantene vil fremstå, og hvordan kunnskapen fra studien vil ha en innvirkning på dem. Dette er særlig viktig å være bevisst når en forsker på grupper som har en «utsatt» posisjon i samfunnet, eksempelvis vil psykisk syke eller muslimer være stigmatiserte grupper. Med utgangspunkt i ungdommenes fokus på territoriell stigmatisering, har det vært viktig for meg å være bevisst hvordan vinklingen i studien kan føre til ytterligere stigmatisering av denne gruppen og områdene de var fra. Flere av ungdommene ønsket å vite hvor jeg var oppvokst i Oslo, og som uttrykte at det var bra om oppvekststedet mitt. Ungdommene sa blant annet «du skjønner hvordan det er», og «du skjønner at dette ikke er alle, bare noen som er sånn». Dette er en indikasjon på hvordan de opplever stigmatiseringen for hvor de er fra. Deres presisering av at dette ikke er *alle*, kan forstås som deres behov for å understreke at det er nyanser knyttet til opplevelsene og beskrivelsene deres.

Ungdommene ble kontaktet i etterkant av intervjuene, der de fikk muligheten til å se over rapporteringen av analysen. Jeg valgte å skrive om noe av transkriberingen til en mer sammenhengende tekst enn slik transkriberingen var i utgangspunktet, ettersom den var skrevet ordrett og med et svært muntlig språk. Kvale & Brinkmann (2015 s. 213) utdyper hvordan det er hensiktsmessig å gjengi uttalelsene på en mer sammenhengende måte dersom transkriberingen skal sendes tilbake til intervjupersonene. Alle informantene fikk forespørselen, men det var kun to av informantene som ønsket å lese gjennom funnene. De hadde ingen innvendinger mot det som ble skrevet. Dette gjorde jeg for å sikre at de ikke opplevde at hovedfunnene fra intervjuet stigmatiserte dem ytterligere.

I forbindelse med masterprosjektet måtte intervjuet og oppbevaringen av data meldes inn til Personverntjenester (Sikt), tidligere norsk samfunnsvitenskapelig datatjenestes (NSD) forskningsetiske retningslinjer. Det ble gjennomført noen justeringer etter tilbakemeldingen fra dem, og prosjektet ble godkjent av Sikt i forkant av kontakt med ungdommene.

3.8.1 Asymmetrisk maktforhold

I dybdeintervjuer ansikt til ansikt er man opptatt av hvordan intervjuet som *sosial situasjon* vil spille en rolle for det som sies (Tjora, 2017, s. 31). Samspillet og interaksjonen i den spesielle situasjonen som oppstår mellom intervjuer og intervjuperson legger grunnlaget for kunnskapen som produseres i et forskningsintervju. Jeg har selv minoritetsbakgrunn, og opplevde ved halvparten av intervjuene at informantene tok opp dette enten rekrutteringsprosessen eller i etterkant av intervjuet. Ved en anledning sa en informant: «så chill at du er utledning, du skjønner jo hva vi mener» i etterkant av intervjuet. Dette er en indikasjon på at min minoritetsbakgrunn hadde en innvirkning i hvordan informanten opplevde intervjuet som en sosial situasjon, og at dette trolig var av relevans til hva som ble sagt under intervjuet. Det så ut til å ha en betydning for deres trygghet både for å delta i intervjuet, men også for hvordan de opplevde interaksjonen i intervjusituasjonen. Videre er det viktig å presisere at et forskningsintervju er en situasjon der det er et asymmetrisk maktforhold mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Det asymmetriske maktforholdet vil ha innvirkning i hvordan den sosiale

situasjonen oppleves av partene. I likhet med informantene er jeg født i Norge av innvanderforeldre, og var oppvokst i østlige delen av Oslo. Jeg tolket ungdommenes utsagn vedrørende min bakgrunn som en positiv erfaring. Det fremsto som våre likhetstrekk gjorde at de oppfattet meg som en av «dem», og videre at dette ville gi meg en bedre og mer nyansert forståelse av opplevelsene de delte. Det ser dermed ut som det bidro til å skape tillit til meg som intervjuer, men også tillitt til hvordan min anvendelse av dataen ikke ville bidra til ytterligere stigmatisering av dem. Ettersom alle informantene hadde minoritetsbakgrunn, vil det dermed være rimelig å anta at min minoritetsetniske bakgrunn bidrar til å utjevne noe av asymmetrien i maktforholdet mellom meg og informantene.

Ettersom dataen var definert som «sensitive» av Sikt var jeg nødt til å utføre visse forhåndsregler ved håndtering av datamaterialet. Det ble gjort lydopptak av intervjuene gjennom Diktafon-applikasjonen på mobiltelefonen, og lydopptakene ble senere lastet opp til «nettskjema». Det var kun mulig å laste ned lydopptakene og høre på lydopptakene gjennom innlogging i den applikasjonen. Lydfilene ble lastet ned gjennom en sikker PC. Dette ble lastet opp på en kryptert minnepinne, og videre transkribert av meg på en sikker pc uten nettilgang. Både minnepinnen og sikker PCen var til utlån fra OsloMet. Først etter transkribering og anonymisering av dataen kunne jeg laste ned dokumentene på minnepinnen, og begynne med analysen av datamaterialet på min private PC. Alle disse stegene er i tråd med Sikt sine betingelser for godkjenning av prosjektet.

3.9 Validitet, reliabilitet og generaliserbarhet

Reliabilitet dreier seg om forskningsresultatenes konsistens og troverdighet. Det behandles ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere, og handler om intervjupersonene ville endret svarene sine i et intervju med en annen forsker (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Intervjusituasjoner vil påvirkes av samspillet mellom forsker og informanten. Som tidligere nevnt var min etniske og oppvekstbakgrunn av betydning for informantene jeg intervjuet. De opplevde tilsynelatende en form for tillit under intervjusituasjonen basert på våre likhetstrekk, som muligens bidro til større grad av ærlighet og fruktbart datamateriale. Det vil være

nærliggende å hevde at intervjupersonene potensielt kunne endret svarene sine dersom intervjuet ble utført av en annen forsker, eksempelvis med majoritetsetnisk bakgrunn eller med oppvekst i andre deler av landet. Reliabilitet vil også være gjeldende under transkriberingen av intervjuene, da egen forforståelse vil påvirke hvordan en tolker og forstår hva som blir sagt. En forsker med annen fagdisiplin enn barnevernfaglig vil muligens også hatt et annet perspektiv, som kunne resultert i andre funn.

Begrepet validitet viser innenfor samfunnsvitenskapen til hvorvidt en metode faktisk kan brukes til å undersøke det den sier at den skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 357). Validiteten sjekkes ved å undersøke feilkildene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279). En potensiell feilkilde kan være hvorvidt informantene forteller sannheten om faktiske forhold eller ikke. En vanlig kritikk av forskningsintervjuene er at funnene ikke er valide fordi intervjupersonens informasjon kan være usann (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 279). Utsagnene kan likevel godt uttrykke sannheten om personens oppfatning av seg selv. En må naturligvis ta høyde for at ikke all informasjonen som blir oppgitt i intervjusituasjonen er sann eller riktig, da det er naturlig å portrettere seg selv på best mulig måte. Temaet om lovovertrædelser er kontroversielt og er et avvik fra normen i samfunnet. Ved å begå lovbrudd forstås man som en med dårlig moral, og vil være et avvik fra hva som forstås som normalatferd. Ungdommene i studien er bevisste dette, og det kan ha en innvirkning på informasjonen de deler i intervjuet. Et eksempel vil være å fortelle om kjennskap til lovovertrædelser som er utført av andre istedenfor å fortelle om at de selv har utført det, eller å "dysse ned" egen delaktighet i handlinger. Ut ifra et fenomenologisk perspektiv vil det ha liten betydning da man sikter etter å forstå verden slik den oppleves av dem, og forståelsen de har. Deres oppfatninger vil dermed være av interesse, da de vil være et uttrykk på normative forståelser.

Generaliserbarhet dreier seg om funnene fra studien vil kunne generaliseres og være gjeldene utover de informantene i studien. Studien består av et svært lite utvalg, i en spesifikk setting og vil derfor ikke forstås som representativ for oppfattelsen til større

ungdomsgrupper. Den kan imidlertid gi økt kunnskap om hvordan ungdom oppfatter og årsaksforklarer lovovertrædelser.

Kapittel 4. Resultat

I dette kapitlet vil jeg presentere funn fra intervjuene med ungdommene som vil belyse problemstillingen min. Kapitlet starter med en beskrivelse av hva slags handlinger unge beskriver som lovovertrædelser, hvor vanlige og alvorlige de oppfatter at disse lovovertrædelsene er. Deretter gjør jeg rede for hvordan unge forklarer lovovertrædelsenes årsaker og konsekvenser. Sistnevnte forklaringer kan kategoriseres i økonomi, sosial status og anerkjennelse og territoriell stigmatisering og stedstilhørighet.

4.1 Unges forståelse av lovovertrædelser

Lovovertrædelser var naturligvis et mye omdiskutert tema under intervjuene. Flere av informantene hadde opplevd å bli frastjålet dyre eiendeler flere ganger. De fortalte at disse tingene ofte ble stjålet i forbindelse med trening der de har lagt fra seg verdier i garderoben. Ved spørsmål om de selv har utført lovovertrædelser var det fire av seks som fortalte at de hadde stjålet fra enten barnehagen eller butikken før. Tingene de har stjålet har vært ting av mindre verdi slik som godteri, sjokolademelk og leker. Alle ungdommene forteller at de ofte har unnlatt å kjøpe billett på kollektivtransport. De forklarer at de rettferdiggjorde å ikke kjøpe billett med at de kun skulle ta bussen en kort strekning, «alle» gjør det, at det sjeldent var billettkontroll og dermed lav risiko for å få bot. Det er ingen som forteller om lovovertrædelser utover tyveri i ung alder og sniking på bussen. Alle ungdommene som ble intervjuet forteller imidlertid om venner eller bekjente som har utført andre typer lovovertrædelser. De nevner røyking av hasj, tyveri, ran, narkotikasalg, vold, sniking på kollektivtransport og svindel som de type lovovertrædelser de ser mest av. Tilknytning til kriminelle ungdomsgjenger blir også nevnt. Røyking av hasj og å snike på kollektivtransport er lovovertrædelsene de mener er de vanligste.

Ungdommene forteller om lovovertrædelser i varierende alvorlighetsgrad. Nathan forteller at stjeling og å ikke betale for billett på kollektivtransport er veldig vanlig. Forteller videre at han har bekjente som driver med andre kriminelle ting utover stjeling og å snike på bussen.

Mmm.. ja. Altså. Det går jo mye i stjeling. Men for eksempel på Finn liksom, så kan du spørre en kar om å møtes for en jakke. Så tar du jakka, også skal du egentlig gi han penger, men så stikker du. Det var det mye av...Ikke jeg da, men jeg hadde kompiser som drev med det.

Flere av ungdommene i studien ser ut til gradere ulike lovovertrædelser etter hvor alvorlige eller «farlige» de er. Betty forteller følgende om hennes kjennskap til tyverier bekjente har utført: «*Det har vært småting som for eksempel smykker, lipgloss, eh. Ja. Eller smågodteri på butikken*». Videre forteller hun at hun i tillegg til tyverier også kjenner ungdommer som røyker hasj og andre narkotiske stoffer. Ved å omtale tyveriene som «*småting*» og «*smågodteri*» uttrykker Betty at hun vurderer disse lovovertrædelsene som av mindre alvorlighetsgrad sammenlignet med røyking av hasj og andre rusmidler. Vi ser lignende gradering av ulike lovovertrædelser i intervjuet med Nima. Hun forteller følgende om å røyke hasj: «*Da er det definitivt det som er mest normalt. Men det er jo ikke det største.. eller det farligste liksom. Så jeg vil nok si det, og salg av dop*». Det kommer tydelig frem her at de begge sammenligner ulike lovovertrædelser etter hvor «farlige» de er.

Ungdommene i studien hadde alle en ulik forståelse av hva som var den vanligste lovovertrædelser. Deres forståelse av vanlig er subjektiv og relativ til hvem de tilbringer tid med og hvilket miljø de er i. Samuel sa følgende om hva som var den vanligste lovovertrædelser:

Vanligste vil nok være mer at man tar dop da. At man røyker hasj, drikker alkohol. Det, mest det. Også kanskje at man stjeler. Det vil jeg nok tro er det mest vanligste. Eller, gjengriminalitet også. Det føler jeg også er liksom veldig vanlig, at mange ungdommer nå for tiden føler at de må gå rundt med en kniv i lomma eller hva enn det er.

Samuel beskriver at gjengriminalitet og vold knyttet til dette er en av de vanligste lovovertrædelsene. Dette skiller seg fra de andre ungdommene, da de i hovedsak nevner lovovertrædelser av mindre alvorlig grad som å snike på kollektivtransport eller hasjrøyking som vanligst.

Det er en tydelig kjønnsdimensjon i funnene som kommer til uttrykk i flere intervjuer. Fatima sier at å snike på bussen er den vanligste lovovertrædelsen blant unge på hennes alder, og sier følgende om andre lovovertrædelser:

Men for eksempel røyke hasj, selge hasj, stjele fra butikk og sånt, det er ikke vanlig, skjønnte du? Liksom, noen gjør det, men det er ikke vanlig. Men for eksempel snike på bussen eller sånn småting, alle gjør det liksom. Det er mest gutter som gjør sånne andre ting, skjønnte du? Hasj og sånt er bare guttene.

Hun skaper et skille mellom ulike lovovertrædelser der hun understreker at å snike på bussen og andre småting gjør «alle» og er mer vanlig, mens det kun er gutter som gjør andre ting. De andre tingene hun refererer til omtaler hun som mer alvorlige enn småtingene «alle» gjør. Fatima er kun en av flere av informantene som skaper et skille mellom jenter og gutter. Hun vektlegger at det kun er gutter som gjør de tingene som overskrider hennes definisjon av lovovertrædelser av mindre alvorlig karakter. Nima trekker også frem at det hovedsakelig er gutter som driver med lovovertrædelsene hun omtaler.

4.2 Ungdommens sosiale årsaksforklaring for lovovertrædelser

4.2.1 Økonomiske årsaksforklaringer

Økonomi ble tatt opp i alle intervjuene. Alle ungdommene hadde et svært bevisst forhold til både egen og foreldrenes økonomi. Ungdommen sammenlignet seg selv med ungdom fra vestkanten flere ganger under intervjuene. Det så ut til at det var visse merker forbeholdt de rike på vestkanten, og andre merker som de så mer av på østkanten. Fatima svarte følgende på spørsmål om hennes relasjon til materielle ting:

Jeg føler at disse spørsmålene hadde vært bedre på en skole som Ullern eller andre skoler på vestkanten. Fordi der er det mye mer materialisme. Hvis ikke du har riktige ting og klær, så får du ikke være med på buss og sånt. Jeg føler ikke at det er sånn her på (deres skole). Folk her kommer liksom fra... et annet sted hjemme da. De har kanskje ikke like mye råd sånn som de på vestkanten. Så man har kanskje akseptert at noen ikke har de tingene.»

Slik vi ser i utdraget, skaper hun en distinksjon mellom egen skole og vestkantskoler der hun hevder at det er mer materialisme blant ungdommene. Hun forklarer økt fokus på materialisme på vestkantskoler med hvordan ungdom på østkanten er klar over hvordan deres økonomiske situasjon begrenser muligheten til å ha visse ting.

Nima nevner at det er vanlig med MacBook på enkelte skoler, men ikke hennes skole. Hun sier: «(...) Ehm.. sjeldent at foreldre kjøper det til folk her på østkanten. Noen ganger gjør de det, men sjeldent.» Nathan forteller om venner som jobber hver dag etter skolen og som betaler regninger og leie hjemme hos foreldrene. Betty forteller at blant hennes venner vil de enten få alt av foreldrene, eller betale for alt selv. Hun forklarer at foreldrene ikke har økonomi til å betale for dem, og at de derfor må få seg jobb i tidlig alder for å dekke egne utgifter. Thomas sier også at veldig få han kjenner kan spørre foreldre om ny Iphone til 11 000 kr, men at man må vente til det er salg og mobilen er rabattert. Flere av ungdommene forteller at de har mottatt stipend fra Lånekassen grunnet foreldrenes lave inntekt. Det fremkommer altså at ungdommene er svært bevisste at majoriteten av jevnaldrende i nærområdene deres er bestående av lavinntektsfamilier, og at det kan være utfordrende å møte kravene om «riktig» eierskap av materielle goder som veske, klær og sko med familienes økonomiske situasjon..

Nathan forteller at han i en periode pleide å stjele blant annet sjokolademelk fra butikken. Han forteller at han kunne spurt foreldrene sine om penger til det, men at han stjal fordi alle han omgås med stjal. Han forteller følgende om lagkameratene på fotballaget hans:

(...) De jeg ikke trodde stjal, stjal liksom. Altså jeg hadde aldri trodd at to norske fra Marienlyst stjal liksom, men de gjorde det. Men så gjorde de det, så jeg hoppa inn i det jeg og. Fordi...en, fordi det er gratis, men også det.. man vil føle seg akseptert og være han kule.

Nathan reflekterer over egen meningsdannelse han hadde om hvem som stjal og hvorfor de gjorde det. Han forteller at han ble overrasket da to norske fra et velstående område stjal fra butikken, da han gikk ut ifra at de hadde råd til å kjøpe det de stjal. Han sier videre at de ikke

trenger å stjele fordi de har penger, og at han derfor lurer på om motivene deres er å være kule. Han hadde med andre ord en forutinntatthet om at de som stjal var i behov av det, men ikke hadde økonomien til det samt hadde minoritetsbakgrunn. Han trekker slutningen om at de som er etnisk norske og bor på vestkanten har god økonomisk råd, og ikke *trenger* å stjele sammenlignet med dem han beskriver fra Groruddalen som *trenger* det grunnet lav sosioøkonomisk status. Nathan beskriver i neste utdrag hvordan en bekjent av han tok dårlige valg, altså utførte lovovertrædelser, som følge av hans ønske om å ville ha dyre ting han ikke hadde råd til.

Jeg har en bekjent som.. altså han vokste opp med lite penger. Så han har alltid, helt siden vi var små, alltid vært den karen som ikke hadde noe. Også senere så... valgte han mye. Han tok mye dårlige valg. Og det var som følge av at han ville ha dyre ting. Det var sånn det starta, han hadde liksom ingenting. Så blir man på en måte stuck der.

Det ser ut til at Nathan tar utgangspunkt i en oppfatning om at denne bekjente i større grad var «nødt» til å utføre slike handlinger grunnet sin økonomiske situasjon, sammenlignet med de rike lagkameratene hans som ikke trengte å gjøre det. Betty forteller følgende om å stjele:

Jeg tenker ikke at det er greit å ta ting fra andre, men folk som har lite.. og de som trenger det mest nødvendige som bleier og bind og sånne ting. La oss si at jeg hadde sett en person på Kiwi stjele bind eller bleier, jeg hadde ikke sagt noe. Så, jeg sier ikke at det er greit å stjele, heller spør om hjelp. Men jeg hadde ikke gjort så veldig mye med det hvis jeg så at personen trenger det.

Hun ikke synes det er akseptabelt å stjele på generelt grunnlag, men i situasjoner vil faktorer som fattigdom og desperasjon gjøre tyveriet mer akseptabelt.

Samuel sammenligner situasjonen i USA og i Norge. Han reflekterer rundt det faktum at vi har et fungerende velferdssamfunn i Norge som vil være behjelpelige dersom man behøver økonomisk hjelp, men at det ikke er det samme systemet i USA. Videre sier han at de som selger dop i USA er nødt til å gjøre det grunnet økonomiske vansker, men at det ikke er tilfellet i Norge. Han forteller om bekjente som er halvt norske, har to foreldre som jobber og

god økonomi, men til tross for det: «(...) Likevel velger de å gå og selge dop. Det føler jeg er mer for å passe inn. De føler at liksom det er noe kult, det er noe alle driver med». Samuel synes med dette å ha en oppfatning av at de som selger dop til tross for god økonomi gjør dette for å passe inn, og ikke fordi de har behov for den materielle gevinsten av å selge dop.

«Noen gjør det for å søke bekreftelse. Andre gjør det, jeg vil ikke si at de må, men de ser på det som en utvei. Noen kan liksom ha veldig dårlig råd, også tyr de til det fordi det er en lett og tilgjengelig utvei. Andre kan på en måte helt uten grunn hoppe inn i det fordi de søker bekreftelse og er usikre på seg selv. Så det avhenger»

I likhet med Samuel beskriver Nathan i utdraget ovenfor hvordan enkelte begynner utfører lovovertridelser fordi de ønsker aksept og bekreftelse fra jevnaldrende. Han sammenligner de som gjør det av denne årsaken med dem som gjør det som følge av dårlig økonomisk situasjon og ser på lovovertridelser som en utvei. Han omtaler de som gjør det grunnet bekreftelse «uten grunn». Det indikerer at han vurderer dårlig økonomi som en «bedre» grunn enn å søke bekreftelse fra andre. Han rangerer dermed årsaksfaktorene ut ifra hva han mener er moralsk akseptert og ikke.

Nima sier følgende om unges motivasjon for å utføre lovovertridelser:

Fristelser da. De klarer ikke å motstå fristelsene sine. De vil kanskje imponere. Ehh ja. Det er vel for det meste fristelser vil jeg tro. (...) av å ha penger, så da selger de dop. Eller.. det er lettjente penger, du trenger ikke betale skatt. Eller klær du ikke har råd til. Du vil jo se bra ut, du vil ha nye klær. Og den er dritkul, de vil jo ha den, men de har ikke råd til den. Så da stjeler de den sikkert.

Hun trekker sammenheng mellom fristelsene av å ha penger som kan gjøre at man selger dop eller stjeler klær. De pengene er skattefrie og lettjente, som gjør dem attraktive for unge. Den bakenforliggende årsaken som hun trekker frem er ønsket om å ha klær som de ikke har råd til, men som lovovertridelsene gir dem mulighet til å anskaffe.

Fatima legger frem mestringsfølelse som en motivasjon for at unge utfører lovovertridelser. Senere spesifiserer hun at «ting er jo bedre gratis på en måte», og at det kan være en årsak

til hvorfor man velger å stjele. Betty trekker også frem at hun har kjennskap til at andre har stjålet ting som de har råd til å kjøpe, men at de har stjålet fordi de vet at de kan få det gratis. Videre sier hun:

Jeg tror de gjør det fordi de kanskje vil passe inn i miljøet de er i, men også fordi de kanskje får tilfredsstillelse av det. Og de føler at de kan komme vekk med det på en lett måte, så derfor gjør de det. Jeg føler det er som å jukse på en prøve på en måte. Du gjør det fordi du får et bedre resultat på en måte, men samtidig så er det liksom feil.

Betty spesifiserer i utdraget at enkelte får en tilfredsstillelse av å gjøre handlinger som vurderes som moralsk feil fordi det ikke er noen konsekvenser av handlingen deres ettersom du ikke blir «tatt». Samuel og Nathan trekker også frem hvordan lav risiko for å bli tatt øker sannsynligheten for å utføre lovovertrедelser, blant annet å stjele verdisaker som eiere ikke passer på eller å snike på kollektivtransport som sjelden har billettkontroll og dermed lav risiko for å få bot. Risikoen for sanksjon øker dermed sannsynligheten for utførelse av lovovertrедelser. Ved beregning av risiko inngår vurderingen av hvem og hvor det er lav risiko å stjele fra. Samuel sier følgende om hvilke tankeprosesser unge som skal rane har:

(...) Sånn, jeg har blitt advart mot å for eksempel ikke ta på meg Moncler jakke og gå til Majorstuen da. For Majorstuen er liksom stedet der de tenker det er mange norske, det blir enkelt å rane dem, så bare la oss rane dem der da. Det er de fleste pleier å tenke da.

Ved spørsmål om hvorfor det er slik, utdyper han følgende:

Kanskje fordi de føler seg mer trygg på den siden kanskje, spesielt hvis du skal rane noen så går de liksom til Majorstuen eller vestkanten for å rane folk for da føler jeg liksom at de kan finne en norsk gutt som har litt mye penger, stresser ikke over å bli tatt fra mobilen, AirPods eller hva enn det er. Men vi på Oslo øst er liksom sånn, vi velger å bruke pengene våre på en dyr gjenstand, og da kan det hende at vi ikke har så god økonomisk råd. Så vi er litt mer desperate etter å ikke miste de få tingene vi har da.

De beskriver at det er enklere å rane norske ettersom det er lavere risiko for at ranet vil føre til en konflikt eller konfrontasjon. Dette forklares med at de norske har mer penger, og dermed færre bekymringer knyttet til å bli frastjålet verdisaker da de har muligheten til å erstatte dem sammenlignet med ungdommer fra Oslo øst som ikke har den muligheten. Ungdommene nevnte de samme merkene og materielle tingene som var populære i deres omgangskrets.

Samuel beskriver dette i følgende utdrag:

Mange har de dyre merkene. Ikke alle har ekte, mange pleier å kjøpe sånn replika. Fordi mange merkene er så dyre. Typ Moncler da. Mange liker liksom Monclerjakker, synes det ser kult ut. Også bruker de det da. Ehh.. også. Det er jo liksom den stilen da, det heter liksom sånn trapper-stil som mange liksom liker. Så både Moncler, Moose Knuckles, Gucci, Louis Vuitton, det er merker som går igjen. Dyre merker som folk da kjøper for å passe inn, å bli godkjent av vennegruppen da.

Tilhørigheten til ungdomsgruppen kan altså for enkelte bli så betydningsfull at det fører til at de utfører ulovlige handlinger for å oppnå aksept og godkjenning av gruppen. De ulovlige handlingene varierer fra å kjøpe falske varer, tyveri av merkevarer og salg av narkotika.

Ungdommene påpeker den økonomiske situasjonen til familier i områdene der de bor. De nevner at folk som regel ikke har så god råd, og at det er kontrast mellom økonomiske situasjonen og de dyre klærne ungdommer har. Nathan sier følgende om jevnaldrenes prioriteringer av merkeklær:

(...) Det er idiotisk å bruke 10 000 på en jakke liksom. hvis man kommer fra en familie som har mye penger, og mye penger å bruke på det, så er det noe annet. Men ingen her har det. Å bruke alt på merkeklær, jeg ser ikke noe poeng i det. Men så har man jo andre som synes at det er verdt det. Og at det er viktig å ha sånne ting for andre å se. (...) så prøver man liksom å søke bekreftelse gjennom å kjøpe merkeklær eller andre ting.

Videre forteller Nathan at han undrer seg over hvordan ungdommene har råd til klærne de går med når han sier:

Jeg tenker at det er dyrt. Hvert fall for en alminnelig familie i Groruddalen liksom.

Altså, klærne vil jeg si er ganske dyre egentlig. Jeg lurer på hvor folk får penger fra når folk sier at de har lite penger, men så rocker de merkeklær liksom. Så, det vekker jo litt tanker hos deg liksom.

I likhet med Nathan sier både Fatima og Thomas at de assosierer dyre merkeklær med ulovligheter. Fatima uttrykte tidligere at det var mer materialisme på vestkanten, og at det ikke var slik på skolen hennes. Videre sier hun at tenker følgende om de som har dyre merkeklær på skolen hennes:

Da tenker jeg at de vil vise at de har penger. At de.. Det har blitt en liten trend å drive med svarte penger på en måte, og da blir det trendy med de merkene. Fordi det er de som går med merkeklær her.

Ettersom majoriteten på skolen deres har lav inntekt, trekker flere av informantene slutninger om at de som går med dyre merkeklær har skaffet seg dem på ulovlige måter. De beskriver det å drive med svarte penger som «trendy» og delvis normalisert i ungdomsmiljøene.

4.2.2 Sosial status og anerkjennelse som årsaksfaktor

Flere av ungdommene beskriver hvordan utførelsen av lovovertridelser kunne gi økt sosial status og anerkjennelse i enkelte miljøer. Nima forteller at enkelte unge gutter er opptatte av ære og status blant andre unge. Hun sier at noen er opptatt av å ha «stort navn», og forklarer det slik:

Stort navn ja. Liksom sånn.. hvordan skal jeg si det? ehmm. At.. folk vet at du liksom er. For guttene da så er det sånn, den som er farligst eller den som er høyest makt på en måte. Som er den kuleste på en måte. Mens den som ikke gjør noe og er uskyldig, blir kanskje sett på som en taper.

Hun sier også: « (...) Noen liker å liksom vise at de er på en måte alfa, men det er sånn det er ikke noe kult liksom.» Hun forstår altså enkelte gutters valg om å drive med kriminalitet som et uttrykk for «machokultur», og noe hun ser ned på. Det forstås dermed som at høy status

og makt har en sammenheng med den som er «farligst», altså den som utfører mest kriminelle handlinger. Nathan forteller også at mange unge driver med kriminalitet fordi de blir beryktet, og at det gir dem status som farlige og kule. Denne statusen og økte makten som de får som følge av kriminelle handlinger kan forklare hvorfor de velger å utføre lovovertrædelser. Fatima og Thomas forteller også om en form for machokultur blant ungdomsgutter. *«Noen synes det er attraktivt. De ser macho ut.. På grunn av filmer og sosiale medier og sånt.. de tror de er macho liksom»*. Fatima og Thomas forteller i utdraget at unge jenter synes det er attraktivt med gutter som blant annet røyker hasj, mens jenter blir stemplet som en såkalt «ghettohore» dersom de gjør det samme som guttene. De sier videre at gutter opplever press fra samfunnet og venner til å være macho, og at *«(...) blir de sett på som baller. Som pyse og sånt»* dersom de forsøker å motsette seg gruppepresset. Press fra jevnaldrende og behov for å passe inn blir altså også trukket frem som mulige årsaksforklaringer på hvorfor unge utfører lovovertrædelser. Betty forklarer hvordan gruppen kan presse andre til å f.eks. røyke hasj til tross for at man egentlig ikke vil. Hun sier videre at mange gjør det, og tilføyer: at *«(...) Så det er på en måte ikke unormalt for meg å se en person gjøre det nå.»*

Ungdommene beskriver hvordan unge ønsker anerkjennelse fra andre ungdommer. Det er vanlig at normavvikende atferd får en form for sanksjon fra andre. I enkelte tilfeller kan det imidlertid føre til en positiv respons fra andre, som videre vil virke som en motivasjon for enkelte. Det kan bidra til at de utfører pusher grensene og utfører «farligere» lovovertrædelser for å få bekreftelse, respekt og høyere status fra andre, slik ungdommene beskriver kan være årsaken til at enkelte utfører lovovertrædelser.

Det er mange som tenker at for å passe inn. La oss si at de er en guttegruppe, og alle sammen har Hugo Boss gensere utenom han ene. Da vil han ene føle at han ikke er en del av gruppa, så føler han at han må kjøpe Hugo Boss genser for å passe med dem liksom. Være en del av dem liksom.

Thomas beskriver i utdraget ovenfor at enkelte kjenner på stort klespress for å passe inn og oppleve aksept fra gruppen. Flere av ungdommene forklarer at for enkelte vil presset om å ha merkeklær være så stort, at det resulterer i at de kjøper falske merkeklær, sko og vesker.

4.2.3 Kriminelle forbilder

Samuel sier at den mest populære klesstilen blant unge gutter i hans omgangskrets kalles «trapperstil». Han sier følgende om hvor inspirasjonen kommer fra:

Det er jo sånn type stil som mange trappere som vi kaller det, bruker da, spesielt i UK. Det er jo liksom hvor man fikk det fra. Og det er jo sånn type merker som Trapstar og HoodRich. Og Nike også. De type tracksuitene er et merke som trappere bruker. Og trappere er jo de kriminelle som selger dop og sånt da, og de bruker ofte de merkene, ehh. Ofte bruker de ofte Monclerjakker og de dyre jakkene da. Og det er der mange på skolen min får det fra da. De mener at det ser kult ut, de liker stilen og sånt da. Også har det liksom blitt en greie her i Oslo også.

Flere av ungdommene forteller at diverse lovovertrедelser er vanlig nå til dags, og at de ofte hører om det. Ved spørsmål om hvorfor de tror at det har blitt normalt å utføre lovovertrедelser er det mange som trekker frem at mange unge har disse såkalte «trappere» (kriminelle som selger dop) som forbilder. De beskriver at mange ungdommer ser opp til både britiske og svenske «trappere», men også til lokale kriminelle i nabolaget deres. Samuel forklarer at for enkelte unge vil kriminelle i nærmiljøet være de nærmeste forbildene de har.

Ofte er det slik. Det kan være kriminelle i nabolaget liksom, ofte er det er liksom nærmeste bilde av kule folk de har da. De de ser opp til er kriminelle som bruker dyre merkeklær, som bruker tracksuit og sånt da. Også noen har lyst til å bli som dem, drive med kriminalitet da. Og noen vil bare se ut som dem, sånn at folk tenker at de driver med det også.

Slik han beskriver her vil enkelte begynne med kriminalitet slik som forbildene sine, mens andre kun vil kle seg som *trappere* for at andre skal assosiere dem med kriminalitet. Dette er trolig for å bli opptatt som tøffe og få økt sosial status blant jevnaldrende. En annen ungdom, Nathan, forteller: «(...) De aller fleste jeg kjenner har gjort noe ulovlig. Jeg tror ikke jeg kjenner noen som ikke har gjort noe ulovlig.» Det fremkommer altså at de opplever det

som normalt at de i omgangskretsen deres har utført lovovertrædelser. Lovovertrædelser er avvik fra sosiale normer, og ved å normalisere dette i visse miljøer kan det bidra til at det er lavere terskel for å bryte sosiale normer. Det kan føre til at ungdommene opplever det som mer akseptabelt å utføre disse handlingene.

Fatima forklarer at kriminaliteten som ungdommer driver med i dag er en videreføring av det som ble påbegynt av eldre ungdommer i de samme områdene for noen år siden.

La oss si da.. for 10 år siden, så var det ikke så mange fritidsklubber. Det var ikke så mange som trivdes hjemme, fordi.. Man har mange søsken, det er trangt. Så da begynte de å henge ute, og da begynte de å samle seg. De har ingenting å gjøre. Også driver de med kriminalitet, også har den greia bare fortsatt. Selv om vi har fått fritidsklubber og sånt, så har det bare fortsatt. Det har bare blitt en greie. Og de som har vært før, de har blitt et forbilde til de nå. Også bare fortsetter det i en «loop»

Både Thomas og Fatima sier at faktorer som innvandrerbakgrunn, trangboddhet og tilgjengelighet på blant annet rus og våpen er årsaken til at det har vært økt kriminalitet blant ungdom på Oslos østkant sammenlignet med andre steder i Oslo. Betty forklarer forekomsten på følgende måte:

Jeg tror at folk, eller ungdom i Oslo øst har en mer tendens til å bli mer fort aggressive. Og de tar tak i dette problemet ved bruk av vold, og dette fører da til knivstikking og slåsskamper og sånt.

I utdraget ser vi Betty forklare hvordan egenskaper som aggressivitet ved østkantungdom er årsaksforklarende for høyere forekomst av lovovertrædelser på østkanten.

4.3 Ungdommens territorielle årsaksforklaring for lovovertrædelser

4.3.1 Stedstilørighet og territoriell stigmatisering

Flere av informantene beskrev en følelse av tilørighet til områdene der de hadde vokst opp. Det fremkom fra alle intervjuene at det hadde blitt vanlig blant ungdom å ha økt fokus på områdene man var fra, å «representere» dem ovenfor andre og være stolt av hvor man var

fra. Både Betty og Samuel spesifiserte at de ikke var flaue eller skammet seg over områdene de var fra, men at andre ungdommer kunne skamme seg over områdene de var fra. Dette ble forklart med fordommene andre har knyttet til visse områder. Områdene de refererte til var alle områder på østkanten i Oslo. Spesifiseringen av at de ikke er flaue kom til uttrykk i alle intervjuene, og er en indikasjon på at de opplever at de ofte må «forsvare» oppvekststedet deres i møte med andre.

Jeg har jo et par venner fra både Furuset, Tøyen og slikt. Og de går jo gjennom mer fordommer med å si «hei, jeg er herfra». Sånn kompisen min kom første skoledag, og han ville ikke si at han var fra Tøyen, han sa at han var fra Gamlebyen isteden. Bare fordi det kommer fordommer med å si at han er fra Tøyen. Han var redd for at alle skulle tenke at «åå han er sånn type gangster liksom».

I utdraget ovenfor ser vi Samuel fortelle om hvordan venner av han lyver om hvor de har vokst opp i møte med nye mennesker. De gjør dette for å unngå å bli dømt og bli stemplet som «gangster» av andre, som i denne sammenhengen forstås som å være tilknyttet kriminelle miljøer. Dette har en sammenheng med hvilket omdømme områdene har i samfunnet, og at de ikke ønsker å bli assosiert med de stereotypiene som eksisterer. Videre fortalte Samuel at han ikke hadde noen grunn til å skamme seg over å være fra Tveita da det ikke var fordommer knyttet til hans oppvekststed. Det kommer altså tydelig til uttrykk hvor bevisste ungdommene er stigmaet knyttet til områder, og hvordan de tilpasser deres tilhørighetsfølelse til områdene ut ifra samfunnets forståelse av området. Flere av informantene forklarte hvordan det var enklere å kjenne tilhørighet og være stolt av områdene de var fra dersom det ikke var negative fordommer til området, slik som Østensjø og Tveita. De omtalte disse områdene som «hvite», og at dermed var mindre ghetto. Til sammenligning ønsket ikke ungdommer som var fra mer utskjelte delbydeler som Furuset, Mortensrud og Tøyen å assosieres med oppvekststedet deres grunnet stigmatiseringen av området.

De beskrev en tendens til at stedstilhørigheten har fått signifikant rolle i hvordan ungdommer samhandler med hverandre. Ungdommene beskriver at de selv kun har positive

erfaringer og følelser knyttet til stedene de er fra, men opplever at utenforstående og samfunnet ser på områdene på en negativ måte, og at de derfor er mer stolte enn flau. Nima forteller om en sterk opplevelse av tilhørighet til området hun bodde tidligere, men at hun opplevde fordommer og avvisning som resultat av å fortelle om hjemstedet til andre.

Men jeg er fra Østsjø da, det er liksom norsk sted på østkanten. Vi har jo Nordstrand og Ekeberg og det er sånn, det er jo østkanten, men det er jo vestkant i østkanten, så de bryr seg ikke så mye om det. Men jeg bodde på Mortensrud før og når jeg pleide å henge på vestkanten veldig mye en periode da jeg var yngre og det var litt sånn «oi er du fra Mortensrud» (trekker seg tilbake, ser seg rundt). Det var sånn «jaaaa» (usikkert, trekker på skuldrene). Og da ble det liksom de så på det litt annerledes, men det var ikke noe de kunne gjøre med det. Jeg er jo fortsatt liksom meg, og ja noen av de slutta å henge med meg på grunn av det, men andre fortsatte å henge med meg. Men jeg la merke til at det var veldig mye press på en måte, så jeg sluttet å henge med de..

Slik vi ser i utdraget uttrykker hun at det ikke var noe hun kunne gjøre med det, men det resulterte i at hennes tilhørighetsfølelse til oppvekststedet ble svekket som følge av dette. Den territoriale stigmatiseringen som påvirker områdene de er fra resulterer i at flere er enten tilbakeholdne og varsomme med å uttrykke tilhørighet til områdene i frykt for å bli stigmatisert og forhåndsdømt, eller kjenner et stort behov for å «stå opp for» og representere stedet de er fra. På spørsmål om hvordan negativt omdømme av østkanten og visse områder påvirker ungdommen som bor der, svarer Nima følgende:

Det kan gjøre at man føler seg uvelkommen. Uønsket i landet. Vi har jo et godt eksempel med SIAN. Eller, ja de vil jo ikke ha noen utlendinger eller muslimer her. Og det er vel sånn vi føler da på en måte. At de vil ikke ha oss i landet, de vil ikke være med oss, de ser på som en skuffelse, skam for landet.

Det kommer tydelig til uttrykk at hun kjenner på stigmatiseringen knyttet til hvor hun er fra.

Ungdommene beskrev hvordan dette behovet for å «stå opp» for områdene sine hovedsakelig var viktig for østkantungdom, og ikke vestkantungdom. Mange ungdommer skriver postkoden til områdene de er fra på sosiale medier for å «representere» områder og

vise tilhørighet til stedet. Nathan har drevet med idrett på vestkanten i Oslo, og forteller at de har et annet uttrykk for stedstilhørigheten sin der på østkanten:

Jeg tror ikke liksom de promoterer postkoden sin på Instagram. Jeg tror de er mer laidback og.. altså de.. de knytter seg ikke til postkoden eller navnet på stedet, men knytter seg mer til hverandre. Men man har et annet syn her.. at man liksom skal fremme området sitt. Det er det jeg føler. Men hva har du å bevise, postkoden liksom?

I utdraget ser vi hvordan han gjennom sammenligning med vestkantungdom ser at østkantungdom har et større behov for å fremme området sitt. Dette kan forstås med utgangspunkt i stigmatiseringen og den negative omtalen østkantungdom opplever at områdene deres blir utsatt for resulterer i et økt behov for å motbevise dette ved å fremme områdene.

Ungdommene beskriver videre hvordan det nevnte behovet for å «stå opp» for områdene sine er en sentral del av konfliktene som oppstår blant ungdommer fra ulike områder i Oslo.

Fatima forteller dette om hva konfliktene dreier seg om:

Trosterud og Furuset er ganske nærme, men de har hatt en pågående krangel fra langt, langt tilbake. Så jeg tror ikke det har noe med hvor langt det er. Men jeg tror kanskje det handler om. En fra den gjengen og en fra den gjengen. La oss si kjærlighet da. De har øye på samme jente. Også kan hans venn kaste penn på meg i timen, vi tar han. Skjønnte du?

Videre forteller hun følgende om årsaken til konfliktene:

Gjenger. Du blir på en måte født et sted med den postkoden, også bare er du det. Så hvis du er født på Trosterud for eksempel, så er du Trosterud. Så da er det viktig å stå opp for området sitt liksom. For gutter da. De kriger om postkoder. Og områder. De har kunder. Også noen ganger kriger de om kjærlighet (ler).

Postkodene viser hvilket område i Oslo ungdommen er fra, og ungdommene beskriver konflikter mellom ungdommer med ulike postkoder, altså fra ulike områder slik som Trosterud og Furuset som Fatima trekke frem som eksempel i utdraget.

Samuel beskriver hvordan risikoen for å bli utsatt for kriminelle handlinger kan påvirke unge i nabolaget:

Altså, eneste gangen jeg går alene er når jeg skal frem og tilbake mellom trening. Det er liksom ikke noe bevisst valg, men jeg vet at mange ungdommer ikke tør å gå alene. Noen tør ikke gå alene, spesielt de på min alder, de som kanskje bor i områder hvor det er mye gjengkriminalitet, de velger å ikke gå hjem alene fordi plutselig skjer det noe. Plutselig så kan det hende at noen kommer for å rane deg, banke deg opp eller noe sånt da. Spesielt hvis du er med i sånn gjengkriminalitet da.

Vi ser at muligheten for å bli utsatt for blant annet vold fører til at ungdommer er redde for å være ute alene i visse områder. Videre forteller han om ungdommer som står ved T-banestasjoner og "kontrollerer" hvem som er i visse områder for å vokte og «beskytte» området de opplever som deres. Samuel forteller følgende om opplevelsen av å bli stoppet av disse ungdommene på T-banestasjonen:

(...) Da var det sånn at de lette etter en spesifikk ungdom fra Mortensrud. Og da var det sånn, de mente at jeg ligna på denne personen. Og da var de sånn «hvor er du fra, hva heter du, hvor gammel er du». Og når de skjønnte at det ikke var meg, så var de sånn «okei greit, du kan gå videre». Også plutselig ser jeg han miste liksom macheten sin ut av lomma. Og det er liksom sånn at, de føler at med en gang du er fra det området, kan det hende at somehow at du har tilknytning til det. Og det kan hende at en annen person slo ned kompisen min. Istedenfor å ta den personen, så kan jeg bare ta kompisen til den personen. En annen fra det området, fordi da har de mest sannsynlig kjennskap til den personen.

Samuel forklarer hvordan ungdommene opplever at oppvekststedet er deres territorium, og de ønsker å beskytte og kontrollere stedet ved å regulere hvem som er der. Han forklarer hvordan han kan bli mistenkt for å være tilknyttet andre unge i en pågående konflikt fordi han er fra samme område som vedkommende, og dermed kjenner han.

4.3.3 Tilhørighet til Norge vs opprinnelsesland

I tillegg til ungdommens opplevelse av stedstilhørigheten til delbydeler var det også interessant å ha et bredere perspektiv og se nærmere på tilhørighetsfølelsen til Norge som

helhet. Alle ungdommene hadde som tidligere nevnt innvandrerbakgrunn, og foreldre med sterk tilknytning og tilhørighetsfølelse til opprinnelseslandet. Til tross for at alle var født og oppvokst i Norge beskrev de en tilbakeholdenhet fra å omtale seg selv som norske. De beskrev imidlertid et ambivalent forhold til tilhørighetsfølelsen til Norge. Samtlige beskrev å føle seg norske og unorske på samme tid. Deres følelse av å være norske var i stor grad knyttet til hvordan andre vurderte og definerte dem. Dette dreide seg delvis om at de har en annen religion, språk og kultur fra opprinnelseslandet som skiller seg fra det norske, og delvis om hvordan de ikke opplevde aksept fra etnisk norske.

Nathan fortalte at han har en identitetskrise akkurat nå grunnet forvirring om hvor han hører til. Han forteller at andres manglende aksept for at man kan være norsk og være mørkhudet fører til at han ikke er norsk. Nathan beskrev følgende:

Da føler jeg at jeg måtte ha byttet etnisiteten min. For å bli norsk liksom. Altså det er ikke alle som aksepterer at man er norsk og ser ut som meg liksom. Så da er man liksom ikke norsk, selv om man føler det. Men føler du deg norsk, så er du egentlig norsk.

Han forklarer videre at tilhørighetsfølelsen hans endrer seg basert på hvem omgås med, og at han kjente på sterkere tilhørighet til opprinnelseslandet Etiopia da han spilte fotball på vestkanten fordi lagkameratene ikke aksepterte at han var norsk. Nima svarer følgende på spørsmålet om hun kjenner tilhørighet til Norge:

Det var et veldig godt spørsmål. Jeg vil jo si at jeg er norsk, sånn sett. Jeg har jo norsk statsborgerskap og jeg er jo født her. Men jeg vil ikke si at jeg føler meg norsk-norsk. sånn... Men hva er egentlig norsk-norsk? Det er jo egentlig spørsmålet. Ehm (pause), jeg vil jo si at jeg har en annen kultur. Jeg er oppvokst med en annen religion, oppvokst med et annet utseende enn de fleste nordmenn som faktisk er etnisk norske. Og de vil som oftest si at «du er ikke norsk, du kommer aldri til å bli norsk. Og det har jeg hørt mange si også, til og med Erna Solberg sa det tror jeg. Ehh jaa såå.. Jeg vil ikke si at jeg føler meg sånn etnisk norsk, jeg vil kanskje si at jeg føler meg mer marokkansk på grunn av den religionen og kulturen og alt det der. Men samtidig så vil jeg si at jeg er en del norsk. Så det er sånn 50/50 på en måte.

Alle informantene fortalte at nettverkene deres i hovedsak kun bestod av andre ungdommer med minoritetsbakgrunn. Flere beskrev at de foretrakk å omgås med andre med samme opprinnelsesland som dem selv, men at de også hadde venner med annen minoritetsetnisk bakgrunn. Dette blir forklart fordi de opplever en form for fellesskap og tilhørighet med dem. Alle informantene hadde bakgrunn fra bydeler øst i Oslo, og slik som tidligere nevnt har enkelte av bydelene har innvandrerbefolkning på over 50%. Jeg observerte få med etnisk norsk utseende da jeg var på skolen, biblioteket i nærmiljøet og ungdomsklubben. Det at det er få etniske norske der de er bosatt og arenaene der de ferdes vil naturligvis ha en innvirkning i muligheten de har til å ha vennsksapsrelasjoner med etnisk norske. Flere av informantene beskrev en distanse mellom dem og etnisk norske. Samuel forklarte at han opplevde at han ikke kunne være seg selv blant etnisk norske, og at dette hadde en sammenheng med at de ikke så på han som norsk. Han beskriver at han har bekjente og lagkamerater som er etnisk norske, men at ikke tilbringer mye tid med dem på fritiden.

Eller de jeg henger mest med er folk fra Eritrea og Etiopia, for der føler jeg liksom at vi har noe til felles. Men liksom mest egentlig bare folk fra Afrika liksom, fordi vi har ganske mye til felles. Ganske mye kultur og slikt. Sånn det er de folka jeg pleier å henge mest med på skolen og sånt.. Har et par pakistanske venner også, så mest minoriteter da. Det er de jeg pleier å henge mest sammen med. Men jeg har mange bekjente norske venner liksom, felles venner og sånt. Men det er ikke de jeg pleier å henge med ofte liksom. Fordi... Jeg kan godt henge med dem, men da føler jeg ikke at jeg er meg selv «to the fullest» liksom, skjønte du?

Nima trekker frem at mange unge i omgangskretsen hennes ikke opplever tilhørighet til Norge fordi de ikke føler seg norske. Opplevelsen deres av å være norsk ser ut til å ha samsvar med samfunnets oppfatning av dem.

Jeg personlig pleide jo å si at jeg ikke er norsk før, ehh. Men jeg ble fortalt at jeg er norsk, og at du må si at du er norsk fordi at du er født her. Bruk makten liksom, ikke si at du er utledning når du er født her. Og det er jo mange venner av meg som er sånn «ja jeg er ikke norsk». Jeg er f.eks. fra Irak, eller jeg er fra forskjellige land ikke sant.

Og at de aldri kommer til å føle seg norske fordi de ser ikke norske ut, og de aldri har blitt fortalt at de er norske. Og det er jo veldig, veldig mange som ikke føler seg norske på grunn av den...På grunn av det da, på grunn av at de ser annerledes ut, eller oppfører seg annerledes. Og det er veldig mange norske som har fortalt dem at de ikke er norske.

Opplevelsen av å ikke være norsk kan forstås som manglende tilhørighetsfølelse til Norge. Det ble beskrevet at deres følelse av norskhet handlet om hvordan andre, mer spesifikt etnisk norske, definerte norskhet. De tilegner norske med etnisk norsk utseende fortrinnsrett til å definere hva som er norsk og ikke. Ved å si at de selv ikke ser norske ut uttrykker de at markører på norskhet dreier seg om utseende. De sier indirekte at opplevelsen av tilhørighet til Norge vil være bundet til utseendet deres og hvorvidt etnisk norske aksepterte dem som norske. Dette indikerer at samtlige opplever at de ikke blir akseptert som norske på bakgrunn av at de ikke har et «norsk» utseende, og at de ikke oppfører seg som norske. Videre forteller Nima følgende om årsaken til at hun ikke følte seg norsk:

Og det er jo veldig mye forskjellsbehandling ute, der hvor mange.. Ehhm, voksne liksom. Voksne er slemme mot utledninger liksom, og da bare føler du automatisk at du ikke passer inn kanskje. Når du ikke får bekreftelse eller anerkjennelse på det, ja. Det er liksom den definisjonsmakten de som faktisk er norske-norske har liksom, så ja.

I utdraget ovenfor ser vi tydelig at Nima, i likhet med andre ungdommer, beskriver hvordan det er de «norske-norske» som har fortrinnsrett på å definere om ungdommene er norske eller ikke. Nima uttrykker blant annet at forskjellsbehandling og avvisning fra etnisk norske har ført til at vennene hennes ikke kjenner på tilhørighet til Norge slik de gjorde tidligere.

Forklaringene til flere av ungdommene om hvorfor de ikke var norske omhandlet følelsen av at andre (etnisk) norske ikke betraktet dem som norske. Fatima beskriver hvordan ingenting ved henne er norsk når hun er i Norge, men at dette endrer seg når hun er utenfor Norge. Dette indikerer at deres følelse av tilhørighet til Norge styrkes når de er utlandet, og at

tilhørighetsfølelsen er relativ. Ved spørsmål om tilknytning er Fatima den eneste som tydelig uttrykker at hun kjenner sterkere tilknytning og tilhørighet til Marokko enn Norge. «Jeg føler Marokko. Det er en annen følelse å være i Marokko. Det er terapeutisk på en måte. Det er helt annerledes. Tilknytningen er mer liksom.» Fatima er også den av ungdommene som har dårligst erfaring i relasjon med etnisk norske. Hun forteller blant annet om lagkamerater som har utestengt henne, at de er «cocky» (overlegne) og at hun har opplevd å bli behandlet dårlig da hun har vært i kontakt med unge fra vestkanten. Som et resultat på dette har hun valgt å trekke seg unna dem som gruppe. Hun var svært bevisst valgene sine om å kun omgås med andre med marokkansk bakgrunn da det var i disse relasjonene hun kjente på trygghet, aksept og likhet. Avvisningen i det norske samfunnet resulterte i at hun i hovedsak kjente mer tilhørighet til Marokko enn Norge.

Kjønn var et gjennomgående tema i alle intervjuene, men ble i hovedsak adressert av de tre jentene som ble intervjuet. Alle ungdommene vektlegger at det er viktigere for gutter enn jenter å «stå opp» for områdene sine, og at lovovertrедelsene kun blir utført av gutter. De forklarer dette med at gutter i større grad blir påvirket av amerikanske filmer og machokultur, at forbildene til mange gutter er eldre kriminelle gutter i nabolaget eller utenlandske rappere. Rapperne er ofte kriminelle som promoterer en kriminell livsstil fylt med dop, raske penger, dyre merkeklær og voldsbruk. De forklarer også større press om dyre merkeklær med dårligere utvalg av «kule» klær som er rimelige, sammenlignet med jenters utvalg av klær.

Kapittel 5 Diskusjon

Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen: *hvordan kan lovovertrедelser blant ungdommer i Oslo øst forstås i lys av teorier om sosial ulikhet, klasse, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet?* I forrige kapittel fremkom det at unge er kjent med at det utøves lovbrudd blant jevnaldrende. Kjøp av replika, tyveri, bære kniv er noen av lovbruddene som omtales i samtalen. I dette kapittelet vil jeg dermed fortolke unges forhold til lovovertrедelser i lys av begreper, teorier og tidligere studier av lovovertrедelser, sosial ulikhet og klasse, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet som presentert i oppgavens andre kapittel. Med utgangspunkt i problemstillingen er det særlig noen

informanter som svarer særlig utdypende om disse forholdene. Det er i hovedsak ungdommene Nathan, Nima og Samuel, og de vil dermed forstås som nøkkelinformanter.

Jeg vil begynne med å se nærmere på økonomi og sosial ulikhet, deretter territoriell stigmatisering og stedstilhørighet og avslutningsvis se på sammenhengen mellom faktorer for lovovertridelser.

5.1 Økonomi og sosial ulikhet

En viktig observasjon er at unges syn på lovovertridelser synes å være knyttet til (rettferdiggjøres av) sosial ulikhet. Det er som nevnt innledningsvis store forskjeller i sosioøkonomisk status blant innbyggere i Oslo. Flere av ungdommene viser til den økonomiske situasjonen til beboere i Groruddalen, og beskriver at mange har lavinnteksthusholdninger. Alle ungdommene beskrev hvordan deres egen økonomiske situasjon var bra, men at det generelt var mange andre unge jevnaldrende som vokste opp med trang økonomi. Ved spørsmål om jevnaldrende får materielle goder av foreldrene, er det varierende svar. De forteller om enkelte som får alt dekket av foreldre, mens andre må jobbe mye ved siden av skolen for å ha råd til både egne utgifter og bidra til husholdningen ved å blant annet betale husleie. Slik som beskrevet i kapittel 4 beskriver Nima og Nathan hvordan mange jevnaldrende har bakgrunn fra familier med lav inntekt. De trekker sammenligninger mellom situasjonen til seg selv eller andre rundt dem, og hvordan det er for innbyggere på vestkanten i Oslo. Lav inntekt tilsvarer lav økonomisk kapital, og dermed lav klasse. Det kommer dermed tydelig til uttrykk hvor bevisste ungdommene er den sosiale klassen og posisjonen de har i samfunnshierarkiet.

I henhold til Bourdieus teori om sosial klasse vil de som befinner seg i lav klasse etterstrebe å forbedre posisjonen de har. Sammenligningen av seg selv med beboere på vestkanten kan forstås som et uttrykk på et mål de har satt om hvordan klasseposisjonen deres kan forbedres. Ungdommene beskriver livene til ungdom på vestkanten som at de har langt større tilgjengelighet til de materielle godene de ønsker seg. En av ungdommene, Samuel, er for eksempel av den oppfatningen at etnisk norske på vestkanten ikke kjenner på samme

bekymring knyttet til å bli frastjålet verdisaker sammenlignet med østkantungdom. Samuel beskriver hvordan ungdommer på østkanten «(..) er litt mer desperate etter å ikke miste de få tingene vi har». Han forklarer at utgangspunktet med dårlig økonomi på østkanten gjør at det er høyere terskel for å kjøpe dyre gjenstander. Dette vil videre resultere i at en kjenner større bekymring knyttet til å miste verdisaker, da man muligens ikke vil ha økonomien til å erstatte dem. Det at de «sparer» sine egne kan tyde på en viss lojalitetsfølelse knyttet til andre unge fra områdene de er fra. Samuels beskrivelse av hvordan enkelte bevisst oppsøker områder der «norske» ferdes for å rane dem er en indikasjon på hvordan man har en moralsk bevissthet i forbindelse med lovovertrædelsene. Det er nærliggende å anta at ungdommene i studien har opplevelser som samsvarer med teori om relativ deprivasjon jf kapittel 2. En kan drøfte hvorvidt de ikke ønsker å stjele fra andre som de antar har like lav sosioøkonomisk status som dem selv. Det ser imidlertid slik ut basert på Samuels beskrivelse. Det fremstår som om enkelte av ungdommene opplever at det er «rettferdig» eller legitimert å rane vestkantungdom ettersom de ikke passer bedre på tingene sine. En kan dermed se at Bourdieus teori om hvordan relasjonen blant klassene kan forstås som konflikten om å erverve mest mulig kapital samsvarer med funnene fra studien.

Nathan reflekterer også over hva som kan ha vært motivasjonen til hans etnisk norske lagkamerater som hadde en velstående bakgrunn, men likevel begikk lovovertrædelser av produkter de hadde råd til. Det kommer tydelig frem at Nathan vurderer det som mer forståelig at barndomsvennen som vokste opp i fattigdom begikk lovovertrædelser, sammenlignet med de rike vennene. Deres motivasjon om å «tøffe seg», eller gjøre det for spenningens skyld ser ikke ut til å samsvare med hans forståelse av hvorfor andre unge velger å utføre lovovertrædelser. Han mener altså at moralske aspektet ved tyveri er mer akseptabelt og legitimt i tilfeller der den økonomiske situasjonen til individet er dårligere, og en derfor er «nødt» til å stjele for å få de tingene man ønsker. Vi ser i utsagnet hans at han vurderer behov for bekreftelse fra andre og egen usikkerhet ikke er en god grunn til å begynne med kriminalitet. Han omtaler det som «helt uten grunn» sammenlignet med hvordan fattigdom kan være årsaksforklaring på hvorfor man velger å gjøre det. Et interessant funn knyttet til holdningene hans om hva som er en legitim/forståelig årsak til å

begynne med lovovertrædelser, er at Samuel selv beskriver seg selv som privilegert ettersom foreldrene dekker utgiftene hans og at han stjal som følge av sosialt press. Han forklarer at han stjal selv «(...) fordi det er gratis, men også det ... Man vil føle seg akseptert og være han kule» (jf. kapittel 4). Den logikken ser imidlertid ikke ut til å være gjeldene for vestkantungdommen, men kun for han. Han kjente seg utenfor i den settingen, og ønsket å kjenne aksept, men så ikke de andres behov for dette. Han var den eneste som ikke var etnisk norsk, og ikke var fra området der lagkameratene var fra. Hans opplevelse av utenforskap var dermed en berettiget og mer aksepterende årsak til å stjele sammenlignet med de andre. Betty uttrykker også at det er en tydelig forskjell på hvor «galt» lovovertrædelsen er basert på situasjonen til personen som utfører det. Fattigdom og behov for ting som f.eks. bleier vurderer hun som en mer moralsk aksepterende årsaksforklaring for lovovertrædelser sammenlignet med behovet for å kjøpe dyre materielle ting for å passe inn. Det kan dermed forstås som at Nathan og Betty har en oppfatning av at ungdommer med vestkantbakgrunn, og dermed høy klasseposisjon vil ha en mindre legitim årsak til å utføre lovovertrædelser sammenlignet med ungdommer med lav klassetilhørighet. Dette fremkommer ikke eksplisitt fra utsagnene deres, men kan imidlertid forstås slik med utgangspunkt i rettferdigjøringen av handlingene.

Min intervjuguide inneholdt i utgangspunktet ikke spørsmål knyttet til hvordan det er å vokse opp på Oslo øst versus Oslo vest. Likevel var dette et tema som ble trukket fram uoppfordret av alle ungdommene som deltok i studien. Et generelt inntrykk er at de anvendte vestkantungdom som sammenligningsgrunnlag for å beskrive egen situasjon. De omtalte både etnisk norske og vestkantungdom som «de andre» i forhold til dem selv. Det fremkom at de kjente en distanse til denne gruppen. Mange beskrev diskriminering og følelse av utenforskap i møte med dem. Ved omtale av livene til ungdom på vestkanten så beskrives livene deres som enklere og bedre. Det fremstår som at østkantungdommen opplever store forskjeller mellom seg selv og ungdom fra Oslo vest. Det er imidlertid interessant å se nærmere på hvorvidt det utvikles en form for tilhørighetsfølelse til andre østkantungdom med utgangspunkt i deres felles posisjon i samfunnet. Deres status som lav sosioøkonomisk status og minoritetsbakgrunn ser ut til å skape fellesskapsfølelse blant dem.

Slik ungdommen beskriver at de raner vestkantungdom framfør østkantungdom kan forstås som et valg tatt for å «skåne» sine egne. Det kan forstås som en form for lojalitet, eller tilhørighetsfølelse til andre minoritetsungdommer. Dette kan tolkes som en reaksjon på avmaktsfølelsen knyttet til klasseposisjonen deres i samfunnet. Slik vil Bourdies teori om konflikten om makt blant klassene kan ha en innvirkning i tilhørighetsfølelsen til unge.

5.2 Sosial tilhørighet og anerkjennelse

En annen observasjon er at unge synes å knytte lovovertrедelser til et behov for sosial tilhørighet og anerkjennelse. En av mange faktorer som gir sosial anerkjennelse er tilgang til materielle goder hvorav klær og mobiltelefoner er blant dem som er mest synlige for andre. Flere av ungdommene omtaler behovet om å ha de riktige klærne for å passe inn. De beskriver hvordan det har blitt vanlig at ungdommer bruker klær med tydelig logo. Det er tilsynelatende en type anerkjennelse som kan oppnås fra andre unge gjennom visse materielle goder, som f.eks. dyre og «kule» klær. De nevner luksuriøse klesmerker som Gucci, Moncler og Armani, og beskriver dem som relativt vanlige at unge har. I henhold til teori om sosial klasse vil slike dyre merkevarer assosieres med velstand, høy klasses tilhørighet og sosial status. I kapittel 2 beskrev jeg Veblens teorier om iøynefallende forbruk. I henhold til denne teorien kan «flashing» av dyre materielle goder være en måte å uttrykke velstand og høy sosial status på. Veblens (2010) forståelse om et iøynefallende forbruk ser ut til å samsvare med hvordan ungdommene i studien opplever trendene i ungdomsmiljøet. De beskriver hvordan rappere i musikkvideoer synlig viser dyre merkevarer, og at de driver med «flashing» av varene. Behovet for å ha merkeklær har ført til at mange unge kjøper replika av merkeklærne, som naturligvis er langt rimeligere enn de ekte merkeklærne. Dette underbygger hvor viktig det er for unge å ha visse materielle varer for å signalisere velstand, samt for å passe inn og høre til blant jevnaldrende. Vi kan forstå behovet for replika av merkeklær som en måte å hevde seg, og et ønske om å passe inn i en høyere sosial klasse. Lignende uttrykk blant unge i form av klesstil kan også forstås som en form for tilhørighet til gruppen. Det forstås som en type anerkjennelse fra andre ungdommer som kan oppnås gjennom materielle goder, som f.eks. dyre klær. De dyre klærne følger med en viss prestisje

og sosial status som er ettertraktet for mange. Økonomiske begrensninger vil redusere muligheten til å anskaffe klærne, og således også statusen som følger med det.

Videre beskriver ungdommene også hvordan de fleste har en viss forståelse om at ungdommer på østkanten ikke har råd til å kjøpe alle merkeklærne som vurderes som «kule». Fatima og Thomas mener at spørsmålene om materielle ting ville passet bedre på en vestkantskole, da det trolig er langt mer klespress der. Dette kan forstås som at ungdommen opplever en slags fellesskapsfølelse med jevnaldrende ungdommene. De økonomiske begrensningene i nabolaget forstås som en felles opplevelse, og vil dermed bidra til en økt forståelse og aksept for at ikke alle kan anskaffe tingene. Til tross for dette forteller alle ungdommene om en tendens til at mange unge har dyre klær. Nathan forteller at han har en tendens til å stille spørsmålsteget ved hvor redelige noen er når han ser unge på hans alder med svært mye merkeklær. Han forteller at det er uvanlig å ha økonomien til de klærne i Groruddalen, og at han da resonnerer seg frem til at det er blitt utført lovovertridelser for å få tak i dem.

Ungdommene beskriver hvordan majoriteten av de i nærmiljøet som driver med lovovertridelser/ungdomskriminalitet gjør dette for å få tak i dyre ting de ellers ikke har mulighet til å anskaffe, og gjennom de dyre materielle godene vil få en form for status og anerkjennelse. Velstanden som kommuniseres gjennom dyre materielle ting vil muligens bidra til en oppfatning av dem som individer med høy sosial status. Som vist i kapittel 4 forteller Nathan at han kjenner til en som endte opp med å utføre flere lovovertridelser fordi han ønsket seg dyre ting. Han beskriver hvordan vedkommende hadde fått materielle ting og at han vokste opp med lite penger. Vi forstår derfor at han hadde lav sosioøkonomisk status. Nathan trekker altså direkte årsak-virkning mellom barnefattigdom og lovovertridelser. Han mener at fattigdommen og ønsket etter materielle ting fungerte som en inngangsport til hans kriminelle karriere. Videre beskriver han at han ble «stuck» der, som kan indikere at det var vanskelig for han å komme seg ut av det miljøet han nå hadde blitt en del av. Nathan forteller også om andre venner av han som må jobbe omtrent hver dag ved siden av skolen for å betale for regninger og husleie til tross for at de bor med foreldrene.

Dette er en tydelig indikasjon på at familiene har en lav sosioøkonomisk status. Etersom sønnen som går på videregående må bidra til å betale utgiftene, kan en trekke slutningen om at husholdningen har en lav inntekt. Nathan resonnerer at han vokste opp i fattigdom, og at han «måtte» ty til lovovertrædelser for å ha mulighet til å skaffe seg ting han ikke hadde mulighet til å kjøpe tidligere. Lav økonomisk kapital som resulterer i lav klasseposisjon i henhold til klasseteori vil dermed forstås som årsaksforklaring til lovovertrædelser.

Slik som beskrevet i kapittel 1 vil smitteeffekten i nabolag kunne føre til at unge endrer atferd og holdninger gjennom kontakt med rollemodeller. En rollemodell eller et forbilde er viktig for å ha noen å se opp til. Definisjonen av en rollemodell vil dreie seg om å være atferdsmessig modell ved å vise hvordan man kan utføre en handling og nå et mål, en representasjon av hva som er mulig og oppnåelig og at de er inspiserende ved å gjøre et mål ønskelig (Morgenroth et al., 2015, s. 467). Denne påvirkningen vil kunne ha en positiv effekt dersom rollemodellene hadde gode holdninger og en prososial atferd som ungdommene så opp til. Dersom rollemodellene i nabolaget imidlertid var bestående av eldre kriminelle, så vil det være nærliggende å anta at ungdommenes holdninger og atferd ville bli påvirket og ligne deres atferd. Flere av ungdommene forklarte at mange i deres nabolag så opp til eldre såkalte «*trappere*» (kriminelle som driver med narkotikasalg). De refererte til utenlandske rappere som var kriminelle fra Storbritannia og Sverige, men beskrev også hvordan de kriminelle «*trapperne*» i nabolaget var tilgjengelige forbilder for dem. Det kom til uttrykk at det var disse som hadde de dyre materielle gjenstandene som ungdommene ønsket seg. Det vil for unge fremstå som at disse kriminelle/rappere har en høy status som følge av deres materielle goder. Til tross for at kriminelle blir sett ned på, og at det er tabubelagt vil de være rollemodeller for unge. De er et symbol på at det er mulig å få økonomisk kapital (til tross for ulovlig) til å anskaffe dyre ting, og vil således gjøre en slik livsstil appellerende. Kriminelle vil ha en høy sosial status innad i visse miljøer, blant annet for yngre fra lignende miljøet. Deres posisjon i det sosiale hierarkiet er trolig ikke overførbart til samfunnet utover i de miljøene. Det kan forstås som et sosialt felt, slik som beskrevet i kapittel 2 i henhold til Bourdies teori. Deres feltspesifikke kapital vil være begrenset innenfor det spesifikke sosiale feltet som nabolaget/delbydelen utgjør. Normaliteten rundt kriminalitet kan muligens også

vurderes som en form for smitteeffekt. Som et resultat av idolisering av de eldre kriminelle rollemodellene vil det videre være flere unge som driver med lovovertrædelser som «smitter» hverandre med slik atferd gjennom sosialiseringen. Slik kan søken etter sosial status og anerkjennelse gjennom anskaffelse av materielle goder være kilde til makt, og videre også til lovovertrædelser.

Enkelte unge som utfører lovovertrædelser, vil muligens være motivert av den feltspesifikke kapitalen de erverver innenfor det miljøet som følge av lovovertrædelser. Ulempen vil være dersom jaget etter denne kapitalformen blir så stort at det går på bekostning av kapital som vil gi makt utover det spesifikke feltet. Det kan føre til en inngang inn i en kriminell løpebane, som over tid kan føre til høyere grad av avvikende og normløs atferd. Rollemodeller besitter en form for makt gjennom deres kapital. De har makt i den forstand at de har økonomisk kapital til å erverve dyre materielle goder assosiert med høy sosial status uavhengig om pengene er anskaffet på lovlig vis eller ei. Videre har de makt i form av en feltspesifikk kapital der deres lovovertrædelser og kriminelle handlinger gir dem høy status og anerkjennelse blant andre i det samme sosiale feltet. De vil også ha makt i form av påvirkningskraften de har ovenfor unge i samme nabolag eller områder som der de ferdes.

5.4 Opplevelse av diskriminering

En tredje observasjon er at unges oppfatning om sosial ulikhet kan være knyttet til diskriminering basert på etnisk bakgrunn og kjønn. Alle ungdommene som ble intervjuet forteller om en oppvekst i områder der majoriteten av beboerne har minoritetsbakgrunn. Det er få ungdommer som har relasjoner til etnisk norske, og de beskriver at majoriteten av både venner og andre bekjente har minoritetsbakgrunn. Slik vi så i kapittel 4, vil flere av ungdommene beskrive tilhørighet til både Norge og opprinnelseslandet i varierende grad. Ved spørsmål om de føler seg norske, var det kun Fatima som tydelig avga nei som svar. Majoriteten av ungdommene beskriver hvordan de har motstridende følelser til å tilhørighet til Norge, og en følelse av avisning og diskriminering fra storsamfunnet. En kan tolke beskrivelsene deres som en følelse av at deres norskhet var knyttet til etniske nordmenns manglende aksept av dem som norske, basert på opplevelsen at det ikke er «rom» for at de

er norske da de ikke oppfyller utseendemessig markør på norskhet. Nima trekker frem hvordan blant annet Erna Solberg har sagt at minoritetsbefolkningen ikke er norske og aldri vil bli det, videre hvordan ungdommer føler seg uønsket og som en skam for landet. En ungdom sa at han har en identitetskrise hvor han ikke vet hvor han hører til. Det er nærliggende å tro at flere av ungdommene kjente på dette da studier viser at barn med minoritetsbakgrunn ofte kan oppleve å tilhørighet til opprinnelseslandet og landet de bor i. De beskrev blant annet følelsen av å være marokkansk i Norge, og norsk i Marokko. Det er nærliggende å anta at dette vil være gjeldende for andre minoritetsungdommer i samme område.

Ungdommene forteller om diskriminering basert på deres minoritetsbakgrunn. Nima uttrykte at etniske nordmenn blir behandlet bedre enn minoritetsbefolkningen, og at det påvirker tilhørighetsfølelsen til minoritetsetniske i Norge.. Stigmatisering og diskriminering oppleves som avvisning fra storsamfunnet. Denne opplevelsen vil muligens føre til at en i større grad omringer seg med andre minoritetsungdom da en går ut ifra en form for felles opplevelse av diskriminering/avvisning. Slik kan tilhørighetsfølelsen innad i bestemte grupper forsterkes. Videre kan dette resultere til større avstand mellom «oss» og «de andre», der en ikke forholder seg til hverandre. Distansen kan resultere i parallellsamfunn der ulike innbyggere ikke har noen relasjon. Opplevelsen av avvisning, stigmatisering og diskriminering vil kunne bidra til en avmaktsfølelse og utenforskap. Dette kan resultere i en motreaksjon, («fight»), der man i større grad trekker seg vekk fra samfunnet man føler seg avvist fra. En kan dermed oppsøke miljøer der en vil kjenne på tilhørighet. Det er rimelig å hevde at en i områder med mange som kjenner det på samme måte, vil kunne finne hverandre og danne fellesskapsfølelse av å være «utenfor» majoriteten.

5.4 Kjønn

Kjønn er som tidligere nevnt et svært sentralt aspekt ved tematikken. Slik som beskrevet av Strand & Kindt (2019) i kapittel 2, er det i størst grad gutter som opplever stigmatisering i møte med politiet. Det er i størst grad gutter som opplever stigmatisering ettersom det er flertall av gutter som driver med kriminelle handlinger. Dette ble også beskrevet av

ungdommene der de mente at jentene ble vurdert som «ghettomæbe» (nedlatende ord om jente fra ghettoen) dersom de deltok i hasjrøyking og andre lovovertrædelser som var assosiert til guttene. Guttene fikk imidlertid status som tøffe og «macho» ved de samme handlingene. Maskulinitet er dermed en stor del av forståelsen for hva som er sosialt akseptert og ikke blant ungdommene. En kan hevde at gutter i større grad blir påvirket av territorielle stigmatiseringen sammenlignet med jentene. I denne konteksten vil minoritetsgutter være utsatt for stigmatisering sammenlignet med jenter. Det vil dermed være interessant å se nærmere på hvordan minoritetsguttenes posisjon i samfunnet ser ut til å ha lavere rang enn minoritetsjenter. Storsamfunnets holdninger til denne gruppen vil trolig ha en sammenheng med i hvilken grad de kjenner på utenforskap i samfunnet. Slik vi så i kapittel 4 beskriver Nima hvordan enkelte unge er opptatt av å ha «store navn», som kan forstås som å være beryktet og farlig. Fatima og Thomas beskriver også hvordan andre mener at de er macho ved å drive med kriminalitet. (Strand & Kindt) beskriver også at ved sammenligning av kjønnene vil nærmiljøet ha en større negativ påvirkning på guttene enn jentene. Dette samsvarer med funnene presentert i teorikapittelet om hvordan nærmiljøet påvirker unge.

Samuel nevner bæring av kniv som en av de vanligste lovovertrædelsene blant jevnaldrende i hans miljø. Oppfatningen hans av andre ungdommers tendens til å bære kniv ser ut til å være knyttet til deres frykt for å bli utsatt for vold av andre ungdommer. Han beskriver hvordan det i hovedsak er minoritetsgutter som er i risiko for å bli utsatt for dette. Denne frykten kan være grunnet egen involvering i konflikter i kriminelle miljøer, men det kan drøftes hvorvidt eksponering til voldelige hendelser bidrar til at ungdommene bærer kniv. Funnene her samsvarer med funnene fra studien til Patchin et al (kap 2) om hvordan eksponering til vold i nærmiljøet kan ha innvirkning på unge. Han beskriver det som «veldig vanlig» at ungdommer bærer kniv, og han har dermed en normalitetsfølelse knyttet til det. En kan drøfte hvorvidt bæring av kniv kan knyttes til et behov for å beskytte seg selv, eller for å uttrykke tøffhet ovenfor andre. Ifølge studien til Patchin et al (kap 2) kan bæringen av kniv muligens forstås som en måte å uttrykke tøffhet og på den måten få økt status. Økt eksponering til vold vil kunne normalisere voldsbruk, og bidrar til å heve terskelen for

utøvelse av vold. Bæring av kniv i det offentlige rom er straffbart jf. straffeloven § 189 annet ledd, så handlingen vil i seg selv være en lovovertrødelse. Videre vil bæring av kniv betraktelig øke potensiell skade en kan utføre på andre dersom det skulle oppstå en konflikt. Det er også mulig å tenke seg til at bæring av kniv vil gi en form for «status», eller positiv tilbakemelding fra jevnaldrende ungdommer. Slik vil sosiale koder i visse nabolag kunne ha en innvirkning på ungdommene og deres oppfatninger og holdninger til lovovertrødelse.

5.5 Lovovertrødelse og territoriell stigmatisering

En fjerde observasjon er at unge synes å knytte lovovertrødelse til territoriell stigmatisering.

Flere av ungdommene som ble intervjuet opplevde at andre så ned på dem grunnet oppveksten deres østlige bydeler. De beskrev hvordan de opplevde stigmatisering ved å fortelle om hvor de hadde vokst opp. Nimas opplevelse av at tidligere venner fra vestkanten behandlet henne annerledes etter å få kjennskap til at hun var fra Mortensrud, og sluttet å være venn med henne grunnet bakgrunnen hennes. Opplevelser med fordommer og territoriell stigmatisering grunnet bakgrunn fra visse områder vil ha en innvirkning på stedstilhørigheten til ungdommene. Det fremstår som ungdommen er svært bevisste hva slags reaksjon som vil møte dem avhengig av hvilket sted de har bakgrunn fra. Enkelte områder som Østensjø, Ekeberg og Nordstrand blir trukket frem som områder som er enklere å fortellere at man er fra i møte med andre. Dette blir forklart med at stedene er «vestkant på østkanten», og «mer norsk» enn andre steder. Den betegnelsen dreier seg om sosioøkonomisk klasse, der vestkanten er ensbetydende med høyere klasse. At områder som ligner på vestkanten oppfattes som bedre er en tydelig indikasjon på hvordan ungdommene er bevisste posisjonen områdene har i klassehierarkiet i samfunnet. Graderingen av vestkantområder som høy klasse, mens østkantområdene som ligner vestkanten i midten og deretter østkanten nederst. Den territoriale stigmatiseringen som preger visse områder, vil ha ulik innvirkning på ungdommenes følelse av stedstilhørighet. For enkelte kan det resultere i at en kvier seg for å fortelle om hvor en har vokst opp, og at en forsøker å skjule dette i frykt av hvordan responsen vil være. Det kan føre til at en ønsker å distansere seg fra de negative assosiasjonene som følger med en bakgrunn fra visse steder, som videre kan svekke stedstilhørigheten. Det kan være i frykt for at andre vil ha disse negative

forestillingene om deg grunnet stereotyper knyttet til området. Territoriell stigmatisering har stor innvirkning i livene til ungdommene. Dette bekreftes i tidligere studier til både Rosten (2017) og Jensen & Christensen (2012), og denne observasjonen bekreftes også i denne studien.

Slik som beskrevet vil det være mulighet for at stigmatiserte grupper påvirkes av selvpoppfyllende profetier. For eksempel kan det å kle seg som kriminelle fange oppmerksomheten til politiet, og føre til opplevelsen av stigmatisering i møte med politiet. De opplever forskjellsbehandling som følge av dette, og muligens avmaktfølelse. En mulig motreaksjon på avmaktfølelsen kan være å søke til kriminelle miljøer da det oppleves som håpløst å motkjempe stigmaet. Det resulterer i at en faktisk blir kriminell da det er slik samfunnet anser dem. Lovovertredsene kan dermed forstås som motstand mot følelsen av å bli sett ned på. Dette kan muligens være en forklaring på hvorfor unge ønsker å assosieres med kriminelle ved å kle seg som dem, nemlig at de ønsker å oppnå en form for status og anerkjennelse. Tanken vil muligens være at man like gjerne kan kle seg, og videre oppføre seg som de man stereotypisk blir dømt for å være ettersom man ikke har en påvirkningskraft i hvordan samfunnet ser deg uansett. Bettys beskrivelse av at forekomsten av kriminalitet er høyere på østkanten grunnet utledningers økte aggresjonsnivå, som resulterer i vold, kan forstås som en måte å internalisere stereotypi om ens egen sosiale gruppe på.

Territoriell stigmatisering og stedstilhørighet

En femte observasjon er at unges oppfatning om territoriell stigmatisering synes å styrke deres tilhørighet til stedet de bor på. Ungdommene beskrev en sterk tilhørighetsfølelse og stolthet knyttet til områdene de var vokst opp. Flere av ungdommene beskrev en økende tendens til at man skulle både «representere» og «stå opp for» området man var fra.

Ungdommene beskriver hvordan deres opplevelse av stedstilhørighet er knyttet til hvordan samfunnet reagerer på stedet de er fra. Det kommer til uttrykk at ungdommene er opptatt av hvordan områdene de er fra oppfattes utenfra. (hvor legg til i analysen).

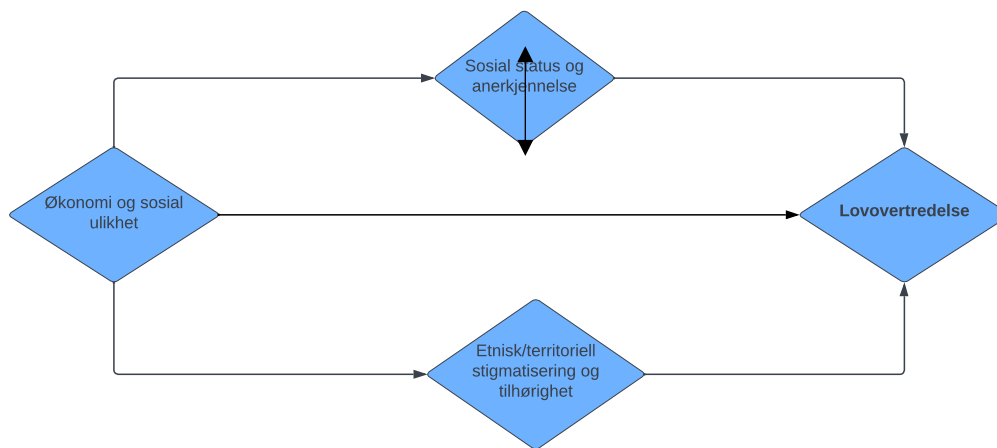
Det kan tenkes at sterk stedstilhørighet til oppvekstområdet kan være knyttet til deres opplevelse av å ikke høre fullstendig til i Norge eller til opprinnelseslandet. Det er rimelig å anta at de kjenner usikkerhet om de hører til i Norge eller Marokko (eller annet opprinnelsesland), men de kan med sikkerhet kjenne en tilhørighet til et spesifikt område eller delbydel der de har bakgrunn fra. Det kan forstås som at enkelte unge får en sterkere tilhørighetsfølelse til områdene de er fra som en reaksjon på den ambivalensen knyttet til tilhørighet i Norge og opprinnelseslandet. Det er nærliggende å hevde at den sterke tilhørighetsfølelsen til stedet kan forsterkes blant innbyggere på disse områdene som et respons til det dårlige omdømmet områdene har. Det forklarer behovet deres for å forsvare og uttrykke stolthet over stedene som de vurderer er en del av deres identitet.

Dette funnet kan forstås med utgangspunkt i Søholts funn om hvordan ungdommer som vokste opp i multietniske boligområder utviklet og styrket identiteten knyttet til steder, i motsetning til å holde fast ved egen kultur på tvers av kulturer. Kombinering av stigmatisering, form for identitetskriser og ønske om høy status kan resultere i sterk tilhørighetsfølelse til visse områder. Utenforskap, stigmatisering og diskriminering fra storsamfunnet vil kunne resultere i at de unge i større grad identifiserer seg med området/delbydelen de er fra. Identifisering med steder gjør at postkoder brukes som et middel til å differensiere ungdommer fra ulike områder i Oslo. Slik Fatima eksempliserte i kapittel 4, så «er» man Trosterud som et resultat av å bli født der og det vil for hovedsakelig unge gutter være viktig å stå opp for området sitt. Ungdommene forteller at de kjenner igjen postkodene til ulike områder, og vil på den måten manøvrere sosiale situasjoner deretter. Postkoden, og dermed bakgrunn fra visse områder, er betydningsfullt for gjenger som driver med kriminalitet da de som regel har territorier som de betegner som «deres». Uavhengig om en ønsker å være innblandet, så vil det være viktig å «stå opp for» området slik de beskriver. Dette dreier seg om å uttrykke stolthet over oppvekstområdene deres, men også om å gjøre et område til sitt. Det synes som om ungdommene utøver en form for makt ved å gjøre et sted til sitt territorium. Det vil være en måte å hevde seg, og gjøre stedet til «sitt». Tryggheten og behovet for å gjøre det til sitt territorium vil være knyttet til stedstilhørigheten deres, slik også Rosten (2017) finner i sin studie. I kapittel 4 beskrev Nima,

Samuel og flere av ungdommene hvordan postkode-konflikter (for eksempel grunnet i salg av dop og kjærlighet) kan styrke ungdommens stedtilhørighet, men også potensielt påvirke ungdommer som ikke er involvert i kriminalitet, særlig gutter. Dette er et tydelig eksempel på hvordan de pågående konfliktene blant de kriminelle gjengene i visse områder kan gå utover andre beboere som ikke er innblandet i det, jfr. Samuels opplevelse av å bli stoppet og kontrollert av andre ungdommer fordi han befinner seg i et kriminelt belastet område.

5.6 Sammenheng mellom faktorer (sosioterritoriell modell)

Tabell 2 - sammenheng mellom faktorer

Modellen er en hypotese basert på funnene i denne studien. Basert på funnene i denne studien er det en tydelig sammenheng mellom flere faktorer og unges oppfatning av lovovertrædelser. Slik vi ser fra modellen ovenfor vil de ulike faktorene 1) økonomi og sosial ulikhet, 2) sosial status og anerkjennelse og 3) etnisk/territoriell stigmatisering og tilhørighet ha en sammenheng med lovovertrædelser. Det vil også være en forbindelse mellom de midterste faktorene, sosial status og anerkjennelse og etnisk/territoriell stigmatisering og tilhørighet.

Ved spørsmål om årsaksforklaringen til hvorfor enkelte velger å begynne med lovovertrædelser var det særlig dårlig økonomisk situasjon og behov for anerkjennelse som var fremtredende. Det er imidlertid ulike betingelser for hvordan en kan oppnå anerkjennelse i henholdsvis ungdomsmiljøene og samfunnet ellers. Innenfor visse

ungdomsmiljø vil anerkjennelse oppnås gjennom anskaffelse av «riktige» materielle goder, slik som dyre merkevarer. Søken for anerkjennelse kunne oppnås i ungdomsmiljøene gjennom anskaffelse av «riktige» materielle goder, slik som dyre merkevarer. Kapital vil komme til uttrykk via materielle goder som blant annet merkeklær eller verdisaker som AirPods, mobiltelefoner. Anskaffelse av disse varene symboliserer økonomisk kapital, og dermed høy klasseposisjon. Bourdieus teori baserer seg på hvordan ubalanse i kapitalmengden man besitter slik som tidligere beskrevet har en sammenheng med hvor mye makt man besitter. Det kan muligens være at ungdommen har et ubevisst forhold til maktaspektet mellom de sosiale klassene, men maktaspektet er imidlertid fremtredende i handlingene de utfører. Rettferdiggjøring av å utføre lovovertridelser mot de av høyere klasse kan forstås som en måte å utjevne maktforskjeller mellom klassene på.

I enkelte miljøer vil utførelsen av lovovertridelser forstås som macho, og således være kilde til anerkjennelse og høy sosial status. Denne forståelsen vil avvike fra perspektivet på lovovertridelser ellers i samfunnet, der lovovertridelser forstås som et normbrudd. Slik vil det være en sammenheng mellom økonomisk og sosial ulikhet, sosial status og anerkjennelse og videre lovovertridelser.

Stigmatisering grunnet territoriell eller etnisk bakgrunn vil påvirke stedstilhørigheten. Videre vil disse to faktorene ha en innvirkning i deres sosiale posisjon i samfunnshierarkiet.

Ettersom majoriteten bosatt i områdene som blir stigmatisert har minoritetsbakgrunn, vil det oppleves som en sammenheng mellom etniske og territoriell bakgrunn og å ha lav status.

Ungdommene beskriver hvordan vestkantungdom og «norske» har det bedre enn dem, at de har god økonomi, har definisjonsmakt til å vurdere hvem som er norsk, ikke opplever diskriminering og utenforskap samt har høy status i samfunnet. Denne oppfattelsen hos ungdommene er således sammenheng mellom de midterste faktorene i modellen.

Unge opplevelse av tilhørighet til Norge, og nærområdet sitt henger sammen med samfunnets perspektiv og sosiale vurdering av dem. Et negativt perspektiv vil kjennes av ungdommene, og videre påvirke deres følelser. Studier viser at stedstilhørigheten kan enten forsterkes eller føre til skamfølelse. Opplevelsene til ungdommene i denne studien var

imidlertid at stedstilhørigheten til områdene ble styrket som resultat av stigmatiseringen områdene ble utsatt for. Videre vil minoritetsungdommer stedstilhørighet til Norge som helhet også ha en sammenheng med deres opplevelse av hvordan samfunnet forøvrig møter dem. Opplevelser av diskriminering og forskjellsbehandling, samt oppfatningen av at de ikke blir akseptert som norske fører til tilbakeholdenhet til å føle seg norsk. Som minoritetsungdom vil de kjenne avmakt knyttet til spørsmålet om de er norske eller ikke, som har en innvirkning på tilhørighetsfølelsen deres til Norge. Det kan dermed konstateres at det er en sammenheng mellom faktorene i modellen.

Ungdommene beskriver tydelig hvordan en økonomisk situasjon med lav inntekt begrenser deres muligheter til anskaffelse av materielle goder. De materielle godene fungerer som et verktøy for å oppnå høyere sosial status og anerkjennelse fra andre. Ungdommens opplevelse av å ha en lav posisjon i samfunnshierarkiet vil resultere i en avmaktsfølelse. Mangel på materielle goder som vurderes som signifikante for vurdering av status vil kunne være motiverende faktor for å forbedre sin sosiale posisjon. Studien viser dermed at utførelsen av lovovertridelser vil være veien til hvordan unge kan forbedre posisjonen og statusen deres, og dermed forsøke å skape maktbalanse med de knappe midlene de har til rådighet.

Unge sammenligner sine livssituasjoner med ungdommer fra vestkanten, og beskriver en oppfatning av at de har ulike liv. De geografiske avstandene mellom ulik levestandard i Oslo er kort når en ser på klasseforskjell og økonomisk kapital. En opplevd viktighet av å måtte ha visse dyre merkevarer kan være årsaksforklaring på hvorfor enkelte tyr til lovovertridelser. Tilsynelatende oppfattes sosial ulikhet som urettferdig, og unges opplevelse av relativ deprivasjon ser ut til å innvirke hvilke materielle gjenstander de opplever er forventet at de skal ha. Lovovertridelsene anses som en legitim metode for anskaffelse av materielle gjenstander de ønsker, men ikke har mulighet til å kjøpe. En potensiell konsekvens av utvikling av samfunn med stor sosial ulikhet vil være større avstand mellom «oss» og «de andre». Funnene viser at ungdom som har opplevd avvisning fra individer med annen klassesetilhørighet, vestkantungdom, eller fra andre majoritetsetniske hovedsakelig søker

relasjoner med andre minoritetsetniske. Distansen kan resultere i parallellsamfunn der ulike innbyggere ikke har noen relasjon til hverandre. Større skille blant ulike grupper kan resultere i at stereotyper får være den dominerende forståelsen av den andre gruppen, som videre kan føre til ytterligere stigmatisering som følge av lite nyansert perspektiv av andre grupper. Konsekvensen av segregering kan øke stigmatisering knyttet til steder og forsterke stereotypene en har til områdene en ikke har bakgrunn fra selv. Videre finner de at mindre kontakt med andre sosiale grupper kan resultere i mindre sosial integrasjon (Ljunggren & Andersen, 2017, s. 79).

Oppsummeringsvis ser vi at økonomi og dårlig råd var en årsaksforklaring flere av ungdommene vektla for årsaken til lovovertridelser. Opplevelsen av å ikke ha økonomiske midler til å anskaffe ønskelige materielle goder ble forklart som årsak til lovovertridelser blant unge i nærmiljøet deres. Videre forstås det som at deres oppfatning er at lavinntektsbakgrunn fører til en mer moralsk legitim forklaring på valget om å utføre lovovertridelser sammenlignet med unge med høyinntektsbakgrunn. Lavinntekt fører til lav sosial status og opplevelsen av lav anerkjennelse fra samfunnet. Stigmatiseringen til områder og etnisk bakgrunn fører til opplevelsen av avvisning fra samfunnet. Det resulterer i en forsterket stedstilhørighet til områdene for å motbevise den offentlige oppfattelsen de opplever, samt svak tilhørighet til Norge og øvrig samfunn. Det ser ut til at den forsterkede stedstilhørigheten dreier seg om «identitetskrisen» som en ungdom beskrev. Kjernen i krisen usikkerhet vedrørende manglende tilhørighetsfølelse til opprinnelsesland og/eller Norge. Det som imidlertid kjennes sikkert, er tilhørighetsfølelsen til oppvekstområdet. Stedstilhørighet er også av relevans i møte med andre ungdommer, der alle «står opp» for sine respektive områder. Konflikter mellom kriminelle ungdomsgjenger kan dreie seg om dopsalg på ulike territorium. Disse konfliktene strekker seg utover disse miljøene, og vil ha en innvirkning på annen ungdom bosatt i de ulike områdene. Ungdommene i studiens kjennskap til ulike konflikter er en indikasjon på hvordan deres hverdag overlapper med ungdomskriminelles handlinger i nærområdene.

Kapittel 6 Avslutning

Avslutningsvis vil jeg trekke frem hvordan jeg har sett nærmere på hvordan lovovertrædelser blant ungdommer kan forstås i lys av teorier om sosial ulikhet, territoriell stigmatisering og stedstilhørighet.

Funnen i denne oppgaven tyder på at sosial ulikhet blant unge fører til en opplevelse av relativ deprivasjon blant ungdom. Sosial ulikhet oppleves som urettferdig i et samfunn der en kan erverve høy status som følge av kapital en besitter. Ungdommen er svært bevisst egen klasseposisjon i samfunnet, og hvordan den økonomiske situasjonen til ungdom de omgås med tilsvarer lav klassetilhørighet. Det medfører begrensninger i hvilke materielle goder de kan anskaffe. Til tross for at mange i nær omgangskrets er i tilsvarende klasseposisjon som dem, er det høye forventninger om hvilke materielle goder som vil gi anerkjennelse og høy status. Dyrer merkevarer som kan «flasher» forstås som en måte å uttrykke egen velstand på, og et forsøk på å kommunisere en livsstil som de ikke har. Jeg anvendte Bourdieus forståelse for å se på hvordan ungdommene forstår klasseposisjonen sin, og hvordan enkelte lovovertrædelser kan forstås som forsøk på å utjevne ulikheter blant sosiale klasser.

Ungdommene i studien opplever lovovertrædelser som relativt vanlig, og majoriteten beskriver det som normalt at venner eller bekjente utfører lovovertrædelser. Det fremstår som at hyppigheten og eksponeringen for lovovertrædelser i ungdomsmiljøet har resultert til deres holdning til en avvikende atferd som normal, og noe de forventer skal forekomme i deres respektive ungdomsmiljøer. De har imidlertid vurderinger knyttet til hvor alvorlige de oppfatter lovbruddene å være, og hvordan de blir forklart. Studien finner at ungdommene tenderer til å ha større forståelse og moralsk aksept knyttet til utøvelse av lovovertrædelser som blant annet tyveri dersom individet har en dårlig økonomisk situasjon. Lavinntekt og desperasjon for materielle goder forstås som mer akseptert og legitim årsak til å utføre lovovertrædelser, noe som kommer til uttrykk ved sammenligning av lovovertrædelser blant rike ungdommer. Denne holdningen ser også ut til å være deres vurdering av hvorfor lovovertrædelser fremkommer i større grad i østlige deler av byen, og hvorfor det er mer

akseptabelt å stjele fra norsk vestkantungdom som vil ha mulighet til å erstatte eiendelene. Dermed vil det også være en måte å utjevne forskjellene mellom dem selv og andre som har mer enn dem selv.

Lovovertrædelsene blir i hovedsak forklart med den økonomiske situasjonen til ungdommene, der behovet for å ha visse ting fører til utførelse av lovovertrædelse for å anskaffe dem. Videre forklares lovovertrædelser som et resultat av idolisering av kjente rappere og eldre kriminelle i nabolaget, disse såkalte «trapperne». Ungdommene selv beskriver tendenser til hvordan disse er rollemodeller for unge, og at mange ønsker å enten kle seg som dem eller utføre kriminelle handlinger slik de gjør. Denne «flashingen» og normaliseringen av lovovertrædelser og den livsstilen gir ungdommene et inntrykk av at en gjennom kriminalitet vil kunne anskaffe materielle goder, og således forbedre sin sosiale posisjon. Økt mengde materielle goder resulterer i økt sosial status i hierarkiet, men utførelsen av selve kriminelle handlingen vil også gi en form status og anerkjennelse innad i visse ungdomsmiljøer ved å være beryktet.

Opplevelsen av stigmatisering og diskriminering knyttet til opplevelsen av å ikke høre til i et land en har vokst opp kan oppleves som avmakt. Ungdommene i studien mener at definisjonsmakten til å avgjøre hvem som er norske, og hvilke markører som er betingelsene for å være norsk ligger hos etnisk norske. Avvisning av majoritetsbefolkningen vil føre til en distanse til hele gruppen, og at en i større grad oppsøker miljøer der individene er i lik situasjon som en selv. En befolkning med innvandrerbakgrunn med ambivalent tilhørighet til både opprinnelsesland og Norge, kan resultere i en forsterkning av følelsen av tilhørighet til visse områder. Det fremstår som ungdommer kjenner sterkere tilhørighet til områdene og delbydelene de er fra som et resultat av andres vurdering og stigmatisering av stedene.

Studien finner også at ungdommene i stor grad er bevisst hvordan øvrig samfunns sosiale vurdering er av områdene der de kommer fra. De beskriver territoriell stigmatisering, og innvirkningen det har på ungdommers opplevelse av tilhørighet til sted. De vil enten skjule at de er fra visse områder, som f.eks. si at man er fra Gamlebyen isteden Tøyen, i frykt av at

stigmaet knyttet til Tøyen ikke vil feste seg deg til deg. I andre tilfeller vil bakgrunn fra utskjelte områder føre til en sterk stedstilhørighet, der de opplever at de må «stå opp» for områdene de er fra. Stedstilhørigheten fremstår som sentral i møte med andre ungdommer fra andre områder i Oslo øst. Det kan knyttes til konflikter blant ungdomskriminelle fra ulike områder med ulike «postkoder». Konfliktene vil imidlertid påvirke minoritetsgutter utover de som driver med kriminalitet, der de ser ut til å både være klar over pågående konflikter samt risikerer å bli stoppet og «sjekket» for tilhørigheten deres til områder når de er ute i det offentlige. I likhet med funnene i Rosten (2017) finner jeg også i mine studier at kjønn er tydelig sentral faktor ved behovet for å «stå opp» for områdene sine. Alle informantene forklarer også hvordan det kun er gutter som utfører lovertredelsene de har kjennskap til, samt hvordan det i hovedsak er gutter som er redde for å gå alene utendørs i visse områder i frykt av risiko for å bli utsatt for ran eller vold fra andre.

Jeg ville muligens fått andre funn dersom jeg hadde intervjuet yngre ungdommer. En fordel med yngre informanter ville vært større effekt av forebyggende arbeid desto tidligere en begynner, men de ville muligens ikke hatt samme erfaringer knyttet til territoriell stigmatisering ettersom man som regel vil tilbringe mer tid i nærmiljøet mens man går i grunnskolen. Fordelen med å intervjuer eldre er deres erfaringer knyttet til ulike situasjoner. Studien ville muligens også fått en annen type data dersom jeg intervjuet ungdommer som drev aktivt med kriminalitet, og også om utvalget besto av kun ett kjønn. Målet var derimot å få økt kunnskap om hvordan det var for ungdommer flest, for å få perspektivet til unge som vokser opp i Oslo øst. Det er få informanter i studien, som naturligvis begrenser muligheten til at funnene vil overføres til flere ungdommer. Det er imidlertid nyttig med økt forståelse og kunnskap om de subjektive opplevelsene av å vokse opp for barn og unge i Norge. Ungdomskriminalitet forekommer i relativ liten grad i Norge, men er likevel et fenomen det er nyttig å ha økt kunnskap om da det kan ha stor innvirkning i livene til de som driver med det. Ungdommers perspektiv vedrørende hvor vanlig det er, alvorlighetsgrad og årsaksforklaringene gir oss som sosialarbeidere kunnskap om ungdomsmiljøene, oppvekstvilkårene deres og hvordan en kan forebygge marginalisering og utenforskap, både i ungdomstiden og videre som voksen.

Videre forskning

I denne studien var det kun østkantungdom som ble intervjuet. En vil imidlertid alltid finne stereotyper knyttet til ulike samfunnsgrupper, og det ville vært interessant å intervju ungdommer fra vestkanten for å se om det var noe forskjell deres opplevelse av i stedstilørighet, forhold til materielle ting og forståelse av klasse og lovovertrædelser sammenlignet med østkantungdom. Det ville også vært interessant å ha et større utvalg, og dermed fått flere ungdommers perspektiver for å bekrefte funnene.

Kapittel 7 Litteraturliste

- Agnew, R., & Brezina, T. (2018). *Juvenile delinquency : causes and control* (6th utg.). Oxford University Press.
- Andersen, L. P., Pedersen, W., & Bakken, A. (2017). Russetid i Oslo. I J. Ljunggren (Red.), *Oslo : ulikhetenes by* (ss. 307-323). Cappelen Damm akademisk.
- Barne - og familiedepartementet. (2020). *Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntekstfamilier (2020-2023)*. Hentet 10.mai fra https://www.regjeringen.no/contentassets/bb45eed3479549719fb14c78eba35bd4/strategi-mot-barnefattigdom_web.pdf
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. LOVDATA. <https://lovdata.no/pro/lov/2021-06-18-97>
- Belong. (u.å.). *Om BELONG*. Belong. Hentet 7.mai fra <https://uni.oslomet.no/belong/>
- Bufdir. (2021). *Lovbrudd: Retningslinjer for barnevernets ansvar for barn som begår lovbrudd*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Hentet 10.mai fra https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/lovbrudd_retningslinjer_for_barnevernets_ansv_ar_for_barn_som_begar_lovbrudd/#heading-contentlink-8226
- Bufdir. (2023, 26. januar 2023). *Fattigdom - veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet 30.mars fra <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/veileder-fattigdom/>
- Christie, N. (2004). *En passende mengde kriminalitet*. Universitetsforlaget.
- Clingingsmith, D., & Sheremeta, R. M. (2018). Status and the demand for visible goods: experimental evidence on conspicuous consumption. *Experimental economics : a journal of the Economic Science Association*, 21(4), 877-904. <https://doi.org/10.1007/s10683-017-9556-x>
- Daloz, J.-P. (2010). *The sociology of elite distinction : from theoretical to comparative perspectives*. Palgrave Macmillan.
- Ejrnæs, M., Sjøbu, A., Hansen, O., & Nordahl, T. (2019). *Ulikhet, fattigdom og sosiale problemer* (1. utgave. utg.). Gyldendal.
- Elden, J. C. (2022). *Lovbrudd*. Store norske leksikon. <https://snl.no/lovbrudd>
- Gulløy, E. (2017). Skole + tilhørighet = lokal tilhørighet? I M. Bunting & G. H. Moshuus (Red.), *Skolesamfunnet : kompetansekrav og ungdomsfelleskap* (ss. 124-153). Cappelen Damm Akademisk.

- Gundhus, H. I., Hellesø-Knutsen, K., & Wathne, C. T. (2010). *Politivitenskap på egne ben? : en essaysamling* (PHS Forskning 2010:1). Politihøgskolen. <http://hdl.handle.net/11250/175068>
- Hauge, R. (2001). *Kriminalitetens årsaker : utsnitt av kriminologiens historie* (2. utg. utg.). Universitetsforlaget.
- Hellgren, Z. (2019). Class, race - and place: immigrants' self-perceptions on inclusion, belonging and opportunities in Stockholm and Barcelona. *Ethnic and racial studies*, 42(12), 2084-2102. <https://doi.org/10.1080/01419870.2018.1532095>
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2010). *Essentials of social psychology*. Pearson.
- Jensen, S. Q., & Christensen, A.-D. (2012). Territorial stigmatization and local belonging: A study of the Danish neighbourhood Aalborg East. *City (London, England)*, 16(1-2), 74-92. <https://doi.org/10.1080/13604813.2012.663556>
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2020). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Justesen, L., & Mik-Meyer, N. (2012). *Qualitative research methods in organisation studies*. Hans Reitzels Forlag.
- Justis- og politidepartementet. (2005). *Handlingsplan: sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008)*. Retrieved from https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/jd/vedlegg/handlingsplan_sammen_mot_barne_ungdomskriminalitet.pdf
- Kindt, M. T., & Strand, A. H. (2019). *Unge i utsatte boområder – en kunnskapsoversikt Delrapport* (FAFO_notat 2019:24). F. s. f. f. u. o. dokumentasjon. <https://www.fafu.no/images/pub/2019/10314.pdf>
- Korsnes, O. (2019). *Sosiologisk leksikon* ([Revidert og utvidet utgave]. utg.). Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Ljunggren, J., & Andersen, L. P. (2017). Vestkant og østkant, eller nye skillelinjer? I J. Ljunggren (Red.), *Oslo : ulikhetenes by* (ss. 57-79). Cappelen Damm akademisk.
- Lomell, H. M. (2009, 9.oktober 2020). *Kriminalitet*. Store norske leksikon. Hentet 17.april fra <https://snl.no/kriminalitet>
- Lomell, H. M., Hagen, R., Sulland, F., & Haugland, W. (2009, 9.oktober 2020). *Ungdomskriminalitet*. Store norske leksikon. <https://snl.no/ungdomskriminalitet>
- Luedicke, M. K. (2011). Consumer acculturation theory: (crossing) conceptual boundaries. *Consumption, markets and culture*, 14(3), 223-244. <https://doi.org/10.1080/10253866.2011.574824>
- Malt, U. (2020). *Stigmatisering*. Store norske leksikon.
- Meld. St. 34 (2020-2021). *Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-34-20202021/id2857691/>
- Morgenroth, T., Ryan, M. K., & Peters, K. (2015). The Motivational Theory of Role Modeling: How Role Models Influence Role Aspirants' Goals. *Review of general psychology*, 19(4), 465-483. <https://doi.org/10.1037/gpr0000059>
- Normann, T. M., & Epland, J. (2020). *Barn i lavinntektshusholdninger - fremdeles 115 000 barn med vedvarende lavinntekt i 2020*. Statistisk sentralbyrå. Hentet 10.mai fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/statistikk/inntekts-og-formuesstatistikk-for-husholdninger/artikler/fremdeles-115-000-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2020>
- Nørdbø, B. (2022). *Marginalisering*. Store norske leksikon. <https://snl.no/marginalisering>
- Oslo kommune. (u.å.). *Befolkningens landbakgrunn*. Oslo kommune. Hentet 10.mai fra <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/landbakgrunn/>
- Oslo kommune, & Oslo Politidistrikt. (2021). *Barne - og ungdomskriminaliteten i Oslo - rapport basert på data fra 2020* (Salto-rapport). <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13406652->

- [1671536570/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Salto%20-%20sammen%20lager%20vi%20et%20trygt%20Oslo/Eldre%20dokumenter/Barne-20og%20ungdomskriminaliteten%20i%20Oslo%202020.pdf](https://www.oslo.kommune.no/globalassets/dokumenter/politikk/2020-administrasjon/salto-2020-sammen-20lager-20vi-20et-20trygt-20oslo/eldre-20dokumenter/barne-20og-20ungdomskriminaliteten-20i-20oslo-202020.pdf)
- Oslo kommune, & Oslo Politidistrikt. (2022). *Risiko og livssammenheng for unge kriminelle i Oslo - en ustødig grunnmur for mestring*. SALTO.
<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/risiko-og-livssammenheng-for-unge-kriminelle-i-oslo.pdf>
- Oslo Politidistrikt. (2023). *Anmeldt kriminalitet i Oslo politidistrikt 2022*. Politiet.
<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/kriminalitet-i-oslo/anmeldt-kriminalitet-i-oslo-politidistrikt-2022.pdf>
- Patchin, J. W., Huebner, B. M., McCluskey, J. D., Varano, S. P., & Bynum, T. S. (2006). *Exposure to Community Violence and Childhood Delinquency* [307-332]. Thousand Oaks, CA :.
- Rosten, M. G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1), 53-70. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-04>
- Ruud, E. M. (2015). Stedskonstruksjoner og stedstilknytning i boligområder under endring. I M. Aure, G. N. Berg, J. Cruickshank, & B. Dale (Red.), *Med sans for sted : nyere teorier* (ss. 179-193). Fagbokforlaget.
- Ruud, E. M. (2018). Strategier for stedstilhørighet blant ungdom i byer og tettsteder i endring. I S. Seim & O. Sæter (Red.), *Barn og unge : by, sted og sosiomaterialitet* (ss. 39 - 59). Cappelen Damm Akademisk.
- Salmi, V., Kivivuori, J., & Aaltonen, M. (2015). Correlates of immigrant youth crime in Finland. *European journal of criminology*, 12(6), 681-699.
<https://doi.org/10.1177/1477370815587768>
- Sand, A.-L., Jacobsen, G. H., & Elf, N. (2020). Fra «ghetto» til GAME-zone – territorial stigmatisering og stedslige taktikker for selvudtrykk blandt unge. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*, 6, 69. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v6.1642>
- Sandberg, S. (2014). Stereotypiens dilemma. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 5(2).
<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1119>
- Schiefloe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital : nettverk og nettverksforskning* (2. utg. utg.). Universitetsforl.
- Sernhede, O. (2009). Territoriell stigmatisering, ungas informelle lærande och skolan i det postindustriella samhället. *Utbildning och demokrati*, 18(1), 7-32.
<https://doi.org/10.48059/uod.v18i1.896>
- Stai, S. (2022, 7. desember 2022). *Maslows behovspyramide*. NDLA. <https://ndla.no/article/29789>
- Strand, N. P. (u.å.). *Befolkningsutviklingen i Oslo gjennom 2022*. Oslo kommune. Hentet 26. mars fra <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/befolkningsutviklingen-i-oslo-gjennom-2022>
- Svensson, R., & Oberwittler, D. (2010). It's not the time they spend, it's what they do: The interaction between delinquent friends and unstructured routine activity on delinquency. Findings from two countries. *Journal of criminal justice*, 38(5), 1006-1014.
<https://doi.org/10.1016/j.icrimjus.2010.07.002> (Journal of Criminal Justice)
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5 utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Vestby, M. G. (2015). Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og sted. I M. Aure, G. N. Berg, J. Cruickshank, & B. Dale (Red.), *Med sans for sted : nyere teorier* (ss. 165-178). Fagbokforlaget.
- Yuval-Davis, N. (2011). *The politics of belonging : intersectional contestations*. SAGE.
- Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.

Aase, H., Lønnum, K., Sørli, M.-A., Hagen, K. A., Gustavson, K., & Utgarden, I.-H. (2020). *Barn, unge og kriminalitet. Hvordan forhindre at barn og unge kommer inn i eller fortsetter med en kriminell løpebane? Oppsummering og vurdering av virksomme tiltak, behandling og organisering* (FHI rapport 2020). Folkehelseinstituttet.
<https://hdl.handle.net/11250/2688541>

Vedlegg 1

Intervjuguide, individuelt

Presentasjon:

Fortelle kort om meg selv og planen for intervjuet.

Formålet med intervjuet er å forstå ungdommers opplevelse av tilhørighet og tanker vedrørende lovovertrедelser.

Personvern: Ungdommene får informasjon om at intervjuet **frivillig** og at det kan **avbrytes** når som helst uten at de trenger å oppgi grunn. Intervjuene vil **anonymiseres** slik at når andre hører eller leser om intervjuet vil de ikke kunne forstå at det er deg. Spør om tillatelse til å **ta opp** intervjuet. Ingen andre enn meg vil ha tilgang til dataene fra intervjuene.

Informere dem om at de ikke skal unnlate navn og eventuelle andre **identifiserende karakteristikk** i beskrivelser av hendelser og personer, og at identifiserende opplysninger vil bli redigert bort i transkribering og at opptaket vil bli slettet.

Har du noen spørsmål før vi begynner?

Informantenes bakgrunn:

Fortell om deg selv. Hva gjør du til daglig? Hva gjør du på en vanlig dag, f.eks. i går/denne uka?

Tilhørighet:

- Hvem er det du trives godt sammen med?
- Hvem tilbringer du mest tid med? Hvorfor tilbringer du tid med akkurat disse?

- Hvor kommer du fra?
  - o Hvor i Oslo er du fra?
- Føler du deg «hjemme» noe sted? Isåfall hvor?
- Hvor liker du helst å være/henge på fritiden?
- Hvilke områder/steder føler du deg hjemme? Hva gjør at du føler/ikke føler det?
  - o Er det noen steder du føler deg mer hjemme enn andre?
- Hva betyr det for deg å være fra xx?
  - o Er det viktig for deg at du kommer fra xx (område i Oslo)? Hvorfor det/hvorfor ikke?

- Vil du si at det er viktig for *andre* ungdommer rundt deg (skolen, venner og lagkamerater) å være fra visse områder?
  - o Hvorfor tror du det?
-
- Føler du deg norsk? Føler du at du hører til i Norge (eller opprinnelsesland)?
  - o Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvis du var idrettsutøver (feks fotballspiller), ville du spilt for Norge eller opprinnelseslandet? *Hvorfor?*
- Hvis du skulle vært alene hjemme i Oslo en sommer, hvem ville du helst tilbrakt mest tid med da?
  - o Hvorfor velger du akkurat han/henne?
- Hvis du skulle valgt **en** person som skulle beskrevet deg og som du opplever kjenner deg best – hvem ville du valgt? Og hvorfor?
- Er du lik eller ulik de du omgås med?
  - o Feks fra samme sted, samme interesser osv.
- Har du noen venner med ulik bakgrunn fra deg?

Materielle ting:

- Hva liker du å ha på deg? (*klær*)
- Hvilken betydning har klesvalgene dine? (*hvorfor bruker du det du bruker*)
- Er det mange på din alder som har like ting/klær/sko som deg? (*iphone vs samsung, nike vs puma*) (*D-square, gucci veske nike sko, belter*)
- Er det noen klesplagg/ting som er veldig populære som man («alle») «må» ha?
  - o hva er det? (*spesielle merker feks*)
  - o hvilke tanker har du om de som har mye (dyre) merkeklær?
  - o Hva skjer hvis man ikke har disse tingene/klærne?
- Synes du at folk rundt deg kler seg likt? *Hvorfor* tror du de gjør det?
- Synes du det er forskjell på klærne til ulike ungdommer i Oslo? – *Hvordan/hvorfor?*
- Er det noen du kjenner som har veldig fine klær? Hva gjør deres klær fine/kule?
- Er det viktig for deg å ha disse tingene/klærne?
  - o Hvorfor er det viktig å ha disse tingene/klærne?
- Er det ting du vil ha, men som du ikke har?
  - o Hvis ja - hvorfor har du ikke disse tingene?
- Tenker du at disse tingene/klærne er rimelige ift pris? Er det dyrt/billig/ok?
- Er det andre materielle ting som betyr mye for deg?
  - o *Eks mobil, playstation, pc, sko*
- Hvis huset ditt brant hjemme, hvilke 3 ting ville du tatt med deg da?

Økonomi:

- **Hva bruker du mest penger på? - Hvor mye?**
- Har du en jobb, tjener du egne penger?
- Betaler du for klær/ting selv eller betaler foreldrene dine for dette?
- Vet dere om de på skolen/venner/på skolen betaler selv eller får de av foreldrene?

- Tenker du på penger? Hva tenker du da?
- Tenker du på om familien din har penger?
- Tror du foreldrene dine tenker på penger?
  - o Tror du de har gjort det tidligere?

Lovovertrедelser/ulovligheter:

- Har du opplevd å bli frastjålet noe?
  - o Hvordan skjedde det?
- Har du stjålet noe før? Hva var det, og når?
- Har du sneket på trikken/bussen/banen før?

- Kan det noen ganger mer akseptabelt å stjele eller ta ting fra andre? (*Eks: hvis noen er veldig rike, eller har mye av noe vs andre.*)

- Kan det noe ganger være mer akseptabelt å utøve vold? (eller noe annet ulovlig?)

- Vet du **hvordan** man kan skaffe seg ting uten å betale for dem?
- Vet du om noen som har skaffet seg ting uten å betale for dem?
- Vet du om noen som har gjort noe ulovlig før?
  - o Hva med noen som har gjort det for å få dyre ting?
- Hvorfor tror du at de gjør det?

- Hva tror du er den vanligste lovovertrедelsen blant folk på deres alder? *Eks: stjele i butikk, snike på buss/bane?*
  - o Hvorfor tror du dette er det vanligste?

- I media har det vært snakket mye om slåssing, knivstikking, vold, osv. Dette skjer ofte i sentrum eller Oslo øst. Hva tenker du om det? Hvorfor skjer dette akkurat her?
- I det siste har det i media vært snakk om konflikter mellom ungdommer fra ulike områder i Oslo. Hva tenker du om det?
- Tenker du på om noe ulovlig kan skje med deg? – *hva da?*

Historier:

Historie 1:

Samir er 16 år. Han er på fest hos en kompis fra klassen. Det begynner å bli sent, så han tenker å dra hjemover. På vei ut så ser han et par AirPods pro ligge ved utgangsdøra. Han mista sine på banen 2 måneder tidligere. Det er ingen andre i gangen. Han legger dem i jakkelomma si og går hjem.

Hvorfor tror du at han gjør dette?

Historie 2:

Adam og Samuel har vært venner siden barneskolen. Mens Adam var på ferie i 2 måneder, så begynte Samuel å henge med ekskjæresten til Adam. De likte hverandre, men ville ikke fortelle Adam

om det. En på fotballaget til Adam forteller han at Samuel og eksen hans er sammen bak ryggen hans. Adam føler ingenting for eksen sin lenger. De eldre gutta på laget sier at han må "sette han på plass". Neste dag slår Adam Samuel i kantina, de slåss og ender opp på legevakten og må sy.

Hva tenker du om historien? Hvorfor gjorde han dette?

Historie 3:

G16 har spilt kamp på en søndag, og de vant. Etter kampen drar noen fra laget ut for å feire seieren. De har kjøpt 3 store pizzaer. Ahmed, eieren av restauranten, sier at han spanderer brus på alle gutta siden de vant. De blir sittende i ca 2 timer. Kapteinen på laget sier at de skal stikke av fra regningen, og de andre er enige. Når Ahmed går på bakrommet for å hente noe, så løper de alle sammen.

Hva tenker du om historien?

Spørsmål:

- Har du noen spørsmål? Er det noe du vil legge til?

Vedlegg 2

Intervjuguide, gruppeintervju

Presentasjon:

Fortelle kort om meg selv og planen for intervjuet. (Formålet med intervjuet er å forstå ungdommers opplevelse av tilhørighet og tanker vedrørende lovovertridelser.)

Personvern: Ungdommene får informasjon om at intervjuet frivillig og at det kan avbrytes når som helst uten at de trenger å oppgi grunn. Intervjuene vil anonymiseres slik at når andre hører eller leser om intervjuet vil de ikke kunne forstå at det er dem. De vil bli spurt om tillatelse til å ta opp intervjuet. Ingen andre enn meg vil ha tilgang til dataene fra intervjuene.

Informere dem om at de ikke skal unnlate navn og eventuelle andre identifiserende karakteristikk i beskrivelser av hendelser og personer, og at identifiserende opplysninger vil bli redigert bort i transkribering og at opptaket vil bli slettet.

Informantenes bakgrunn:

Fortell om dere selv. Hva gjør dere til daglig? Hva gjør dere på en vanlig dag, f.eks. i går? Hvordan kjenner dere hverandre?

Tilhørighet:

- Hvem er det dere trives godt sammen med?
- Hvem tilbringer dere mest tid med? Hvorfor tilbringer dere tid med akkurat disse?

- Hvor kommer dere fra?
- Hvor i Oslo er dere fra?
- Hva betyr det for deg å være fra xx? Er det viktig for deg at du kommer fra xx ?
- Føler du deg norsk? Føler du at du hører til i Norge (eller opprinnelsesland)? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva betyr det å være norsk? Hvorfor er du norsk/ikke norsk?
- Tror du andre definerer/omtaler deg som norsk?
- (område i Oslo)? Er det viktig for deg at du kommer fra xx? Hvorfor det/hvorfor ikke? Føler dere at dere er like de dere omgås med?

- Føler du deg «hjemme» (komfortabel) noe sted? I såfall hvor?
- Hvilke områder/steder føler du deg hjemme? Hva gjør at du føler/ikke føler det?
- Er det noen steder du føler deg mer hjemme enn andre?
- Hvor liker du helst å være/henge?
- Føler du deg knyttet til xx (dette stedet)?

Materielle ting:

- Hva liker du å ha på deg?
- Hvilken betydning har klesvalgene dine? (*hvorfor bruker du det du bruker*)
- Er det mange på din alder som har like ting/klær/sko som deg? (*iphone vs samsung, nike vs puma*)
- Er det noen klesplagg/ting som er veldig populære som man («alle») «må» ha? – hva er det? (*spesielle merker feks*)
- Hva skjer hvis man ikke har disse tingene/klærne?
- Er det viktig for deg å ha disse tingene/klærne? Hvorfor er det viktig å ha disse tingene/klærne?

- Er det ting du vil ha, men som du ikke har? Hvis ja - hvorfor har du ikke disse tingene?
- Tenker du at disse tingene/klærne er rimelige ift pris? Er det dyrt/billig/ok?
- Er det andre materielle ting som betyr mye for deg? (*D-square, gucci veske nike sko, belter*)
- Hvis huset ditt brant, hvilke 2 ting ville du tatt med deg da?

Økonomi:

- Hva bruker dere mest penger på?
- Har du en jobb? tjener du egne penger?
- Betaler du for klær/ting selv eller betaler foreldrene dine for dette?
- Vet dere om de på skolen/rundt dere betaler selv eller får de av foreldrene?

Lovovrettelser/ulovligheter:

- Har du opplevd å bli frastjålet noe før? Hvordan skjedde det?
- Har du stjålet noe før? Hva var det, og når?
- Har du sneket på trikken/bussen/banen før?

- Kan det noen ganger mer akseptabelt å stjele eller ta ting fra andre? (Eks: hvis noen er veldig rike, eller har mye av noe vs andre.)
- Vet du hvordan man kan skaffe seg ting uten å betale for dem?
- Vet du om noen som har skaffet seg ting uten å betale for dem?
- Vet du om noen som har gjort noe ulovlig for å få dyre ting?
- Hvorfor tror du at de gjør det?
- Hva synes dere/andre rundt dere om slike handlinger?
- Hva tror dere er den vanligste lovovertrædelsen blant folk på deres alder? Eks: stjele i butikk, snike på buss/bane?
- Hvorfor tror dere dette er det vanligste?
- I media har det vært snakket mye om slåssing, knivstikking, osv. Dette skjer ofte i sentrum eller Oslo øst. Hva tenker dere om det? Hvorfor skjer dette akkurat her?

Spørsmål:

- Har du noen spørsmål? Er det noe du vil legge til?

3 historier: fortell meg hva dere tenker når dere hører dette. Ingen gale svar

Historie 1:

Samir er 16 år. Han er på fest hos en kompis fra klassen. Det begynner å bli sent, så han tenker å dra hjemover. På vei ut så ser han et par AirPods pro ligge ved utgangsdøra. Han mista sine på banen 2 måneder tidligere. Det er ingen andre i gangen. Han legger dem i jakkelomma si og går hjem.

Hvorfor tror du at han gjør dette?

Historie 2:

Adam og Samuel har vært venner siden barneskolen. Mens Adam var på ferie i 2 måneder, så begynte Samuel å henge med ekskjæresten til Adam. De likte hverandre, men ville ikke fortelle Adam om det. En på fotballaget til Adam forteller han at Samuel og eksen hans er sammen bak ryggen hans. Adam føler ingenting for eksen sin lenger. De eldre gutta på laget sier at han må "sette han på plass". Neste dag slår Adam Samuel i kantina, de slåss og ender opp på legevakten og må sy.

Hva tenker du om historien? Hvorfor gjorde han dette?

Historie 3:

G16 har spilt kamp på en søndag, og de vant. Etter kampen drar noen fra laget ut for å feire seieren. De har kjøpt 3 store pizzaer. Ahmed, eieren av restauranten, sier at han spanderer brus på alle gutta siden de vant. De blir sittende i ca 2 timer. Kapteinen på laget sier at de skal stikke av fra regningen, og de andre er enige. Når Ahmed går på bakrommet for å hente noe, så løper de alle sammen.

Hva tenker du om historien?

Vedlegg 3

Vil du delta i masterprosjektet

”Unges opplevelse av tilhørighet og deres oppfatning av lovovertrедelser”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på hvordan det er å vokse opp i Oslo i dag. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Ungdomstiden er en tid hvor mange tester ut grenser, herunder grensen mellom det det lovlige og det ulovlige. I dette masterprosjektet ønsker jeg å undersøke unges grensesetting mellom det akseptable og uakseptable knyttet til små, økonomiske forseelser som å snike på trikken eller naske fra butikken. Felles for disse lovovertrедelsene er at de innebærer en økonomisk vinning, f.eks. at de som utfører handlingene skaffer seg ting eller bruker tjenester uten å betale for dem. Videre ønsker jeg å studere hvordan unges oppfatning som det lovlige versus det ulovlige henger sammen med deres opplevelse av tilhørighet til jevnaldrende, stedet de bor på og tingene de omgir seg med (tilgang til materielle ting og verdien av dette). Prosjektet utføres som en del av en masteroppgave, og baserer seg på kvalitative intervjuer av unge.

Problemstillingen som vil besvares er:

«I hvilken grad og på hvilken måte kan barn og unge utfordre grenser mellom lovlige og ulovlige handlinger? Kan disse oppfatningene knyttes til deres opplevelse av tilhørighet?»

Studien vil være en del av *BELONG-prosjektet* som blir koordinert av Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Anita Borch ved SIFO er hovedveileder og har ansvaret for hovedprosjektet. Prosjektet utføres av Luam Kεbreab som er masterstudent.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget i masterprosjektet er unge mellom 16-18 år som er bosatt i Oslo.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, vil masterstudent Luam Kebreab kontakte deg for å avtale tidspunkt for intervju. Intervjuet inneholder spørsmål om dine oppfatninger om grensene mellom det lovlige og ulovlige, og hvordan disse henger sammen med opplevelse av tilhørighet. Du vil kunne delta på individuelt intervju og/eller gruppeintervju. Du vil også kunne få spørsmål om andre, såkalte tredjepersoner. Dersom identifiserende opplysninger kommer frem under intervjuet, så vil de redigeres bort fra transkribering og opptaket vil slettes. Under gruppeintervjuet vil du bli stilt spørsmål om de andre deltakerne, og de vil også kunne gi opplysninger om deg under intervjuet.

Svarene fra intervjuet vil bli registrert gjennom lydopptaker, men dette er frivillig. Lydopptaket vil kun være tilgjengelig for masterstudenten og forskerne som deltar i prosjektet «Belong».

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang til dataen som blir samlet inn er masterstudenten og forskerne som deltar i prosjektet «Belong».

Deltakerne i studien vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juni 2023.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet – storbyuniversitetet, fakultet for samfunnsvitenskap har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Masterstudent: Luam Kebreab, s358145@oslomet.no, + 47 97953512

Veileder og prosjektansvarlig: Anita Borch, anitab@oslomet.no

Kontaktperson fra OsloMet: Ingrid Jacobsen, personvernombud@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Anita Borch

Luam Kebreab

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Unges opplevelse av tilhørighet og deres oppfatning av lovovertrедelsser*» og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i individuelt intervju
- å delta på gruppeintervju
- at andre gruppedeltakere kan gi personopplysninger om meg til prosjektet
- å ha lest og forstått innholdet i dette masterprosjektet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave om unges opplevelse av tilhørighet og tilbøyelighet...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

919178

Vurderingstype

Standard

Dato

07.09.2022

Prosjektittel

Masteroppgave om unges opplevelse av tilhørighet og tilbøyelighet for lovovertrедelser

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Anita Borch

Student

Luam Kebreab

Prosjektperiode

01.09.2022 - 30.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Straffedommer eller lovovertrедelser

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 10)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 30.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse og helse, samt personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser frem til 30.06.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

For personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. art 9 nr. 2 bokstav a, jf. art. 10, jf. personopplysningsloven §§ 11 (1) og 11 (2) bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Silje Fjelberg Opsvik

Lykke til med prosjektet!